

Regionální funkce knihoven

2. část

Distanční studijní text

PhDr. Marie Šedá

Opava 2019

Obor: 0322 Knihovnictví, informační vědy a archivnictví

Klíčová slova: Knihovny, historie, vývoj, spolupráce, legislativa, regionální funkce, výkony, rozbor, analýzy, aktivity, organizace, ocenění, semináře, konference.

Anotace:

Knihovny v ČR vznikaly zprvu jako součásti spolků a sdružení, legislativního ukotvení se jim dostalo až po schválení 1. knihovního zákona v roce 1919. V celém svém historickém období provází knihovnickou komunitu spolupráce a snaha o sjednocení knihovnických procesů. Přestože modely spolupráce dostávaly ve svém historickém vývoji různá pojmenování, faktem zůstává, že cíl byl vždy zaměřen na snahu zkvalitňovat knihovnickou práci a v rámci podmínek (mnohdy politicky daných) spolupracovat.

V současné době je spolupráce a rozvoj knihoven v České republice dán legislativním ukotvením – zákonem č. 257/2001 Sb. a následně prováděcími dokumenty, především metodickými pokyny Ministerstva kultury České republiky.

Studenti po prostudování této studijní opory získají vhled do problematiky spolupráce veřejných knihoven, a to nejen z pohledu historie, ale i současných trendů.

Autor: **PhDr. Marie Šedá**

Obsah

ÚVODEM.....	7
RYCHLÝ NÁHLED STUDIJNÍ OPORY.....	8
1 REGIONÁLNÍ FUNKCE V MORAVSKOSLEZSKÉM KRAJI DO ROKU 2002. 10	
1.1 Moravskoslezský kraj a spolupráce knihoven.....	10
1.2 Střediskový systém v Severomoravském kraji (1960-1976)	11
1.2.1 Vývoj v letech 1963-1970.....	13
1.3 Období 1976-1980 ve znamení experimentu	14
1.4 Vývoj regionálních funkcí v období centralizovaného systému – 1980-1992....	14
1.5 Období transformace veřejných knihoven 1992-2001	15
2 REGIONÁLNÍ FUNKCE V MSK V OBDOBÍ 2002 DO ROKU 2005.....	18
2.1 Pověřené knihovny v MSK	18
2.2 Situace v letech 2002 – 2005.....	19
3 REGIONÁLNÍ FUNKCE V MSK PO ROCE 2005	21
3.1 Zásady zajištění výkonu RF v MSK (2007).....	22
3.2 Zásady pro zajištění výkonu RF v MSK (2015)	23
3.2.1 Financování RF z rozpočtu MSK	23
3.2.2 Další nadstandardní činnosti v rámci výkonu RF	25
3.3 Sledované indikátory.....	25
4 METODIK JAKO PROFESNÍ KVALIFIKACE	28
4.1 Národní soustava povolání	28
4.2 Národní soustava kvalifikací.....	29
4.2.1 Knihovnická povolání v NSK.....	30
4.3 Profese metodik v knihovně.....	30
4.3.1 Kvalifikační standard	31
4.4 Požadavky kladené na metodika	34
4.5 Znalosti a dovednosti	34
4.6 Měkké kompetence	35
5 VZDĚLÁVÁNÍ KNIHOVNÍKŮ.....	37
5.1 Strategické materiály ke vzdělávání.....	38
5.1.1 Zákoník práce.....	39
5.1.2 Katalog prací ve veřejných službách a správě	39

5.1.3	Standard pro dobrou knihovnu.....	39
5.2	Vzdělávání v krajských knihovnách	40
5.3	Přehled vzdělávacích akcí	40
5.4	Studijní texty a e-learning	41
6	KNIHOVNICKÁ LITERATURA	43
6.1	Časopisy	44
6.1.1	Kniha.....	44
6.1.2	Knihy a knihovny.....	44
6.1.3	Časopis československých knihovníků.....	45
6.1.4	Česká osvěta.....	45
6.1.5	Knihovna.....	45
6.1.6	Čtenář. Měsíčník pro práci se čtenářem.....	45
6.1.7	Knihovna.....	46
6.1.8	Z knihovnické praxe	47
6.1.9	Bulletin SKIP	47
6.1.10	Duha.....	48
6.2	Sborníky	48
6.3	Elektronické časopisy.....	49
7	PROGRAMY PODPORY KNIHOVEN	51
7.1	Regionální funkce veřejných knihoven.....	51
7.2	Dotace Ministerstva kultury	52
7.2.1	VISK	52
7.2.2	Knihovna 21. století - K21	54
7.2.3	Česká knihovna.....	55
7.3	TechSoup.....	55
7.4	Microsoft Select	55
7.5	Výzkum, vývoj a další programy na podporu knihoven	56
7.6	Strategie digitální gramotnosti	56
7.7	WiFi4EU - podpora připojení WiFi	56
8	KONFERENCE A SEMINÁŘE.....	57
8.1	Kniha ve 21. století.....	57
8.2	Konference Knihovny současnosti.....	57
8.3	Konference INFORUM.....	58

8.4	Konference Archivy, knihovny a muzea v digitálním světě	58
8.5	Workshop pro metodiky knihoven.....	58
8.6	Seminář knihovníků muzeí a galerií.....	59
8.7	Odborné semináře, porady (v MSK).....	59
9	ČESKÉ KNIHOVNICKÉ ORGANIZACE	61
9.1	SKIP – Svaz knihovníků a informačních pracovníků	62
9.2	SDRUK – Sdružení knihoven	63
9.3	Asociace knihoven a vysokých škol České republiky	64
9.4	Česká informační společnost.....	64
10	MEZINÁRODNÍ KNIHOVNICKÉ ORGANIZACE	67
10.1	IFLA	67
10.1.1	Historie IFLA.....	68
10.1.2	Úřední jazyky IFLA	69
10.1.3	Vedení IFLA	69
10.1.4	Orgány IFLA.....	69
10.1.5	Priority IFLA	70
10.1.6	Cíle IFLA	70
10.1.7	Dokumenty IFLA.....	70
10.1.8	IFLA Global Vision	72
10.1.9	Mapa knihoven ve světě.....	73
10.1.10	Cíle udržitelného rozvoje a knihovny	73
10.2	EBLIDA.....	77
10.2.1	Cíle EBLIDA	77
10.2.2	Oblasti řešené EBLIDA	78
10.2.3	Advokacie knihoven	78
10.3	LIBER.....	78
10.3.1	okruhy LIBER.....	78
10.4	OCLC.....	79
10.5	SKIP jako člen IFLA	81
10.6	SKIP jako člen EBLIDA	82
11	ETICKÉ KODEXY KNIHOVEN	83
11.1	Etické kodexy	84
11.1.1	Kodex etiky českých knihovníků.....	84

11.2	Charta služeb	85
12	KNIHOVNICKÉ SOUTĚŽE A OCENĚNÍ	87
12.1	Vesnice roku	88
12.2	Knihovna roku	88
12.3	Městská knihovna roku.....	89
12.4	Cena českých knihovníků.....	89
12.5	Medaile Z. V. Tobolky	90
13	VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI KNIHOVNICTVÍ.....	92
13.1	Ladislav Jan Živný.....	92
13.2	Zdeněk Václav Tobolka.....	93
13.3	Jiří Mahen.....	94
13.4	Miroslav Nádvorník.....	94
13.5	PhDr. Naděžda Ježková.....	95
13.6	PhDr. Miloš Papírník.....	95
13.7	Prof. PhDr. Jiří Cejpek, CSc.....	96
13.8	Doc. Jaromír Kubíček.....	97
13.9	PhDr. Jaroslav Vyčichlo	98
13.10	RNDr. Tomáš Řehák	98
13.11	Mgr. Zlata Houšková.....	99
13.12	PhDr. Vít Richter.....	100
13.13	Slovník českých knihovníků.....	102
14	ZÁVĚR	105
	LITERATURA	107
	SHRNUTÍ STUDIJNÍ OPORY	111
15	ZÁSOBNÍK DISTANČNÍCH PRVKŮ.....	112
16	OTÁZKY A KLÍČE K OTÁZKÁM.....	117
	PŘEHLED DOSTUPNÝCH IKON.....	121

ÚVODEM

Studijní opora **Regionální funkce knihoven 1, 2** je určena studentům magisterského studia ve studijních programech, akreditovaných v oboru „knihovnictví a informační věda“.

Předpokladem pro úspěšné absolvování tohoto předmětu je základní orientace v oblasti knihoven a knihovnictví, znalost systému knihoven v České republice, aktuální legislativy a základních informačních toků v oboru.

Text je zpracován tak, aby student získal znalosti českého knihovnictví, od jeho legislativního ustanovení v roce 1919 až do současnosti. Je členěn do několika základních kapitol, které studenta provedou vývojem knihoven v oblasti spolupráce a metodické pomoci, a to ve všech zásadních historických etapách.

Po absolvování této studijní opory student:

- Ví, jakou roli v knihovnictví hraje spolupráce
- Orientuje se v legislativě spojené s výkonem RF, ovládá terminologii
- Dokáže se orientovat v problematice regionálních funkcí (RF) knihoven
- Ví, které knihovny jsou nositeli výkonu RF
- Má povědomí o profesi metodik
- Zná pravidla, kterými se řídí regionální funkce knihoven
- Zná a umí aplikovat metodické pokyny Ministerstva kultury k výkonu RF
- Uvědomuje si, jak je důležitá komunikace s poskytovateli dotace, mezi pověřenými a obsluhovanými knihoven
- Zná typy výkonů knihoven, které jsou v rámci výkonu RF sledovány
- Ví, které výkony se celostátně vykazují a analyzují
- Ví, jak lze ocenit knihovny
- Má vhled do významných celostátních aktivit pro rozvoj knihovnictví
- Zná nejznámější profesní organizace v ČR a v zahraničí
- Orientuje se v nabídce aktuální knihovnické literatury

RYCHLÝ NÁHLED STUDIJNÍ OPORY

*Budoucnost začíná dne. Už zítra
a každý následující den budeme žít v budoucnosti.
Každá myšlenka, kterou sdílíme, každé rozhodnutí, které děláme,
nás vede do budoucnosti.*

ÚVOD

Studijní opora **Regionální funkce knihoven 1, 2** je určena studentům magisterského studia ve studijních programech, akreditovaných v oboru „knihovnictví a informační věda“.

Knihovny jsou sít' zavedených a důvěryhodných institucí, které mohou účinně oslovit všechny části obyvatelstva. Každá obec má zodpovědnost za podmínky, ve kterých knihovny poskytují své služby – prostory, finance, společenské vztahy. Odborné činnosti knihoven i v těch nejmenších obcích jsou díky programu Regionální funkce knihoven zaštiťovány promyšlenou podporou – od pověřené knihovny, přes knihovnu krajskou až po Knihovnický institut Národní knihovny České republiky.

Proces přechodu na regionální funkce knihoven pomáhá knihovnám orientovat se na konkrétní potřeby a možnosti. Podpora potenciálu nově vznikajících komunitních center, jejichž základ tvoří knihovny, přispívá k rozvoji občanské společnosti v místě. Knihovny jako nepolitické organizace plně respektují mezigenerační vazby a potřeby všech skupin obyvatelstva. Motivují školy k zapojování se do volnočasových aktivit dětí i mládeže, vytvářejí aktivity prohlubující vztah k místu.

Studenti po prostudování této studijní opory na základě širších souvislostí získají vhled do problematiky spolupráce veřejných knihoven, a to nejen z pohledu historie, ale i současných trendů.

ČAS POTŘEBNÝ KE STUDIU

20 hodin.

KLÍČOVÁ SLOVA KAPITOLY

Knihovny, vývoj, spolupráce, legislativa, regionální funkce, výkony, rozborů, analýzy, aktivity, vzdělávání, literatura, profese, organizace, ocenění, semináře, konference.

1 REGIONÁLNÍ FUNKCE V MORAVSKOSLEZSKÉM KRAJI DO ROKU 2002

RYCHLÝ NÁHLED KAPITOLY

Regionální funkce v Moravskoslezském kraji, legislativní ustanovení, vznik Zásad výkonů RF v MSK a jejich novelizace. Období 2002-2004, 2005-2017. Spolupráce knihoven, porady, semináře, vzdělávání knihovníků. Odborná knihovnická literatura, osobnosti knihovnictví.

CÍLE KAPITOLY

Student získá vhled do specifika výkonů RF v MSK v širším pohledu.

KLÍČOVÁ SLOVA KAPITOLY

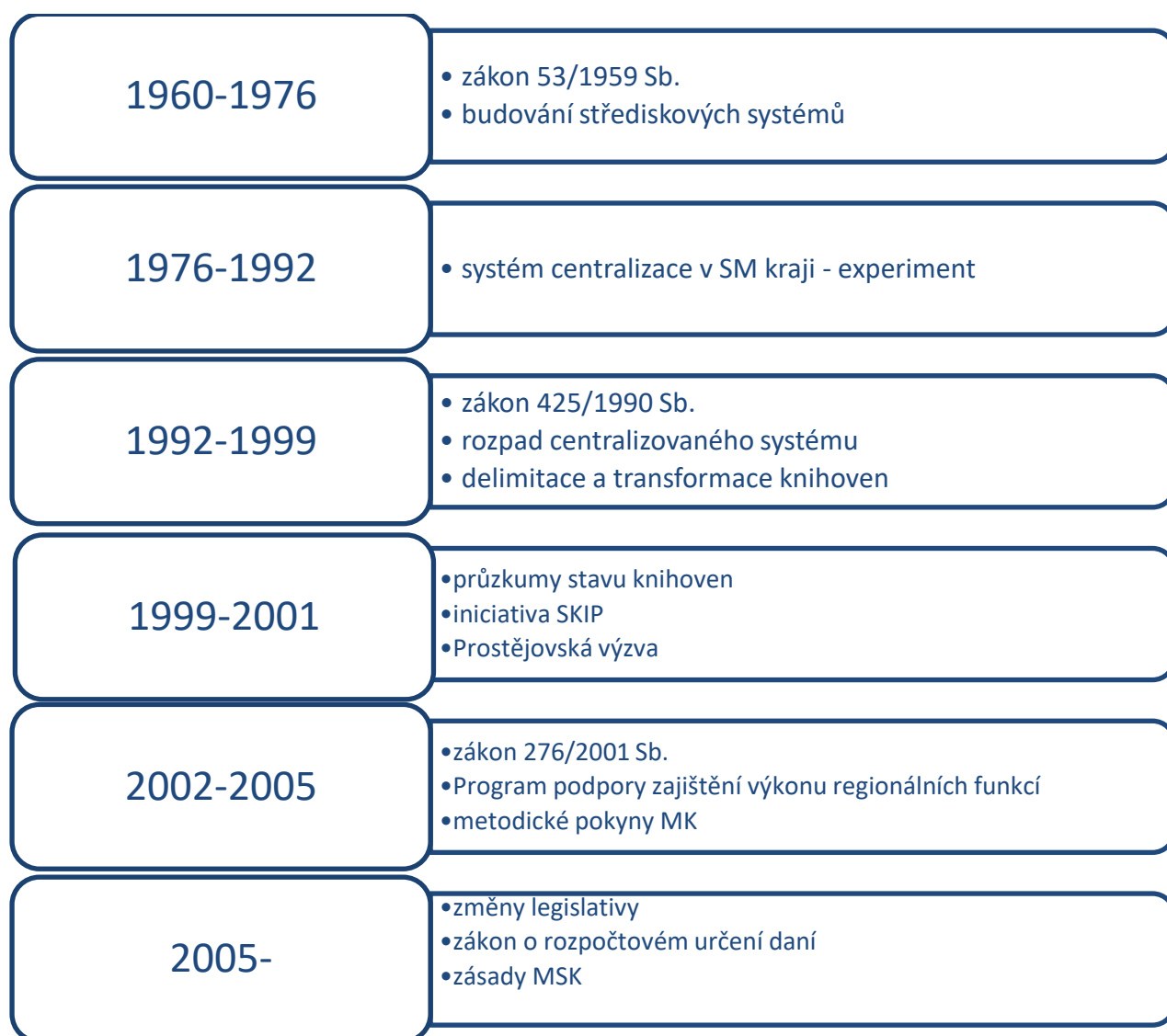
Moravskoslezský kraj. Zásady výkonů RF.

1.1 Moravskoslezský kraj a spolupráce knihoven

Moravskoslezský kraj je jedním ze 14 krajů v České republice, kde jsou do praxe uvedeny regionální funkce. Regionální disparity již v historickém vývoji ukázaly, že je nezbytná dobrá spolupráce mezi knihovnami, a to legislativně zaštitěná.

Spolupráce knihoven v Severomoravském kraji a později v kraji Moravskoslezském byla založena na dobrém fungování tzv. **střediskových systémů**, později byl jako experiment ověřován tzv. „**centralizovaný systém**“, nejprve v knihovnách na Bruntálsku, později na Novojičínsku. Od roku 1980 pak na celém území Severomoravského kraje.

Po politických změnách došlo k částečnému rozpadu fungujících vztahů. Se zavedením celostátního programu Regionální funkce knihoven se krajská metodika rozhodla oslovit původní střediska a obnovit tak historickou spolupráci knihoven.

Obrázek 1 - Regionální spolupráce knihoven na severní Moravě

1.2 Střediskový systém v Severomoravském kraji (1960-1976)

Důležitým mezníkem ve spolupráci knihoven byl zákon č. 53/1959 Sb. o jednotné soustavě knihoven. Do systému knihoven vstoupil mezičlánek – střediskové knihovny. Jednotnou soustavu knihoven koordinovala Státní knihovna Československé republiky¹. Část regionálních služeb se dostala blíže malým knihovnám a byla respektována i určitá místní specifika.

Zákon zajišťoval zajištění potřeb obyvatel zvláště prostřednictvím meziknihovní výpůjční služby, která se podstatnou měrou podílela na uskutečňování meziknihovních vztahů. Pozitivní účinek mělo i propracování vzdělávání pracovníků knihoven. Šlo o zákon, který

¹ Dnes Národní knihovna České republiky

byl rozdílně vnímán a posuzován. Odhlédneme-li od politické situace, byl zákon v mnohém přínosný tím, že zdůraznil společenský význam knihoven a vzájemně je propojil v ucelenou soustavu knihoven všech typů a druhů, v níž knihovny měly navázat účelné koordinační a kooperační vazby.

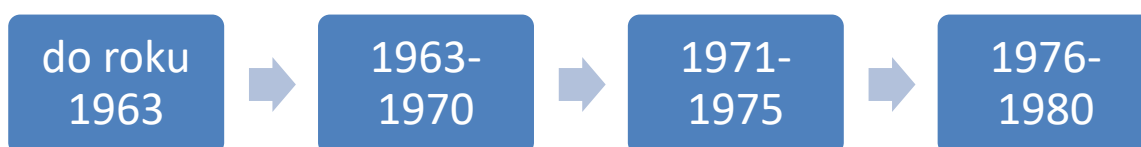
Na druhou stranu je možné kriticky přistupovat k některým výrazně ideologickým úpravám formujícím knihovny jako součást tehdejší kulturní politiky.

Rok 1960 přinesl také změnu v územním uspořádání krajů v Československu, kdy sloučením krajů Ostravského, Olomouckého a Vsetínska z kraje Gottwaldovského vznikl **Severomoravský kraj**.² Sloučení krajů přineslo mnoho problémů – původní kraje měly své klady i zápor. O pevnou organizaci a vzájemnou návaznost práce knihoven se zasloužilo metodické oddělení Krajské lidové knihovny v Ostravě.

Přípravy k budování střediskového systému v Severomoravském kraji započaly v roce 1963, kdy bylo schváleno zavedení experimentu v knihovnách v Moravském Berouně, Vrbně pod Pradědem a ve Šternberku. Organizační postup při budování střediskového systému byl zpracován v „**Zásadách pro budování střediskových knihoven v Severomoravském kraji**.“

Důležitou etapou v historii regionálních funkcí bylo budování střediskového systému v průběhu šedesátých a sedmdesátých let minulého století. A to zejména proto, že vstupem mezičlánku – střediskových knihoven – se dostala část regionálních služeb blíž potřebným knihovnám.

Vývoj střediskového systému na severní Moravě můžeme rozdělit na čtyři základní etapy:

Obrázek 2 - Vývoj střediskového systému na severní Moravě do r. 1980

Hlavní úkoly budování střediskových knihoven ležela na okresních knihovnách, od zpracování návrhu budování, schvalování organizačních řádů ve všech obcích, sestavování harmonogramu zpracování knižních fondů, přes prověrky knih, revize, zavádění knihovnické techniky až po vybavení knihoven.

V roce 1960 byla úroveň knihoven v celé republice velmi nesourodá. O řešení problémů se vedly jen teoretické úvahy. Hlavními rysy problémů byla nejednotná úroveň v jednotlivých okresech, velké rozdíly mezi knihovnami v městech a na vesnicích, různé financování.

² Dle zákona č. 36/1990 Sb., o územním členění státu.

Celkový stav ukazoval na živelnost, neplánovitost a malou efektivitu. Jednou z příčin bylo i neodpovídající složení knihovního fondu, jeho neodborné zpracování a špatná technická úprava. Odborná úroveň pracovníků knihoven byla nevyrovnaná. Východiskem z této situace se mělo stát vybudování střediskových knihoven.

Cílem tohoto systému bylo zajistit kvalitní knihovnické služby především v malých obcích.

DEFINICE

„Střediskový systém - systém místních lidových (obecních) knihoven soustředěných (přidružených) podle územní spádovosti ke knihovně s profesionálními zaměstnanci v tzv. střediskové obci. Cílem systému bylo zajistit kvalitní knihovnické služby v malých obcích.“³

1.2.1 VÝVOJ V LETECH 1963-1970

Přípravy k budování střediskového systému v Sm kraji začaly v roce 1963, kdy bylo schváleno zavedení experimentu v knihovnách v Moravském Berouně, Vrbně pod Pradědem a Šternberku. Organizační postup při budování střediskového systému byl zveřejněn v „*Zásadách pro budování střediskových knihoven v Severomoravském kraji.*“

„Hlavní tíže budování střediskových knihoven ležena na okresních knihovnách, od zpracování návrhu budování, schvalování organizačních řádů ve všech obcích, sestavování harmonogramu zpracování knižních fondů, přes prověrky knih a revize, zavádění knihovnické techniky až po vybavení knihoven.“⁴

Počátkem 70. let 20. století nebyl závazný žádný legislativní materiál, který by nařizoval národním výborům vytvářet podmínky pro budování střediskových knihoven. Tato skutečnost znemožňovala i jednotné řízení lidových knihoven, jehož základním realizačním článkem se střediskové knihovny staly.

Teprve v roce 1974 vláda uložila národním výborům úkoly pro tuto oblast.

³ ZEMÁNKOVÁ, Ladislava. Střediskový systém knihoven. In: KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV) [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 2019-07-28]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000000716&local_base=KTD

⁴ TREFNÁ, Luďka. *Regionální služby Městské knihovny ve Frýdku-Místku: V kontextu vývoje českého knihovnictví*. Opava, 2005. Bakalářská diplomová práce. Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Ústav bohemistiky a knihovnictví. Vedoucí práce Mgr. Zuzana Bornová.S.4.

1.3 Období 1976-1980 ve znamení experimentu

Vlivem politického a historického vývoje našeho státu a podle vzoru sovětského knihovnictví bylo rozhodnuto budovat v Severomoravském kraji celookresní centralizované systémy knihoven. Okresy Bruntál a Nový Jičín přecházely k experimentálnímu ověření principu celookresní centralizace v místních podmínkách.

„Z průzkumu účinnosti metodické práce okresních knihoven Sm. kraje vyplynuly závěry, které je v současné době nutno zaměřit ke skutečnosti, že Sm KNV doporučil zavést experiment centralisovaného řízení knihoven od 1.1.1979 ve všech okresech Severomoravského kraje.“⁵

Po provedení revize fondů se do knihoven začala zavádět vyšší forma efektivního doplňování knižního fondu – cirkulace výměnných souborů knih.⁶

Do okresních knihoven se soustředily finanční prostředky na mzdy a provoz knihoven.

Obrázek 3 - Smaltovaná cedule označující vesnické knihovny, rozměr 40x25 cm

1.4 Vývoj regionálních funkcí v období centralizovaného systému – 1980-1992

Centralizace veřejných knihoven znamenala sloučení dříve samostatných knihoven do centralizovaného systému v okrese se společným knihovním fondem a pracovníky, společným řízením, centralizovaným doplňováním a zpracováním knihovních fondů, se společným rozpočtem, hospodařením a společnou správou majetku.

Ústřední knihovnou centralizovaného systému byla okresní knihovna, další knihovny v okrese se staly jejími pobočkami a pracovišti. Vzhledem k velkému počtu knihoven

⁵ KOLOŠOVÁ, Dana. Průzkum účinnosti metodické práce okresních knihoven. *Z knihovnické praxe: Zpravodaj knihoven Severomoravského kraje*. Olomouc: Státní vědecká knihovna, 1979, (64). S.7.

⁶ V okrese Frýdek-Místek byla cirkulace poprvé zavedena ve střediskové knihovně v Dobré.

v okrese tvořily městské a místní knihovny se střediskovou funkcí mezičlánek v řízení vesnických knihoven.

1.5 Období transformace veřejných knihoven 1992-2001

Politické změny po roce 1989 přinesly změny ve vnímání veřejných služeb, a také knihovny byly ve své činnosti omezovány. Knihovnická síť se začala rozpadat, také vlivem zákona č. 367/1990 Sb. o obcích. Jedním z nových principů nového uspořádání společnosti bylo úsilí o odstátnění a decentralizaci, stát se snažil přesunout financování veřejných služeb na obce.

Také další zákon – č. 425/1990 Sb. o okresních úřadech omezil časově zřizovatelská práva ke knihovnám, byla zahájena transformace okresních knihoven, která probíhala nekoordinovaně a živelně. Snahou předejít komplikacím v této oblasti vydala Státní vědecká knihovna v Ostravě metodickou pomůcku „**Delimitace knihoven z integrovaných okresních systémů knihoven**“. Metodika se zabývala dodržováním určitých postupů a úkonů při delimitaci knihovny z okresního integrovaného systému veřejných knihoven tak, aby nebyla narušena kontinuita.

SHRNUTÍ KAPITOLY

Severomoravský kraj a jeho střediskové systémy. Experimentální ověřování modelu centralizace knihoven. Vývoj RF v období centralizovaného systému, období transformace knihoven a stabilizace v letech 2002-2005. Moravskoslezský kraj a jeho specifika – pověřené knihovny, vydání Zásad zajištění výkonu RF v MSK.

ÚKOL K ZAMYŠLENÍ

Na území Severomoravského kraje vznikl experiment týkající se užší spolupráce knihoven. Jaké byly jeho cíle a podle jakého modelu vznikly? Jak hodnotíte jeho přínos? Definujte jeho klady a zápory,

OTÁZKY

1. Ve které vývojové etapě knihovnictví byly ustanoveny tzv. střediskové knihovny?

- 1960–1976
 - 1977-1980
 - 1980-2002
2. Probíhal vývoj knihoven ve všech krajích stejně?
- Ano – ne
3. Jak se jmenoval dokument, na jehož základě byl zaveden KNV experiment v Sm kraji?
- Zásady zajištění vývoje regionálních funkcí v Severomoravském kraji
 - Budování střediskových knihoven na pomoc malým knihovnám
 - Zásady pro budování střediskových knihoven v Severomoravském kraji
4. Který typ knihovny byl ústřední pro centralizovaný systém?
- Krajská knihovna
 - Městská knihovna
 - Okresní knihovna
5. Cirkulace knihovního fondu byla do praxe knihoven zavedena v roce 1958.
- Ano-ne
-

ODPOVĚDI

- 1960-1976
 - Ne
 - Zásady pro budování střediskových knihoven v Severomoravském kraji
 - Okresní knihovna
 - Ne
-

Obrázek 4 - Knihovník - ilustrativní fotografie

2 REGIONÁLNÍ FUNKCE V MSK V OBDOBÍ 2002 DO ROKU 2005

RYCHLÝ NÁHLED KAPITOLY

Změny v knihovnické legislativě. Dotace na podporu regionálních funkcí knihoven. Standard výkonu RF. Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě a výkon regionálních funkcí. Pověřené knihovny v MSK.

CÍLE KAPITOLY

Studenti se seznámí s počátečními aktivitami na podporu regionálních funkcí knihoven, zjistí, jak se vytvářely zásady pro zajištění výkonu RF v MSK.

KLÍČOVÁ SLOVA KAPITOLY

Knihovny, regionální funkce, Moravskoslezský kraj.

Obnovená spolupráce knihoven v Moravskoslezském kraji na regionální úrovni započala v roce 2001. Regionální funkce knihoven jsou v současné době zajišťovány Moravskoslezskou vědeckou knihovnou v Ostravě⁷, Centrem vzdělávání a regionálních služeb.⁸

2.1 Pověřené knihovny v MSK

Výkonem regionálních funkcí bylo v MSK od r. 2002 pověřeno 15 knihoven, v roce 2006 a 2007 bylo těchto knihoven 16 (pověřenost získala v roce 2006 MěK Havířov) a koncem roku 2007 byla Knihovna Hnojník z rozhodnutí obecního zastupitelstva zbavena pověřenosti a knihovny obsluhované touto knihovnou byly převedeny pod MěK Třinec.

⁷ Dříve Státní vědecká knihovna v Ostravě.

⁸ Od roku 2017 Centrum vzdělávání a regionálních služeb.

Regionální funkce koordinuje krajská knihovna, služby využívalo a využívá více než 400 obsluhovaných knihoven.

Dotace je určena a byla užívána na následující aktivity:

- poradenskou a konzultační činnost,
- statistiku knihovnických činností,
- vzdělávání knihovníků, pořádání seminářů a porad,
- tvorbu, distribuci a oběh výměnných souborů,
- pomoc při revizi a aktualizaci knihovnických fondů,
- nákup, zpracování a distribuci knihovnických fondů pořízených z prostředků provozovatele obsluhované knihovny,
- servis automatizovaného systému (pouze týkající se regionálních funkcí, tj. akvizici, zpracování a revizi knihovnického fondu a agendu s výměnnými soubory).

2.2 Situace v letech 2002 – 2005

Začátek roku 2002 s sebou přinesl změny v regionální spolupráci knihoven. Program Regionální funkce knihoven se začínal rozbíhat ve všech krajích České republiky. Jeho začátky byly náročné – neexistovat jednotné dokumenty, které by zastřešovaly smluvní podmínky, nebyly vypracovány jednotné formuláře.

Prvním obdobím je období od roku 2002 do roku 2004, kdy byl výkon RF pod garancí Ministerstva kultury ČR a klíčovým legislativním dokumentem pro jejich výkon byl Program podpory zajištění výkonu regionálních funkcí.⁹

Napříč Českou republikou se začínaly sdílet smlouvy k výkonu regionálních funkcí, protože Ministerstvo kultury nevydalo jednotnou metodiku. Samotný výkon RF nezačínal 1. ledna 2002, ale s určitým zpožděním.

Finance na regionální funkce přerozdělovalo Ministerstvo kultury podle jednotné metodiky, která byla vypracována ve spolupráci krajských knihoven a Knihovnického institutu NK.

Rok 2002 se přitom může považovat za přechodné období, protože RF byly zajišťovány jednak z Programu podpory zajištění RF knihoven Ministerstva kultury, jednak prostřednictvím vlastních rozpočtů okresních úřadů, které doposud zřizovaly okresní knihovny vykonávající RF na území svého okresu. K uplatnění zásad rozdělování finančních prostředků Programu v plném rozsahu bylo možné přistoupit až v roce 2003, po převodu zbývajících okresních knihoven na příslušná města. Na rok 2003 byl rozpočet

⁹ Příloha k usnesení vlády ze dne 16. ledna 2002 č. 68: Program podpory zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven. *Informace pro knihovny: Legislativa*[online].

Programu podpory zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven navýšen o částku, která byla v roce 2002 vynaložena okresními knihovnami.¹⁰

OTÁZKY

1. Kdo byl garantem financování výkonu RF v letech 2002-2004?
 - Kraje
 - Ministerstvo kultury
 - Ministerstvo kultury a částečně okresní úřady
 2. Kdy došlo k plnému uplatnění zásad rozdělování finančních prostředků Programu?
 - 2002
 - 2003
 - 2004
 3. Byla dotace na výkon RF v letech 2002-2004 určena i na rozvoj komunitních aktivit?
 - Ano – ne
 4. RF knihoven v letech 2002-2005 financovalo Ministerstvo pro místní rozvoj?
 - Ano – ne
 5. Výkon RF v České republice v letech 2002-2004 se týkal 8 větších krajů.
 - Ano - ne
-

ODPOVĚDI

- Ministerstvo kultury a částečně okresní úřady
 - 2003
 - Ne
 - Ne
 - Ne
-

¹⁰ K regionálním funkcím v českých knihovnách. *Čtenář: měsíčník pro knihovny*. Praha: Academia, 2002, roč. 54, č. 3, s. 66-67.

3 REGIONÁLNÍ FUNKCE V MSK PO ROCE 2005

RYCHLÝ NÁHLED KAPITOLY

Do roku 2005 byly dotace na výkon RF poskytovány centrálně Ministerstvem kultury ČR. Novelou zákona o rozpočtovém určení daní přešla odpovědnost za jejich výkon na kraje.

CÍLE KAPITOLY

Student získá informaci o změně systému financování výkonu RF a převedení odpovědnosti na kraje. Bude znát situaci v MSK.

KLÍČOVÁ SLOVA KAPITOLY

Regionální funkce, financování, změny, zásady, sledování výkonů, indikátory.

Do roku 2005 byly dotace na výkon RF poskytovány centrálně Ministerstvem kultury ČR. Novelou zákona o rozpočtovém určení daní přešla odpovědnost za jejich výkon na kraje.

Do rozpočtu krajů byly přesunuty finanční prostředky ve výši 133,5 mil. Kč. Počínaje tímto rokem až do současnosti jsou dotace na výkon RF zajišťovány z rozpočtu krajů, což je stanoveno knihovním zákonem. Hlavním důvodem přesunu kompetencí k výkonu RF z ministerstva na kraje byl argument, že kraje budou lépe reagovat na potřeby rozvoje knihoven ve svém kraji než centrální rozhodování státu. Toto očekávání se ale nenaplnilo.

V současné době je program regionální funkce knihoven výsledkem těsné součinnosti Národní knihovny České republiky, krajských knihoven, knihoven pověřených výkonem regionálních funkcí a knihoven obsluhovaných. Regionální funkce mají krajský přesah, zohledňují celostátní materiály i závěry z porad a programů podporujících tento druh činnosti.

Moravskoslezská vědecká knihovna má dle zákona č. 257/2001 Sb. roli doporučující, což přiměřeně činí. Spolupráce probíhá nejen na základě knihovního zákona, ale také Zásad pro výkon regionálních funkcí knihoven, Koncepce knihovnictví a metodických materiálů, vydaných Ministerstvem kultury. Významnost této problematiky je připomínána na

poradách, při jednáních se starosty obcí a rovněž při soutěžích, jako jsou například celostátní soutěže Knihovna roku a Vesnice roku.

Regionální funkce v Moravskoslezském kraji jsou výsledkem aktivit krajské knihovny a patnácti pověřených knihoven. **Finančně jsou od roku 2005 podporovány dotací Moravskoslezského kraje.** Proces přechodu na spolupráci v rámci regionálních funkcí byl postupný a zahrnoval orientaci na konkrétní potřeby a možnosti knihoven. V současné době je výkon regionálních funkcí zaměřen na další rozvoj oboru. Předávání nových podnětů, znalostí i informací vychází ze systému peer learning a jeho snahou je efektivně šířit nové informace v oblasti knihovnictví. Na tomto principu probíhají konzultace a poradenská činnost knihoven.

V současné době je nezbytné, aby knihovny včas reagovaly na problémy a výzvy a využívaly všechny potenciál, který společnost nabízí. Jde například o myšlenku nově vznikajících komunitních center s dobře fungující knihovnou, zaměřených na další rozvoj občanské pospolitosti v místě.

Díky spolupráci a metodické podpoře veřejné knihovny nabízejí rozmanité cesty ke kultuře, umění a tradicím, usnadňují rovný přístup občanů k informacím, podporují širokou gramotnost, nabízejí aktivity prohlubující vztah k místu. Důležitým prvkem práce knihoven je motivace dětí a mládeže ke čtení a rozvoj čtenářské gramotnosti, podpora celostátních kampaní orientovaných na čtenářství a zvýšení společenské prestiže četby. Knihovny již tradičně respektují potřeby mezigenerační solidarity a dialogu napříč generacemi.

Bez finanční podpory ze strany Moravskoslezského kraje a bez metodické pomoci Národní knihovny České republiky by realizace programu regionální funkce knihoven nebyla možná. Přesto nedochází k plnému krytí nákladů na výkon RF – není průběžně zohledňován růst cen knih, zvyšování nákladů z důvodu inflace a také nárůst platů v knihovnách.

3.1 Zásady zajištění výkonu RF v MSK (2007)

V září roku 2005 byly v MSK připraveny „**Zásady zajištění výkonu regionálních funkcí v Moravskoslezském kraji**“ (dále jen Zásady). Tento dokument byl schválen usnesením zastupitelstva MSK č. 6/634/1 ze dne 29. 9. 2005. Novela Zásad pak byla přijata usnesením zastupitelstva MSK 20/1781 ze dne 22. 11. 2007. Dokument nabyl účinnosti téhož dne. Změny se dotkly především způsobu výpočtu dotace pro jednotlivé pověřené knihovny, byla upřesněna specifikace jednotlivých regionálních činností a zpřesněna (a zpřísněna) pravidla čerpání dotace v návaznosti na uznatelné náklady.¹¹

Zásady byly reakcí na způsob poskytování dotace, upravily také způsob propočtu pro jednotlivé pověřené knihovny. Určily minimální výkon (povinně dodržovaný), stanovily i výši úvazku na 1 obsluhovanou knihovnu.

¹¹ Dostupné z: https://www.svkos.cz/data/soubory/2007_msk_zasadyrf.pdf

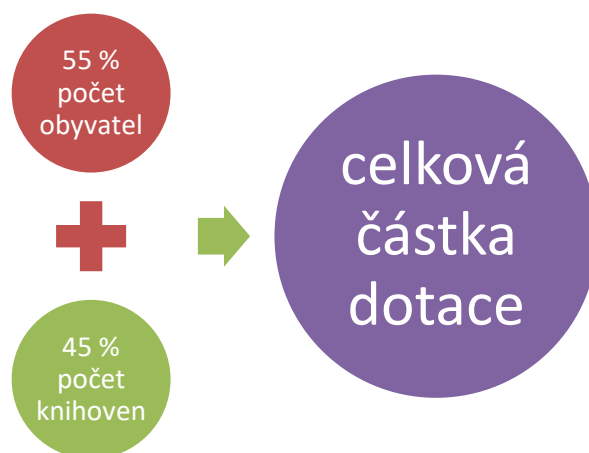
3.2 Zásady pro zajištění výkonu RF v MSK (2015)

V roce 2015 došlo k novele Metodického pokynu MK k vymezení výkonu regionálních funkcí knihoven (také pod názvem **Služby knihoven knihovnám**)¹². Z tohoto důvodu byl dán podnět i ke změně Zásad v MSK. V roce 2015 byla zpracována a také přijata novela tohoto dokumentu.¹³

3.2.1 FINANCOVÁNÍ RF Z ROZPOČTU MSK

Výkon knihoven poskytujících regionální funkce je prioritně určen výší finanční dotace. Ačkoliv byly v Moravskoslezském kraji finanční prostředky na výkon regionálních funkcí několikrát navyšovány, nešlo bohužel o navýšení, které by respektovalo inflaci a valorizaci platů tak, jak bylo v Zásadách zamýšleno a jak by bylo pro zajištění této činnosti potřebné. Nicméně dotace umožnila poskytování VKIS a v řadě obcí také rozvoj nabídky VKIS, který by byl bez této finanční pomoci vyloučen.

Propoččet dotace na výkon RF v MSK se odklonil od modelu, používaného v ostatních krajích – zatímco ostatní kraje České republiky používaly a stále používají propoččet 55:45 – počet knihoven :počet obyvatel.

Obrázek 5 - Poměry k propočtu dotace v MSK

Zásady pro výkon RF v MSK schválené jak v roce 2007, tak i v roce 2015 obracejí tento poměr. Jde především o vnímání regionálních rozdílů – Moravskoslezský kraj je příznačný malým množstvím zalidněných obcí. V současné době je v MSK evidováno 300 obcí¹⁴ a 410 knihoven (včetně krajské knihovny); z toho ve 30 obcích kraje není zřízena

¹² Dostupné z: https://www.svkos.cz/data/soubory/sluzby_knihoven_knihovnam.pdf

¹³ Dostupné z: https://www.svkos.cz/data/soubory/2015_zasadyrf.pdf

¹⁴ Seznam obcí - Moravskoslezský kraj. Moravskoslezský kraj [online]. Ostrava: Moravskoslezský kraj [cit. 2019-08-12]. Dostupné z: https://www.msk.cz/verejna_sprava/obce.html

a provozována veřejná knihovna.¹⁵ Do počtu knihoven se zahrnují i pobočky jednotlivých větších městských i obecních knihoven.

O financování RF hovoří článek VII – Dotace:¹⁶

1. Dotace na výkon regionálních funkcí je poskytnuta na základě „Smlouvy o poskytnutí dotace z rozpočtu Moravskoslezského kraje“ (dále jen „smlouva o poskytnutí dotace“) uzavřené mezi krajem a jednotlivými pověřenými knihovnami (s výjimkou krajské knihovny).

2. Žádost včetně podkladů pro poskytnutí dotace a účelově vázaného příspěvku na provoz zasílají pověřené knihovny a krajská knihovna kraje odvětvovému odboru ve struktuře a termínu dle jeho požadavku.

3. O celkové výši finančních prostředků na zajištění výkonu regionálních funkcí rozhoduje zastupitelstvo kraje, pro zachování kontinuity regionálních funkcí v kraji by výše dotace měla zohlednit nárůst inflace a mezd.

4. Výše dotace na zabezpečení výkonu regionálních funkcí pro jednotlivé pověřené knihovny je stanovena dle počtu obyvatel v obsluhovaném regionu a počtu obsluhovaných knihoven každé pověřené knihovny, přičemž za obsluhovanou knihovnu je považována i:

a) pobočka obsluhované knihovny uvedená ve smlouvě o poskytování regionálních funkcí,

b) pobočka pověřené knihovny.

Propočet výše dotace provádí krajská knihovna:

- rozdělí finanční prostředky na část A zahrnující 55 % prostředků a část B zahrnující 45 % prostředků,
- zjistí počet obsluhovaných knihoven v kraji,
- podílem části A a počtu obsluhovaných knihoven v kraji vypočte jednotkovou dotaci na obsluhovanou knihovnu,
- zjistí korigovaný počet obyvatel všech obsluhovaných regionů tak, že sečte počet obyvatel obcí a měst a u měst s více než 40 000 obyvateli započte do součtu jen 40.000 obyvatel,
- podílem části B a korigovaného počtu obyvatel všech obsluhovaných regionů vypočte jednotkovou dotaci na obyvatele,
- výši dotace pro jednotlivé pověřené knihovny získá součtem součinu počtu obsluhovaných knihoven a jednotkové dotace na obsluhovanou knihovnu a součinu korigovaného počtu obyvatel obsluhovaného regionu a jednotkové dotace na obyvatele.

¹⁵ Knihovny Moravskoslezského kraje: Činnost a výsledky veřejných knihoven v roce 2018. In: Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě [online]. Ostrava: MSVK, 2019 [cit. 2019-08-12]. Dostupné z: https://www.svkos.cz/data/soubory/2018_rozbor_vkis.pdf

¹⁶ Zásady, s. 6 – 7.

V praxi je tento postup:

- jednotlivé pověřené knihovny formou individuální dotace žádají kraj o dotaci na výkon RF,
- krajská knihovna na základě sdělení MSK rozpočítává částku vyčleněnou na výkon RF v MSK na následující rok,
- krajská knihovna zjistí počet obsluhovaných knihoven jednotlivými pověřenými knihovnami,
- krajská knihovna provede propočet obsluhované populace (je využíván jednotný zdroj pro celou ČR - **Informativní počty obyvatel v obcích** ze stránek Ministerstva vnitra ČR). Do počtu obyvatel jsou započítáni i cizinci žijící na území České republiky.¹⁷

Obrázek 6 - Proces propočtu dotace pro jednotlivé pověřené knihovny

3.2.2 DALŠÍ NADSTANDARDNÍ ČINNOSTI V RÁMCI VÝKONU RF

V mnohých knihovnách začaly probíhat práce s digitalizovanými dokumenty, jsou rozvíjeny služby v rámci komunitních aktivit. Respektování mezinárodních standardů při zpracování literatury i při digitalizaci, sdílená tvorba i využívání databází a další aktivity mají za následek stoupající náročnost knihovnické profese. Celoživotní vzdělávání knihovníků se tak stalo zcela nezbytným a zůstává další nesmírně potřebnou složkou regionálních funkcí.

Solidní úroveň veřejných knihovnických a informačních služeb představuje jeden z pilířů rozvoje demokratické společnosti a regionální funkce knihoven znamenají nepostradatelnou podporu tohoto rozvoje.

3.3 Sledované indikátory

Hlavní indikátory pro sledování stavu, vývoje a kvality v oblasti knihovnictví v MSK jsou sledovány na základě Koncepte rozvoje veřejných knihovnických a informačních služeb v Moravskoslezském kraji na léta 2014-2020 (Koncepte knihovnictví). Na úseku výkonu regionálních funkcí jsou sledovány tyto ukazatele:

- počet knihoven v MSK zajišťujících VKIS (dle evidence MSVK),

¹⁷ Informativní počet obyvatel v obcích. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, © 2019 [cit. 2019-08-21]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-pocty-obyvatel-v-obcich.aspx>

- typy a počty knihovny v MSK,
- regionální funkce knihoven (evidence MSVK),
- počty knihoven zapojených do programu Regionální funkce knihoven,
- počty realizovaných metodických návštěv,
- počty svazků (knihovních jednotek) zakoupených do výměnných souborů,
- počty zpracovaných statistických výkazů Kult (MK) 12-01,
- počty knihoven s automatizovaným knihovnickým systémem,
- digitální knihovna MSK (evidence MSVK),
- počet spolupracujících subjektů v rámci MSK,
- počet zdigitalizovaných dokumentů/počet stran,
- přístup k informačním zdrojům a službám knihoven,
- počet knihoven zapojených do Centrálního portálu knihoven (evidence CPK),
- počet knihoven budujících regionální a specializované databáze (evidence MSVK),
- počet knihoven nabízejících půjčování e-knih (evidence MSVK),
- rovný přístup ke službám knihoven (evidence MSVK),
- počet knihoven s webovou stránkou,
- počet knihoven s opac katalogem,
- kvalita, efektivita a marketing služeb knihoven (evidence MSVK),
- analýza plnění Standardu pro dobrou knihovnu,
- počet knihoven zapojených do projektu Benchmarkingu knihoven,
- počet knihoven nominovaných v rámci cen (krajských, celostátních),
- počet akcí uskutečněných ve spolupráci s jinými subjekty (SLU v Opavě, SKIP , SDRUK , SMO , SPOV aj.),
- rozvoj lidských zdrojů (evidence MSVK),
- počet nabízených vzdělávacích akcí pro knihovníky,
- počet účastníků/absolventů vzdělávacích akcí,
- počet hodin realizovaného vzdělávání pro knihovníky,
- mimozdrojové financování knihoven (evidence MK, KÚ MSK, MSVK),
- výše poskytnuté finanční podpory na výkon regionálních funkcí knihoven,
- výše poskytnuté finanční podpory na oceňování knihoven (K2, Diplom za moderní knihovnické a informační služby – v rámci soutěže Vesnice roku),
- výše poskytnuté finanční podpory na Digitální knihovnu MSK, zapojení MSVK do Centrálního portálu knihoven aj.,
- výše poskytnuté finanční podpory z jiných zdrojů (IROP , Ministerstvo kultury, nadace, aj.),
- počet vydaných publikací zaměřených na prezentaci knihoven Moravskoslezského kraje (evidence KÚ).

OTÁZKY

1. Jakou formou žádají pověřené knihovny v MSK o dotaci?
 - Formou jednorázové dotace
 - Formou individuální dotace
 - Formou účelové dotace
 2. Jak je propočítávána dotace pro jednotlivé knihovny?
 - 45 % obyvatel + 55 % knihoven
 - 55 % obyvatel + 45 % knihoven
 - 50 % obyvatel + 50 % knihoven
 3. V MSK je v současné době 16 knihoven pověřených výkonem RF
 - Ano – ne
 4. RF knihoven v letech 2002-2005 financovalo Ministerstvo pro místní rozvoj
 - Ano – ne
 5. Výkon RF v MSK je koordinován na základě Metodického pokynu z roku 2019
 - Ano - ne
-

ODPOVĚDI

- Formou individuální dotace
 - 55 % obyvatel + 45 % knihoven
 - Ne
 - Ne
 - ne
-

4 METODIK JAKO PROFESNÍ KVALIFIKACE

RYCHLÝ NÁHLED KAPITOLY

Pracovní pozice metodik. Národní soustava povolání a Národní soustava kvalifikací jako základ pro pracovní náplň metodika pověřené i krajské knihovny.

CÍLE KAPITOLY

Student získá základní přehled o náplni práce, kterou vykonávají odborní pracovníci knihovny – metodici na pozici pověřené i krajské knihovny.

KLÍČOVÁ SLOVA KAPITOLY

Profese, knihovny, knihovnictví, metodik, národní soustava povolání, národní soustava kvalifikací, znalosti, dovednosti, kompetence

4.1 Národní soustava povolání

Národní soustava povolání¹⁸ (NSP) je nástroj pro moderní řízení lidských zdrojů.

„Národní soustava povolání je ucelený, aktuální a flexibilní systém klasifikující jednotlivá povolání a zprostředkávající informace o potřebách a požadavcích trhu práce vzdělávacím institucím, uchazečům o povolání či vzdělání, zaměstnavatelům i dalším subjektům. Základ má v Integrovaném systému typových pozic (ISTP), který vznikl z popudu zaměstnavatelů a pod záštitou Ministerstva práce a sociálních věcí ČR (MPSV) v roce 1999.“¹⁹

Knihovnictví je zde řazeno v odborném směru **„Média, publicistika a knihovnictví.“**

¹⁸ *Národní soustava povolání* [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, ©2017 [cit. 2019-08-21]. Dostupné z: <https://www.nsp.cz/>

¹⁹ Dostupné z: <http://www.skipcr.cz/odborne-organy/sekce-vzdelavani/dokumenty/knihovnicke-profese-vnarodni-soustave-povolani-avnarodni-soustave-kvalifikaci>.

Média, publicistika a knihovnictví ↻

Kvalifikační úroveň NSP 7		(Magisterský studijní program) ↻
Knihovnick specialista	(7)	▼
Knihovnick specialista katalogizátor	(7)	▼
Referenční knihovnick specialista	(7)	▼

Obrázek 7 - Pozice knihovnick v NSP

Pro každou pozici jsou blíže specifikovány tyto údaje – viz následující obrázek:

Obsah
Charakteristika
Pracovní činnosti
Příklady prací z veřejného sektoru
Kvalifikace k výkonu povolání
Kompetenční požadavky k výkonu povolání
Zátěže a rizika výkonu povolání
CZ - ISCO a mzdy
Volná místa

Obrázek 8 - Podrobné popisy k pracovním pozicím

4.2 Národní soustava kvalifikací

V těsné vazbě s NSP vzniká Národní soustava kvalifikací (NSK, <http://www.narodnikvalifikace.cz/>), legislativně zakotvena zákonem č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání a o změně některých zákonů.

Tento zákon o uznávání výsledků dalšího vzdělávání byl vytvořen zejména s cílem motivovat dospělou populaci v České republice k dalšímu vzdělávání, rozšířit možnosti jednotlivců získat novou kvalifikaci a zlepšit reakci vzdělávacího systému na potřeby trhu práce.

NSK je jednotný, státem garantovaný a celostátně uznávaný přehled kvalifikací, podrobný popis požadavků umožňujících jejich uznávání podle zákona č. 179/2006 Sb., a systém pravidel udělování dokladů o kvalifikaci v jednotlivých oborech mimo klasický školský systém. Je budován v návaznosti na NSP. Zatímco NSP poskytuje

informace o jednotlivých povoláních a typových pozicích vyskytujících se na trhu práce, NSK popisuje, co je potřeba umět pro výkon povolání (úplná kvalifikace, ÚPK) anebo jeho části (= typovou pozici či menší jednotku práce, tzv. profesní kvalifikace, PK) a jak lze tyto kompetence ověřit.

Zájemce, který se chce profesně věnovat určitému oboru a nemá pro něj patřičný doklad ze školy, může absolvovat tzv. kvalifikační zkoušku a získat danou (dílčí) profesní, popř. úplnou kvalifikaci, aniž se musí připravovat ve škole; je lhostejné, kde a kdy si dané vědomosti a dovednosti osvojí (v kurzech, které pořádá Úřad práce ČR, v rekvalifikačních kurzech, samostudiem či jinými cestami). Důležité je, že musí obstát u jasně definované zkoušky před autorizovanou osobou. Taková osvědčení o získání PK a ÚPK (certifikáty) udělují v souladu se zákonem 179/2006 Sb. a na základě hodnotících standardů pro příslušné PK tzv. autorizované osoby, tj. instituce s právem realizovat zkoušku, které pro to splňují patřičná kritéria schválená (=autorizovaná) ze strany tzv. autorizujícího orgánu (= obvykle příslušné resortní ministerstvo nebo jiný ústřední správní úřad).

Národní soustava kvalifikací (NSK) definuje požadavky na odborné způsobilosti jednotlivých kvalifikací bez ohledu na způsob jejich získání. Každá kvalifikace má svůj profesní a hodnotící standard. K této celostátně platné soustavě kvalifikací se váže zákon č. 197/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání.

4.2.1 KNIHOVNICKÁ POVOLÁNÍ V NSK

Knihovnická povolání jsou reflektována v obou systémech (NSP, NSK). Propojení rozvoje lidských zdrojů v knihovnách s NSP a NSK zakotvila a úkoly v této oblasti ukládá i Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2011 – 2015, tedy základní strategický dokument rozvoje oboru s výhledem do r. 2020.

Knihovníci mají v obou projektech své zastoupení, od r. 2011 v Sektorové radě pro kulturu. SKIP, který plní i funkci zaměstnavatelského svazu, pracoval na popisu knihovnických povolání již od počátků Integrovaného systému a kartotéky typových pozic. Tehdy byla definována tři povolání:

- knihovník,
- samostatný knihovník,
- knihovník specialista.

Tyto pozice se liší zejména náročností práce a požadavkem na úroveň kvalifikace. V současné době je v systému národní soustavy kvalifikací popsáno cca 27 typů pracovních pozic knihovníků (např. knihovník akvizitér, referenční knihovník, knihovník metodik, knihovník katalogizátor, systémový knihovník aj.).

4.3 Profese metodik v knihovně

V národní soustavě kvalifikací je také definována pozice METODIK.

Samostatný knihovnický metodik (kód: 72-020-R)

Autorizující orgán:	Ministerstvo kultury	Kvalifikační standard
Skupina oborů:	Publicistika, knihovnictví a informatika	
Povolání:	Samostatný knihovník ⓘ	
Platnost standardu:	od 26.6.2019 do neomezeně	
Kvalifikační úroveň:	6	

Obrázek 9 - Pozice Samostatný knihovnický metodik

4.3.1 KVALIFIKAČNÍ STANDARD

Ke každé pracovní pozici, tzn. i k pozici Samostatný knihovnický metodik, jsou zpracovány **Kvalifikační standardy**, které přesně definují, jakou odbornou způsobilost má knihovnický na takové pracovní pozici mít.

Pro jednotlivé odborné způsobilosti jsou stanoveny kritéria hodnocení a způsob ověření – obvykle jde o:

- praktické předvedení,
- ústní ověření,
- písemné ověření.

Pro praktické předvedení a písemné ověření je nutné, aby měl uchazeč k dispozici počítač zapojený v síti internet a dostupný textový editor. Dovednost práce s počítačem a orientace v síti internetu je jednou z prověřovaných obecných kompetencí.

Během zkoušky je prověřována i znalost **odborné terminologie**. Terminologie používaná při zadávání úkolů i jejich hodnocení musí být v souladu s aktuální terminologií, jak ji uvádí Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV) vytvářená Národní knihovnou České republiky.

Každé praktické předvedení má v Pokynech k realizaci zkoušky přiděleno bodové ohodnocení, z něhož autorizovaná osoba přidělí až 50 % bodů za průběh práce, rychlost a přesnost pracovních postupů. Zbylých až 50 % bodů připadá na výsledek. Pro jedno ověření se body sčítají.

U kritérií, která jsou ověřována ústním nebo písemným ověřením, se hodnotí věcná správnost výsledků, obsah textu a úroveň vyjadřování.

 národní soustava kvalifikací	Kvalifikační standard
Samostatný knihovnický metodik (kód: 72-020-R)	
Autorizující orgán: Skupina oborů: Týká se povolání: Kvalifikační úroveň NSK - EQF:	Ministerstvo kultury Publicistika, knihovnictví a informatika (kód: 72) Samostatný knihovnický 6
Odborná způsobilost	
Název	Úroveň
Orientace na knižním trhu a v produkci ostatních informačních zdrojů	6
Zpracování koncepcí, plánů a programů v oblasti knihovnictví a informačních služeb a systémů	6
Vytváření bibliografických a faktografických databází	6
Ovládání automatizovaného knihovního systému	6
Formální a obsahová analýza odborného textu, rychlé čtení	6
Evidence, katalogizace a adjustace v knihovnách s lokální působností	4
Organizace revize knihovního fondu	6
Samostatné zajišťování chodu knihovny s univerzálním nebo specializovaným fondem s regionální působností	6
Příprava a zajištění vzdělávacích aktivit pro pracovníky knihoven	6
Zpracování statistických ukazatelů výkonů knihoven včetně kontroly, analýzy a komparace dat	6
Příprava projektů a žádostí o dotace do národních programů podpory veřejných knihovnických a informačních služeb	6
Zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven	6
Odborná komunikace (včetně cizojazyčné) se čtenáři, uživateli a zákazníky v knihovnách	6
Vyhledávání bibliografických a faktografických informací ze specializovaných zdrojů a jejich ověřování	6

Obrázek 10 - Odborná způsobilost Samostatného knihovníka metodika dle NSK

Pracovní činnost metodika:

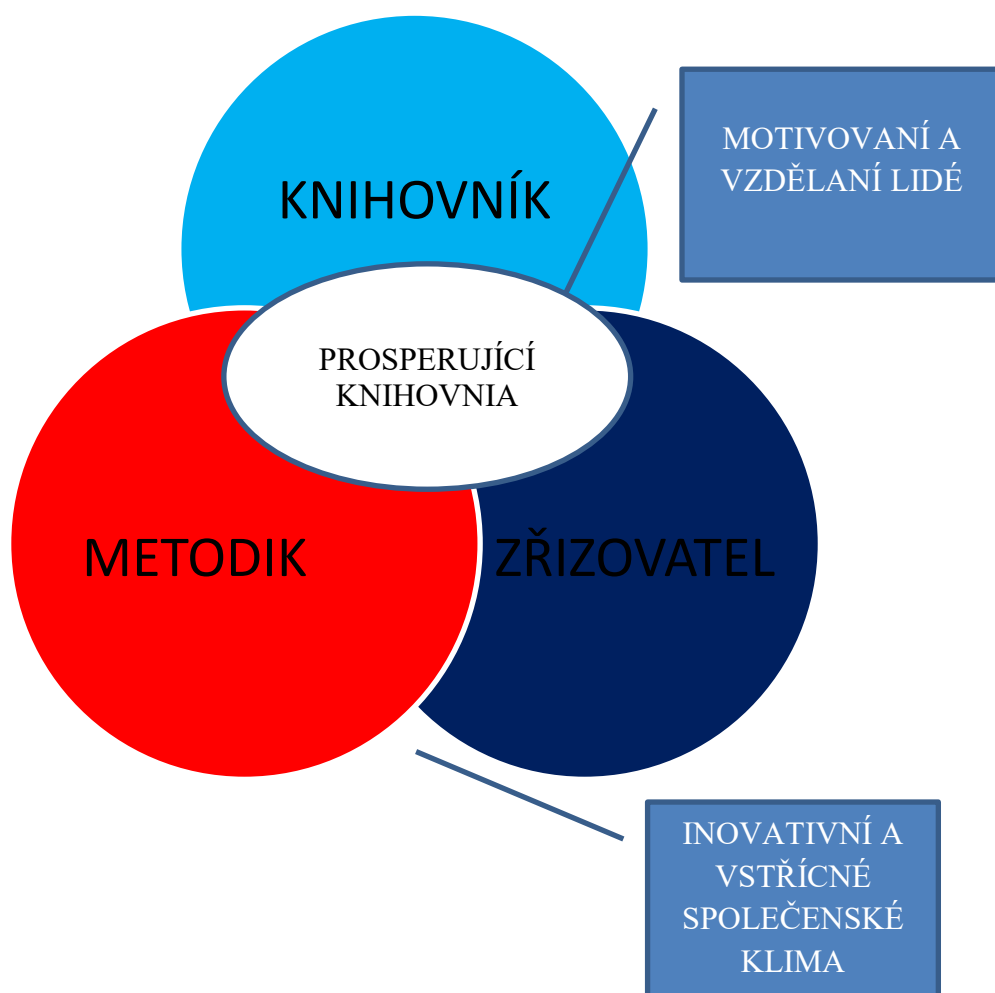
- „Metodik se setkává s různými typy prostředí, se širokým spektrem klientů,
- domovská knihovna,
- jiná knihovna v okruhu působnosti,
- ústřední knihovna (Národní knihovna),
- zřizovatelé/provozovatelé knihoven,
- využívá své znalosti, dovednosti ve prospěch vlastní organizace i na pomoc dalším knihovnám,
- vytváří odborné zázemí pro knihovny,
- je poradcem i mentorem, pomáhá kolegům přijímat změny v oboru,
- vytváří a udržuje vztahy založené na důvěře, vzájemném respektu a spolupráci,
- má znalosti širší legislativy,
- aktivně sleduje vývoj oborů a technologií,

- svou práci staví na sdílení informací, rozvíjení znalostí a příkladů dobré praxe.²⁰

Metodik by měl být jedním z nejkvalifikovanějších pracovníků knihovny, protože jeho znalosti musí sahát do všech oblastí nejen metodické práce, ale i celého provozu knihoven. Kromě formálního knihovnického vzdělání musí mít dobré komunikační a vyjednávací schopnosti, znalosti psychologie a pedagogické nadání.

Celoživotní vzdělávání metodika

S formálním vzděláním a praxí si metodik nevystačí, protože se při výkonu své práce ocitá v mnoha dalších rolích, kde by bez celoživotního vzdělávání jen těžce obstál. Musí sledovat měnící se **legislativu**, nové **informační a komunikační technologie**, **pracovně právní otázky**, **dotační programy**. Navíc knihovnictví také podléhá neustálému vývoji a přizpůsobování se požadavkům uživatelů, což musí metodik sledovat. Způsob sebevzdělávání a hledání zdrojů si musí řídit každý metodik sám.

²⁰ ŠEDÁ, Marie. Profese metodik. Celostátní seminář Regionální funkce knihoven 2015, Pardubice. 20. - 21. 10. 2015. *Informace pro knihovny*[online].

4.4 Požadavky kladené na metodika

- požadované vzdělání
- platová třída
- zdravotní způsobilost
- měkké dovednosti
- pracovní náplň
- formální vzdělání
 - minimálně střední knihovnická škola, rekvalifikační kurz
 - vysokoškolské knihovnické, příp. univerzitní jiného směru – Bc., Mgr., PhDr.
 - celoživotní vzdělávání v mnoha oblastech
- legislativa, metodika, literatura, trendy, jazyky, komunikační dovednosti, ICT...
- samostudium
- četba a studium odborných publikací a periodik, účast na poradách, seminářích a konferencích, zapojení do elektronických konferencí, orientace v mimooborové legislativě, vývoj oboru i v zahraničí...
-

4.5 Znalosti a dovednosti

Znalost je strukturovaný souhrn vzájemně souvisejících poznatků a zkušeností z určité oblasti nebo k nějakému účelu. Získává se zejména praxí nebo studiem.

Dovednost ([angl. skill](#)) je učením a praxí získaná dispozice ke správnému, kvalitnímu, rychlému a úspornému vykonávání určité činnosti vhodnou metodou.

Pro výkon práce metodika jsou významné:

- samostatnost, zvědavost, takt, diskrétnost, pohotovost,
- vytrvalost, preciznost,
- odpovědnost, spravedlnost, předvídavost, rozhodnost, iniciativa,
- organizační schopnosti,
- schopnost týmové spolupráce, ochota riskovat, přijímat kritiku,
- zvyšování kvalifikace, ochota učit se novým věcem, osobní efektivita,
- otevřenost, schopnost přijímat změny,
- etický přístup,
- hledání spojení i v jiných oblastech (VŠ, SPO...)

4.6 Měkké kompetence

Jsou souborem požadavků, potřebných např. pro kvalitní pracovní výkon, které nejsou závislé na konkrétní odbornosti, ale na komplexních schopnostech člověka. Mají průřezový charakter a jsou napříč obory přenositelné a uplatnitelné.

- umění komunikace, empatie, řešení konfliktů a vyjednávání, schopnost přesvědčit lidi a prezentovat své znalosti
- adaptabilita, flexibilita
- koncepční a strategické myšlení, rozhodování v podmínkách nejistoty
- tvůrčí (kreativní) nebo týmové řešení problémů
- strukturované myšlení vedoucí k rozpoznání, pochopení a řešení problému
- myšlení podle analogií (učení a spojování znalostí z nejrůznějších oblastí do nových souvislostí)
- budování týmů, vytváření sociálních sítí

OTÁZKY

1. Je v Národní soustavě kvalifikací definována pracovní pozice metodik?
 - Ano – ne
2. V jakých typech knihoven je obvykle stanovena pracovní pozice metodik?
 - Národní, krajské, městské
 - Národní, krajské, specializované
 - Národní, krajské, knihovně pověřené výkonem regionálních funkcí
3. Jak je získávána profesní znalost?
 - Studium
 - Životními zkušenostmi
4. Lze měkké kompetence získat studiem?
 - Ano - ne
5. Je možné získat specializované vzdělání na pozici metodik?
 - Ano – v oborové škole
 - Ne – jde o soubor znalostí, dovedností, které nelze samostatně studovat

ODPOVĚDI

- Ano
 - Národní, krajské, knihovně pověřené výkonem regionálních funkcí
 - Studiem
 - Ne
 - Ne
-

5 VZDĚLÁVÁNÍ KNIHOVNÍKŮ

RYCHLÝ NÁHLED KAPITOLY

Celoživotní vzdělávání knihovníků. Oborové školy, mimoškolní vzdělávání, systémy školení, standard vzdělávání.

CÍLE KAPITOLY

Student získá orientaci ve vzdělávání knihovníků.

KLÍČOVÁ SLOVA KAPITOLY

Vzdělávání, strategie, materiály, oborové školy, celoživotní vzdělávání, krajská vzdělávací střediska.

„Knihovník je aktivním spojovacím článkem mezi uživatelem a knihovními fondy. Předpokladem zabezpečení dostatečné úrovně zabezpečení knihovnických služeb je knihovnickova odborná kvalifikace a jeho další vzdělávání.“²¹

S proměnou společnosti, procházející rychlým vývojem, se změnilo i prostředí knihoven a role knihovníka v rádce, konzultanta i školitele. Odbornost knihovnických a informačních služeb se rozšiřuje se zavedením plně automatizovaných knihovnických systémů i s rozvojem používaných technologií, vzniká tedy potřeba přijmout pružný přístup a podniknout kroky v oblasti informačně komunikačních technologií. Specifické formy vzdělávání tohoto druhu knihovnici získávají v rámci sekundárního, terciárního či dalšího profesního vzdělávání.

Odborné knihovnické činnosti knihovny má zajišťovat odborný pracovník knihovny s minimálně středoškolským vzděláním, který má zvláštní odbornou způsobilost. Tou se rozumí souhrn teoretických vědomostí, znalostí, odborných standardů, procesů a všeobecně závazných právních předpisů upravujících činnost knihovny.

U knihovníků jsou důležité tyto složky profesní kompetence:

²¹ KOONTZ, Christie a Barbara GUBBIN. Služby veřejných knihoven: směrnice IFLA. 2., zcela přeprac. vyd. Praha: Národní knihovna České republiky - Knihovnický institut, 2012. S. 87. ISBN 978-80-7050-612-7.

- **odbornost** – odborné znalosti a dovednosti, tedy znalosti metod práce, kterým říkáme tvrdé dovednosti či hard skills; jsou dokládány certifikátem nebo jiným potvrzením o odbornosti,
- **sociální či psychosociální dovednosti** - měkké dovednosti čili soft skills, patří mezi ně schopnost řídit lidi, sebeovládání, přesvědčivost, prezentační dovednosti, motivace, časový management, týmové a komunikační dovednosti, přizpůsobivost, řešení konfliktů a vyjednávání, kritické myšlení či tvořivost,
- **diagnostická, didaktická či pedagogická způsobilost,**
- **osobní připravenost jedince.**²²

Formální vzdělávání v České republice mohou zájemci o knihovnickou profesi získat na třinácti středních školách, dvou vyšších odborných a třech vysokých školách, přičemž Slezská univerzita v Opavě se věnuje knihovnictví v osnovách dvou ústavů, Ústavu bohemistiky a knihovnictví na FPF a Ústavu informatiky FPF.

Další mimoškolní vzdělávací aktivity, tedy neformální vzdělávání semináře, kurzy a jiné, pořádají nebo organizují hlavně krajské knihovny. Rekvalifikační kurzy se zaměřením na knihovnické profese připravují Knihovnický institut Národní knihovny ČR, Moravská zemská knihovna v Brně a Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě. Dalšími možnostmi jsou e-learningové kurzy a formy samostudia.

Do informálního vzdělávání můžeme zařadit také sledování odborných knihovnických časopisů, například Ikaros.cz, Duha, Bulletin SKIP, Knihovna – knihovnická revue, Knihovnický zpravodaj Vysočiny a ProInflow.

5.1 Strategické materiály ke vzdělávání

Mezi strategické dokumenty, které ovlivňují proces celoživotního vzdělávání (dále CŽV) i knihovníků v České republice, patří:

- Zákoník práce,
- Katalog prací ve veřejných službách a správě,
- Národní soustava povolání (NSP),
- Národní soustava kvalifikací (NSK),
- Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2017-2020,
- Koncepce celoživotního vzdělávání knihovníků v ČR,
- Standard pro dobrou knihovnu,
- Regionální funkce veřejných knihoven.

²² TURECKIOVÁ, Michaela. Další vzdělávání knihovníků jako součást systému a cyklu celoživotního vzdělávání a učení. In.: Knihovny současnosti 2007. S. 482-483.

5.1.1 ZÁKONÍK PRÁCE

Zákoník práce je základním legislativním dokumentem, o který se opírají jak zaměstnavatelé, tak i zaměstnanci. Hlava II se zabývá odborným rozvojem zaměstnanců, který zahrnuje:

- „zaškolení a zaučení,
- odbornou praxi absolventů škol,
- prohlubování kvalifikace,
- zvyšování kvalifikace.“²³

Zákoník práce dále specifikuje otázky týkající se pracovních úlev při prohlubování kvalifikace a také další právní ustanovení.

5.1.2 KATALOG PRACÍ VE VEŘEJNÝCH SLUŽBÁCH A SPRÁVĚ

Katalog prací se týká zařazování zaměstnanců do platových tříd. Obsahuje příkladný výčet činností, na základě kterých jsou zaměstnanci zařazováni do tříd podle složitosti, odpovědnosti a namáhavosti práce. V současné době je profese Knihovník vedena v katalogu prací pod číslem 2.03.01.²⁴

Oblast knihovnictví a poskytování informačních služeb se dynamicky mění, proto je v současné době ustanovena pracovní skupina, která zpracovává podněty ke změně popisu jednotlivých činností a zařazení do platových tříd. Knihovnický institut Národní knihovny České republiky připravuje metodický pokyn pro zařazování pracovníků do jednotlivých platových tříd; budou zde uvedeny všechny činnosti, které se vážou ke konkrétním pracovním pozicím.

5.1.3 STANDARD PRO DOBROU KNIHOVNU

Standard pro dobrou knihovnu je metodický pokyn Ministerstva kultury, k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky. Tato ustanovení mají povahu doporučení a jsou ustanovena v jednotlivých člácích.

Článek 11 **Pracovníci knihovny a jejich vzdělávání** informuje o potřebě odborné kvalifikace a dalším vzdělávání knihovníků k zabezpečení dostatečné úrovně služeb. Profesionálním knihovníkům doporučuje věnovat minimálně 48 pracovních hodin ročně dalšímu odbornému vzdělávání a knihovníkům s provozní dobou menší než 10 hodin týdně nejméně osm pracovních hodin odborného vzdělávání ročně.

²³ ČESKO. *Zákoník práce (úplné znění) : předpis 262/2006 Sb., znění od 1.7.2019* [online]. Podnikatel.cz, © 2007 – 2019 [cit. 2019-03-11]. Dostupné z: <https://www.podnikatel.cz/zakony/zakon-c-262-2006-sb-zakonik-prace/uplne/#cast10>. ISSN 1802-8012.

²⁴ TOMŠÍ, Ivan. Katalog prací ve veřejných službách a správě.

5.2 Vzdělávání v krajských knihovnách

Ve všech krajích je každoročně vytvářena nabídka vzdělávacích aktivit, které jsou financovány jak z rozpočtu krajských knihoven, z programu regionální funkce knihoven a také z dotačního programu VISK 2.

Nabídka vzdělávacích aktivit je z hlediska tematického zaměření široká, zahrnuje akreditované knihovnické kurzy, e-learningové kurzy, kurzy počítačové a informační gramotnosti, pedagogicko-psychologické workshopy, kurzy k aktuální problematice (např. GDPR aj.).

Kvalitu vzdělávacích aktivit zvyšuje spolupráce se Slezskou univerzitou v Opavě a Kabinetem informačních studií v Praze.

5.3 Přehled vzdělávacích akcí

Přehled vzdělávacích akcí pro knihovníky je průběžně zveřejňován v databázi, kterou spravuje SKIP. Seznam plánovaných akcí přibližuje přehled odborných, vzdělávacích, společenských, propagačních a dalších akcí, které jsou pořádány různými subjekty v České republice i zahraničí. Obsahuje především akce pořádané knihovnami různých typů, velikosti a působnosti, profesními sdruženími (SKIP, SDRUK), školami, spolupracujícími firmami, ale i dalšími pořadateli. Jsou zde školení, kurzy, semináře a konference týkající se knihovnicko-informační profese, výstavy a veletrhy, které s touto profesí souvisí.

Název akce	Pořadatel	Místo konání	Termín
Konference o personální práci v knihovnách	Studijní a vědecká knihovna v Hradci Králové	Hradec Králové	19.5.2020 až 20.5.2020
Do černého. Knihovna v souvislostech	Městská knihovna v Praze	Městská knihovna v Praze, Mariánské náměstí 1, Praha 1	27.1.2020
Inkscape II, dvoudenní kurz	Severočeská vědecká knihovna v Ústí nad Labem	Severočeská vědecká knihovna v Ústí nad Labem	6.12.2019
Současná ruská literatura v českých překladech	Moravská zemská knihovna	Moravská zemská knihovna v Brně	5.12.2019
20. konference Archivy, knihovny, muzea v digitálním světě 2019	Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR	Konferenční sál Národního archivu v Praze 4 Chodovec	2.12.2019 až 4.12.2019
12. výroční seminář Souborného katalogu ČR	Národní knihovna ČR - oddělení souborných katalogů ve spolupráci s Městskou knihovnou v Praze	Velký sál Městské knihovny v Praze	22.11.2019
Efektivní práce s windows a prohlížeči	Středočeská vědecká knihovna v Kladně, p. o.	Příbram	21.11.2019
Virtuální národní fonotéka	Severočeská vědecká knihovna Ústí nad Labem	Ústí nad Labem	20.11.2019
Vytváříme a sdílíme Google Docs a Google kalendáře	Středočeská vědecká knihovna v Kladně, p. o.	Praha	20.11.2019
Architektura a role knihoven v současnosti	Moravská zemská knihovna v Brně	Městská knihovna Písek	19.11.2019
Grafická tvorba pozvánky a plakátu	Studijní a vědecká knihovna Pízeňského kraje	Pízeň	19.11.2019
VI. workshop pro metodiky	Sekce veřejných knihoven SKIP	Krajská knihovna Františka Bartoše ve Zlíně	19.11.2019 až 20.11.2019
Bezplatné patentové databáze asijských zemí	Moravská zemská knihovna v Brně	Brno	14.11.2019
Institucionální přihlášení (Shibboleth) u elektronických informačních zdrojů	Národní technická knihovna	Národní technická knihovna, Technická 6, Praha 6. 160 80	14.11.2019

Obrázek 11 - Ukázka nabídky vzdělávacích akcí pro knihovny

5.4 Studijní texty a e-learning

Na webu Knihovnického institutu Národní knihovny jsou zveřejněny odkazy na zdroje vhodné ke studiu, mj. nově připravený přehled Studijní pomůcky pro knihovníky, dále na e-learningové kurzy, příručky atd.²⁵

Tyto zdroje slouží k samostatnému studiu, jsou určeny také pro zřizovatele/provozovatele knihoven, mohou je využít i studenti oborových škol.

²⁵ Dostupné z: <https://ipk.nkp.cz/akce/studijni-texty>

OTÁZKY

1. Patří mezi strategické materiály ke vzdělávání knihovníků i materiál Strategie přípravy na stárnutí společnosti 2019-2025?
 - Ano – ne.
 2. V materiálu Katalog prací jsou přesně definovány všechny knihovnické pozice.
 - Ano – ne.
 3. Každá krajská knihovna připravuje vzdělávací akce pro knihovníky ve svém kraji, případně spolupracuje na celostátních vzdělávacích aktivitách.
 - Ano – ne.
 4. Studijní texty pro CŽV zpracovává odborný tým, který je v gesci Knihovnického institutu Národní knihovny.
 - Ano – ne.
 5. E-learningové kurzy jsou dostupné pro všechny knihovníky i zájemce o tuto profesi.
 - Ano – ne.
-

ODPOVĚDI

- Ne.
 - Ne.
 - Ano.
 - Ne.
 - Ano.
-

6 KNIHOVNICKÁ LITERATURA

RYCHLÝ NÁHLED KAPITOLY

Knihovnictví, literatura, periodika, sborníky, ročenky.

CÍLE KAPITOLY

Student se seznámí se základní knihovnickou literaturou – především s oborovými časopisy a jejich vývojem.

KLÍČOVÁ SLOVA KAPITOLY

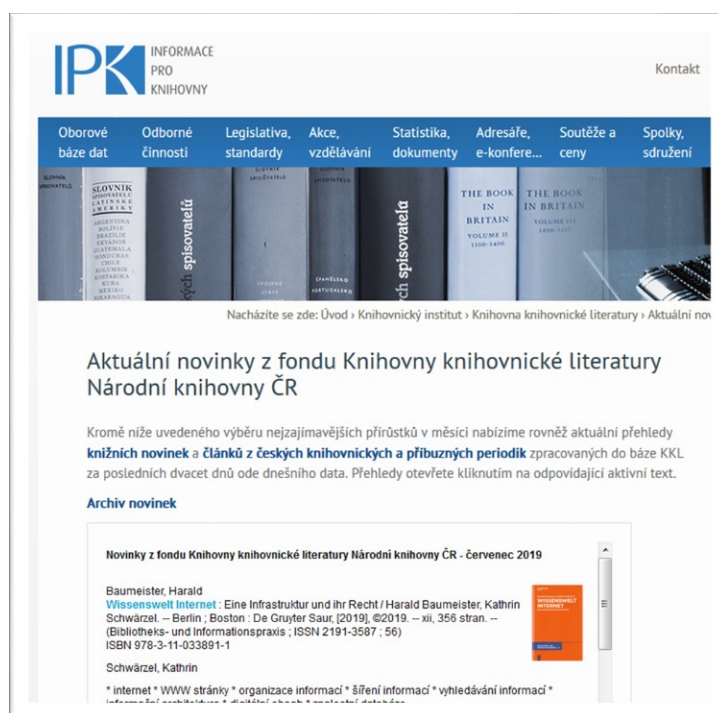

Knihovnictví, časopisy, sborníky, ročenky.

Odborné časopisy slouží knihovníkům k průběžnému seznamování se s aktuálním děním a novinkami oboru. Knihovnických časopisů, vydávaných nejprve v Československu a později v České republice je celá řada. Mnohé z nich mohou sloužit jako zajímavý zdroj informací pro zpracovávání diplomových prací absolventů studia.

Průběžné sledování odborné knihovnické literatury patří k základům celoživotního vzdělávání. Aktuální novinky Knihovny knihovnické literatury jsou zveřejňovány v odborných knihovnických e-konferencích a vystaveny na webu Informace pro knihovny.²⁶

²⁶ Dostupné zde: <https://ipk.nkp.cz/knihovnicky-institut/knihovna-knihovnicke-literatury/Prirustky.htm>

Obrázek 12 - Novinky knihovnické literatury

6.1 Časopisy

Okamžitě po vydání knihovního zákona v červenci 1919 založili představitelé československého knihovnictví samostatné časopisy určené pro knihovny.

6.1.1 KNIHA

Redaktorem prvního knihovnického časopisu s názvem **Knihy** byl L. J. Živný, časopis vycházel měsíčně jako příloha časopisu Země.²⁷ Časopis vycházel v letech 1919-1920, obsahoval zprávy o veřejných knihovnách a z dění v českém knihovnictví.

6.1.2 KNIHY A KNIHOVNY

V roce 1920 vyšla čtyři čísla „revue věnované knihovnictví, knihopisu a knihomilství“. Redaktorem tohoto periodika byl Z. V. Tobolka aj. Volf.²⁸ Ve výkladu věnovaném prvnímu knihovnickému zákonu definoval František Sumbal tři hlavní úkoly veřejných knihoven – vzdělávací, sběratelskou a vědeckou. Časopis **Knihy a knihovny** zanikl již v roce 1920.

²⁷ **Knihy**: revue pro knihovnictví a bibliografii. Praha: Stanislav Mínařík, 1920.

²⁸ TOBOLKA, Zdeněk Václav a Josef VOLF. *Knihy a knihovny: revue věnovaná knihovnictví, knihopisu a knihomilství*. V Praze: Fr. Řivnáč, 1920.

6.1.3 ČASOPIS ČESKOSLOVENSKÝCH KNIHOVNÍKŮ

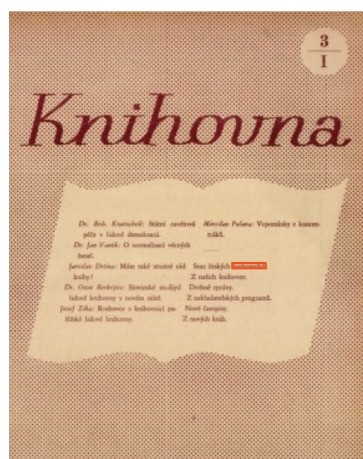
V letech 1922-1944 byl vydáván Spolkem československých knihovníků a jejich přátel, a to vlastním nákladem. Cílem bylo povznést knihovnickou profesi, informovat o knihovnách a vydávat souběžnou bibliografii československé knihovnědy.

6.1.4 ČESKÁ OSVĚTA

Z pohledu lidovýchovné práce bylo knihovnictví sledováno v časopise Česká osvěta²⁹. Byla zde i rubrika Knihovnická hlídka věnovaná správě knihoven, zprávám z jejich činnosti včetně pořádání státních knihovnických kurzů. Časopis byl hodnocen jako jeden z nejlepších pro práci veřejných obecních knihoven (do r. 1933, kdy jej redigoval L. Calábek).³⁰

6.1.5 KNIHOVNA

Měsíčník Svazu českých knihovníků Knihovna vycházel v letech 1945-1948, jako redaktor zde působil J. Drtina.

Obrázek 13 - Měsíčník Svazu českých knihovníků

6.1.6 ČTENÁŘ. MĚSÍČNÍK PRO PRÁCI SE ČTENÁŘEM

Časopis začal vycházet v roce 1949 a vychází dodnes. Jde o cenný zdroj, který sledoval a sleduje vývoj knihoven, jejich proměny i společenský vývoj. Časopis dává prostor jak celorepublikovému knihovnickému dění, tak i regionálním aktivitám. Jde o celostátní kontinuálně vycházející časopis, je platformou pro prezentaci pracovníků knihoven, „jeho

²⁹ Česká osvěta: list věnovaný zájmům veřejného knihovnictví a organizaci lidového vzdělání. Velvary: Kamil Harmach, 1948. ISSN 1803-0831.

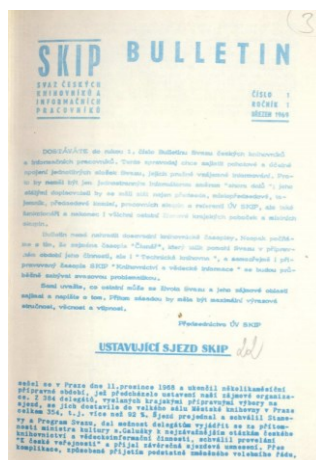
³⁰ KUBÍČEK, Jaromír. Dějiny veřejných lidových knihoven v českých zemích. Brno: Moravská zemská knihovna, 2019. ISBN 978-80-7051-250-0. S.177-181.

6.1.8 Z KNIHOVNICKÉ PRAXE

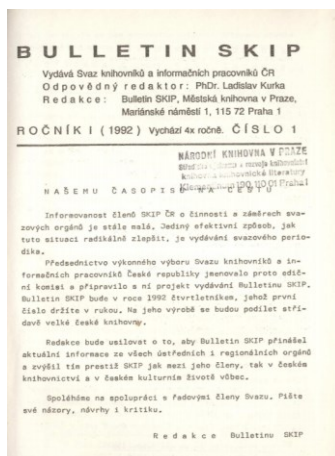
Zpravodaj knihoven severní Moravy³² - s tímto podnázvem vydávala SVK Olomouc od roku 1956-1992 tento čtvrtletník.

6.1.9 BULLETIN SKIP

Se vznikem SKIP začalo i vydávání časopisu. V březnu 1969 bylo vydáno první číslo, redaktorem byl Ladislav Kurka. Toto první číslo bylo vtištěno v Krajské knihovně M. Gorkého v Ústí nad Labem. Po zrušení SKIP a jeho obnovení v roce 1990 byl časopis znovu vydáván. Dnes vychází jen v elektronické verzi.

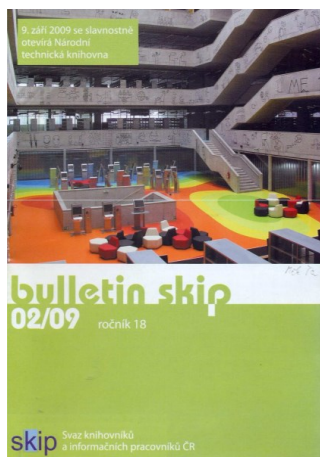

Obrázek 16 - První číslo Bulletinu SKIP, březen 1969

Obrázek 17 - Bulletin SKIP z roku 1992

³² Z knihovnické praxe: zpravodaj knihoven severní Moravy. Olomouc: Státní vědecká knihovna, 1992. ISSN 0139-7567.

Obrázek 18 - Bulletin SKIP v roce 2009

6.1.10 DUHA

Časopis Duha vychází od roku 1987 a patří mezi regionální knihovnické časopisy. Je určen odborné knihovnické veřejnosti a ostatním zájemcům. Jeho cílem je přinášet kvalitní, podnětné a inspirativní příspěvky z teorie i praxe knihovnictví se zaměřením na knihovny na Moravě. Seznamuje s novými trendy, přináší aktuální informace a příklady dobré praxe, informuje o dění ve veřejných knihovnách a věnuje pozornost regionálním a zasloužilým osobnostem oboru. Časopis je zaměřen na knihovny všech typů.

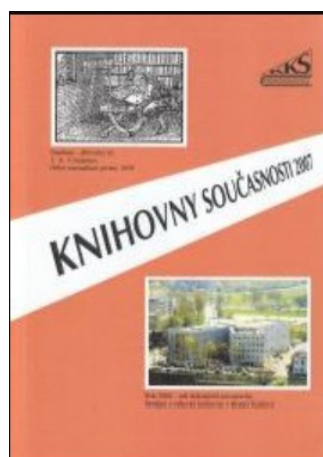
Časopis Duha vydává Moravská zemská knihovna Brno.

Obrázek 19 - Časopis Duha

6.2 Sborníky

Sborníky jsou cenným zdrojem informací – jde o publikace obsahující několik na sobě nezávislých částí od různých autorů, většinou tematicky či oborově příbuzných. Pro oblast knihovnictví jsou typické sborníky z konferencí.

Obrázek 20 - Sborník z konference Knihovny současnosti

6.3 Elektronické časopisy

Webové stránky Knihovnického institutu nabízejí přehled knihovnických a příbuzných periodik ČR a SR, dostupných v elektronické podobě. Jde o celostátní i regionální periodika, část z nich tvoří recenzované časopisy.³³

PRO ZÁJEMCE

Úplný seznam aktuálně vydávaných knihovnických periodik naleznete na webových stránkách Národní knihovny v sekci Informace pro knihovny.

Ke studiu můžete využít i publikace z oddělení Knihovnické literatury Národní knihovny ČR.

OTÁZKY

1. Knihovnické časopisy doprovázejí knihovnickou profesi od jejího vzniku v roce 1919.
 - Ano – ne.
2. Současný nejrozšířenější časopis určený pro knihovnickou veřejnost Čtenář vychází:
 - Jen v tištěné podobě.
 - Jen v elektronické podobě.

³³ Dostupné z: https://ipk.nkp.cz/oborove-baze-dat/06_Knihovnicka_a.htm?searchterm=%C4%8Dasopisy

- Tištěný i elektronický.
 - 3. Každá krajská knihovna vydává časopis nebo bulletin určený pro knihovny ve svém kraji.
 - Ano – ne.
 - 4. Bulletin SKIP je vydáván nepřerušeně od roku 1969.
 - Ano – ne.
 - 5. Příspěvky do časopisů nebo sborníků mohou psát jen vybraní redaktoři.
 - Ano – ne.
-

ODPOVĚDI

- Ano.
 - Tištěný i elektronický.
 - Ne.
 - Ne.
 - Ne.
-

7 PROGRAMY PODPORY KNIHOVEN

RYCHLÝ NÁHLED KAPITOLY

Programy podpory knihoven jako další zdroj rozvoje českého knihovnictví. Dotační programy na celostátní i lokální úrovni.

CÍLE KAPITOLY

Student se seznámí s dalšími zdroji, které mohou pomoci rozvoji českého knihovnictví.

KLÍČOVÁ SLOVA KAPITOLY

Dotace, programy podpory, regionální funkce, programy Veřejné informační služby knihoven, Strategie digitální gramotnosti.

7.1 Regionální funkce veřejných knihoven

Program podpory zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven (dále jen „program“) byl schválen usnesením vlády České republiky ze dne 16. 1. 2002 č. 68. V souladu s kulturní politikou vlády České republiky je základním cílem programu zajištění všeobecné dostupnosti veřejných knihovnických a informačních služeb občanům a podpora účelné dělby práce a koordinace odborných činností knihoven:

1. Zajištění dostupnosti veřejných knihovnických a informačních služeb ve všech místech republiky.
2. Vyrovnání rozdílů v poskytování informačních a knihovnických služeb obyvatelům měst a malých obcí.
3. Zajištění kvality a kontinuity veřejných knihovnických a informačních služeb v návaznosti na informační potřeby uživatelů.
4. Odstranění nežádoucích diferencí v úrovni poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb mezi jednotlivými regiony a kraji.

5. Účelná dělba práce a koordinace odborných činností.
6. Efektivní využití veřejných finančních prostředků.
7. Garance průběžné aktualizace knihovního fondu veřejných knihoven v regionu.
8. Udržení odborného standardu služeb v knihovnách regionu.
9. Garance kvalifikačního růstu pracovníků knihoven (celoživotní vzdělávání).
10. Poskytování publikací a ostatních materiálů, které vycházejí v rámci komunikační strategie ČR před vstupem do EU.

Program vychází z koncepce zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon), podle něhož je nezbytným předpokladem systému regionálních funkcí v každém kraji krajská knihovna. Regionální funkce jsou zajišťovány přímo krajskou knihovnou nebo jí vybranými základními knihovnami, které krajská knihovna za tímto účelem písemně smluvně pověří. Krajská knihovna je ve spolupráci s Ministerstvem kultury důležitým článkem při rozdělování dotací a sledování efektivnosti výkonu regionálních funkcí v kraji.

7.2 Dotace Ministerstva kultury

Ministerstvo kultury – odbor umění, literatury a knihoven vyhlašuje pro rok 2019 výzvu k podávání žádostí ve výběrovém dotačním řízení na poskytnutí dotací provozovatelům knihoven evidovaných dle zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon), ve znění pozdějších předpisů, a pro spolky podle zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, jejichž hlavním účelem je knihovnická a informační činnost či jejich podpora, na nekomerční projekty z oblasti knihoven.

7.2.1 VISK

Program VISK byl schválen usnesením vlády ČR ze dne 10. 4. 2000 č. 351 o Koncepci státní informační politiky ve vzdělávání. Základním cílem programu Veřejné informační služby knihoven (dále jen VISK) je inovace veřejných informačních služeb knihoven na bázi informačních technologií (ICT). Veřejné služby knihoven se orientují zejména na:

- Poskytnutí veřejně přístupných míst s kvalifikovanou obsluhou a vybavených ICT, která garantují rovné podmínky přístupu k informačním zdrojům a sítím pro všechny skupiny občanů
- Podporu celoživotního vzdělávání a uspokojování kulturních potřeb občanů
- Zpřístupnění informací z oblasti veřejné správy ve smyslu zákona 106/99 o svobodném přístupu k informacím
- Poskytování informací na podporu cestovního ruchu, podnikání, právního vědomí, nezávislého rozhodování včetně poskytování speciálních knihovnických a informačních služeb sociálním a národnostním menšinám
- Zprostředkování informací a dokumentů pro oblast výzkumu a vývoje

- Uchování a zpřístupnění národního kulturního soustředěného v knihovných fondech

Realizací programu Veřejné informační služby knihoven se naplňují priority a cíle stanovené:

- Státní kulturní politikou na léta 2009 – 2014 <http://www.mkcr.cz/cz/kulturni-politika/statni-kulturni-politika-na-leta-2009-2014-4892/>
- Koncepcí rozvoje knihoven ČR na léta 2011 – 2015 včetně internetizace knihoven http://knihovnam.nkp.cz/docs/koncepce2011-14/Koncepce_PIK_Rozp.doc

Dílčí cíle programu VISK

- Napojením veřejných knihoven na Internet a jejich vybavením ICT umožnit, aby občané ČR měli v místě svého bydliště bezplatný přístup k Internetu prostřednictvím veřejné knihovny.
- Zpřístupněním katalogů knihoven v prostředí Internetu rozšířit a zkvalitnit přístup místních i vzdálených uživatelů ke knihovním fondům a informačním zdrojům v knihovnách ČR bez ohledu na místo jejich uložení.
- Zajistit pohotové a efektivní vyhledávání informací o dostupnosti knihovných fondů v knihovnách a informačních institucích na území ČR, zrychlit a zkvalitnit meziknihovní výpůjční služby a služby dodávání dokumentů v knihovnách ČR
- Rozšířit nabídku informačních služeb a zdrojů poskytovaných na bázi ICT včetně rozšíření možností přístupu k placeným informačním zdrojům doma i v zahraničí pro potřeby vzdělávání, podnikatelů a další činnosti.
- Vybudovat a zprovoznit digitální knihovnu a archiv, které budou zajišťovat uchování a zpřístupnění vzácných dokumentů knihoven specializovaným skupinám uživatelů i nejširší veřejnosti.
- Metodou digitalizace zajistit ochranu a široké zpřístupnění vzácných dokumentů knihoven a dalších sbírek ohrožených rozpadem a tvořících důležitou součást národního kulturního dědictví.
- Podílet se na digitalizačním programu UNESCO Paměť světa, projektu EUROPEANA Evropské komise.
- Vyškolit pracovníky všech typů knihoven v dovednostech práce s ICT tak, aby mohli poskytovat kvalifikovanou pomoc všem uživatelům knihoven při využívání informačních zdrojů a sítí.
- Zlepšit vzájemnou kooperaci knihoven v oblasti získávání, zpracování a sdílení informačních zdrojů
- Racionalizovat zpracování knihovných fondů v knihovnách ČR poskytováním služeb sdílené katalogizace a redukovat celkový objem primární katalogizace při retrospektivním i souběžném zpracování knihovných fondů

Program VISK je členěn na devět vzájemně provázaných podprogramů, které naplňují stanovené cíle.

- **VISK1** Koordinační centrum programu VISK

- **VISK2** Mimoškolní vzdělávání knihovníků
- **VISK3** Program vytváření informačních center veřejných knihoven - ICEKNI
- **VISK4** Digitální knihovna a archiv pro informační služby knihoven
- **VISK5** Národní program retrospektivní konverze katalogů knihoven v ČR - RETROKON
- **VISK6** Národní program digitálního zpřístupnění vzácných dokumentů - Memoriae Mundi Series Bohemica
- **VISK7** Národní program mikrofilmování a digitálního zpřístupnění dokumentů ohrožených degradací kyselého papíru - Kramerius
- **VISK8A** Informační zdroje
- **VISK8B** Jednotná informační brána
- **VISK9** CASLIN - Rozvoj Souborného katalogu CASLIN a souboru národních autorit

7.2.2 KNIHOVNA 21. STOLETÍ - K21

Program MK Knihovna 21. století – K 21: podpora práce s národnostními menšinami a integrace cizinců, podpora všeobecné dostupnosti knihovnických služeb pro občany se zdravotním postižením, kulturní, výchovná a vzdělávací činnost.

Knihovna získává 50 % na realizaci svého projektu, dalších 50 % musí investovat ze svého rozpočtu.

Tematické okruhy:

1. Podpora práce s národnostními menšinami a integrace cizinců

- realizace výstav, besed, soutěží;
- nákup knihovního fondu pro národnostní menšiny .

2. Podpora všeobecné dostupnosti knihovnických služeb pro občany se zdravotním postižením

- Nákup knihovních fondů pro nevidomé a slabozraké - dotace je určena pouze na nákup zvukových knih a licencí k jejich užívání. Zvukové knihy jsou určeny výhradně k půjčování zrakově postiženým a zdravotně postiženým, jimž rozsah postižení znemožňuje číst tištěné dokumenty.
- Nákup technických zařízení (s výjimkou běžného hardware) umožňujících zpřístupnění knihovních fondů a elektronických informačních zdrojů v knihovnách nevidomým a slabozrakým a služeb sluchově postiženým.

3. Kulturní, výchovná a vzdělávací činnost

- Projekty zaměřené na rozvoj čtenářství, celoživotního učení, přednášky, semináře, besedy, soutěže a výstavy, vydávání publikací, podpora komunitní činnosti knihoven a služeb pro skupiny ohrožené sociálním vyloučením, akce k významným literárním výročím.

7.2.3 ČESKÁ KNIHOVNA

Projekt podporující nákup nekomerčních titulů uměleckých děl české literatury, české ilustrované beletrie pro děti a mládež, vědy o literatuře pro veřejné a vybrané vysokoškolské knihovny.

Cílem projektu je podpora široké sítě subjektů poskytujících veřejnou kulturní službu, veřejným profesionálním knihovnám, evidovaným dle zákona 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb, včetně knihoven filozofických a pedagogických fakult vysokých škol a zároveň i vydavatelům české literatury.

Tento veřejně prospěšný projekt podporuje odbyt nekomerčních a komerčně problematických titulů uměleckých děl české literatury, české ilustrované beletrie pro děti a mládež, vědy o literatuře a jejich distribuci do uvedených knihoven dle jejich vlastního výběru.

7.3 TechSoup

Softwarové dary prostřednictvím programu TechSoup. Program TechSoup Česká republika nabízí neziskovým organizacím v České republice získání softwarových darů za administrativní poplatek odpovídající 5 – 10 % tržní ceny produktů. Prostřednictvím tohoto programu tak mohou knihovny využívat nejnovější technologie při své každodenní činnosti.

7.4 Microsoft Select

V roce 2011 byla podepsána nová rámcová smlouva mezi společností Microsoft s.r.o. a Ministerstvem Kultury.

Smlouva umožňuje nákup licencí Microsoft v rámci multilicenční smlouvy Select Plus. To knihovnám možnost nákupu v rámci multilicenčního programu **Select Plus** za zvýhodněné akademické ceny. Knihovny tím získávají následující výhody:

- Vlastní vygenerované multilicenční instalační klíče- klíče jsou vygenerovány pouze pro konkrétní subjekt, čímž se eliminuje možné zneužití
- Právo zkoušet SW produkty po dobu 60 dní bezplatně
- Bezplatné využití až 20 kopií jakýchkoli SW produktů pro školení ve vlastních prostorách
- Možný přístup na vlastní licenční stránky- možnost stahování všech SW produktů- bezplatný přístup
- Kompletní přehled zakoupených licencí
- Informace o aktuálních cenách, produktech a novinkách

- Možnost tzv. Reimaging - možnost reinstalace zakoupených OEM operačních systémů pro PC z multilicenčního média, či vytvořených images (odpadá tak starost při možné reinstalaci, kdy každá OEM licence má vlastní klíč).

Pro žádosti v programech VISK je doporučován nákup SW prostřednictvím této licence.

7.5 [Výzkum, vývoj a další programy na podporu knihoven](#)

7.6 [Strategie digitální gramotnosti](#)

Strategie digitální gramotnosti ČR na období 2015-2020

7.7 [WiFi4EU - podpora připojení WiFi](#)

Knihovny mohou získat podporu na získání WiFi připojení pro své uživatele a veřejnost

OTÁZKY

ODPOVĚDI

8 KONFERENCE A SEMINÁŘE

RYCHLÝ NÁHLED KAPITOLY

CÍLE KAPITOLY

KLÍČOVÁ SLOVA KAPITOLY

Konference, semináře, workshopy, vzdělávací akce, celoživotní vzdělávání

Přehled odborných, vzdělávacích, společenských, propagačních a dalších akcí, které jsou pořádány různými subjekty v České republice i zahraničí jsou průběžně nabízeny knihovnické veřejnosti na webu <http://skipcr.cz/akce-a-projekty/knihovnicke-akce/>.

8.1 Kniha ve 21. století

Jedná se o tradiční akci Slezské univerzity v Opavě, která je jednou ze tří univerzit vzdělávajících knihovnické specialisty. Na konferenci, která se koná v únoru, obvykle vystupují se svými příspěvky i pracovníci knihoven. Jde o jedinečnou univerzitní konferenci určenou teoretikům i praktikům v oblasti knihovnictví.³⁴

8.2 Konference Knihovny současnosti

vznikla v roce 1993, díky Jaromíru Kubíčkoví, který se inspiroval u amerických kolegů v [American Library Association](#). Tato konference se zaměřuje na poskytování vzdělávacích a kulturních služeb z oboru knihovnictví. Program zahrnuje několik bloků. Každý blok je rozdělen na 3 až 5 sekcí, které jsou věnovány určitému tématu. Program je sestaven podle vývoje aktuálních problémů našich knihoven. Do programu také patří předávání cen Z. V. Tobolky.

³⁴ Informace o konferenci, sborníky z minulých ročníků ke stažení zde: <http://k21.fpf.slu.cz/>

8.3 Konference INFORUM

(Konference o profesionálních informačních zdrojích) se poprvé konala v roce 1995. Každým rokem se pravidelně zaměřuje na elektronické informační zdroje a jejich profesionální využívání ve vědě, výzkumu, vzdělávání a podnikání. Konference je určena pro pracovníky odborných a veřejných knihoven, vědecké a výzkumné pracovníky, lékaře, vysokoškolské učitele, specialisty v oblasti ICT, pracovníky veřejné správy a také studenty zajímající se o tuto problematiku.

8.4 Konference Archivy, knihovny a muzea v digitálním světě

Konference se věnuje problematice spolupráce archivů, knihoven, muzeí, galerií a památkové péče při využívání informačních a komunikačních technologií pro ochranu a zpřístupnění kulturního dědictví.^[1] Konferenci pořádá Svaz knihovníků a informačních pracovníků (SKIP), Národní archiv a Národní knihovna ČR.

8.5 Workshop pro metodiky knihoven

Jde o celostátní akci, pořádanou Sekcí vzdělávání SKIP. Sekce veřejných knihoven SKIP vznikla v roce 1994. Jejím úkolem je aktivní podíl na řešení aktuálních problémů profese, prosazování významné role veřejných knihoven v občanské společnosti spolupráce při rozvíjení práce malých knihoven.

Akce je určena pro metodiky pověřených knihoven, je zaměřena na metodickou práci v knihovnách; je organizována s myšlenkou profesně zaměřeného vzdělávání pracovníků metodických oddělení, jejichž činnost je hodně široká a zahrnuje mnoho oblastí.³⁵

³⁵ VI. *workshop pro metodiky knihoven* [online]. Ostrava, 2019 [cit. 2019-09-03]. Dostupné z: <https://workshop-pro-metodiky-6.webnode.cz/>

Obrázek 21 - Webové stránky workshopu pro metodiky knihoven

8.6 Seminář knihovníků muzeí a galerií

Pro své členy i zájemce z řad odborné veřejnosti tradičně připravuje Knihovnická komise AMG Seminář knihovníků muzeí a galerií. V roce 2019 probíhal již 43. ročník, a to ve Slezském zemském muzeu v Opavě.

Seminář svou účastí podporují zástupci Ministerstva kultury České republiky, Asociace muzeí a galerií ČR, Svazu knihovníků a informačních pracovníků a Ústřední knihovnické rady.

8.7 Odborné semináře, porady (v MSK)

MSVK pořádá pravidelné porady pro knihovny – 2x ročně poradu pro knihovny pověřené výkonem regionálních funkcí,³⁶ 1x poradu pro profesionální knihovny, kde jsou předávány informace o novinkách a nových trendech v oblasti knihovnické práce.

Větší městské knihovny organizují semináře, které jsou určeny širší knihovnické veřejnosti, např. práci s dospělými uživateli je určen seminář organizovaný MěK v Orlové, jednorázové semináře pořádá např. MěK Havířov, RK Karviná.

³⁶ Dle ustanovení Zásad pro výkon RF v MSK.

OTÁZKY

1. Která osobnost knihovnictví stála za vznikem konference Knihovny současnosti?
 - Vít Richter
 - Jaromír Kubíček
 - Zlata Houšková
 2. Čemu se věnuje konference INFORUM?
 - Profesionálním informačním zdrojům
 - Informačním zdrojům pro knihovny
 - Odborným knihovnickým databázím
 3. Pro práci muzejních knihovníků je věnován seminář s názvem:
 - Seminář pro muzea a galerie
 - Seminář muzejní propedeutiky
 - Seminář knihovníků muzeí a galerií
 4. Za vznikem konference Archivy, knihovny a muzea v digitálním světě stojí:
 - Vít Richter
 - Tomáš Řehák
 - Tomáš Kubíček
 5. Workshop pro metodiky knihoven je organizován od roku:
 - 2010
 - 2011
 - 2012
 - 2013
 - 2014
-

ODPOVĚDI

- Jaromír Kubíček
 - Profesionálním informačním zdrojům
 - Seminář knihovníků muzeí a galerií
 - Vít Richter
 - 2014
-

9 ČESKÉ KNIHOVNICKÉ ORGANIZACE

RYCHLÝ NÁHLED KAPITOLY

Seznámit studenty se zásadními organizacemi a spolky v oblasti knihovnictví.

CÍLE KAPITOLY

Po prostudování kapitoly se studenti zorientují mezi knihovnickými organizacemi, budou chápat jejich strukturu, pochopí vliv jednotlivých organizací a jejich sekcí na rozvoj knihoven.

KLÍČOVÁ SLOVA KAPITOLY

Organizace, spolky, knihovnictví, SKIP, SDRUK, Česká informační společnost, Asociace knihoven a vysokých škol.

Spolupráce knihoven je základem pro další rozvoj oboru – mnohdy je vyžadována při realizaci evropských projektů. Historie českého knihovnictví je provázána profesními spolky, které jsou určeny pro jednotlivce i pro právnické osoby.

Tyto organizace se zabývají mnoha okruhy knihovnické práce, rozvoje knihovnictví a nejnovějšími trendy v souladu se světovým vývojem oboru.

Knihovnické organizace a spolky v ČR začaly vznikat ve 20. století za účelem rozvoje knihoven. V současné době se spolky snaží zlepšovat kvalitu služeb v knihovnách, k prosazování kolektivních zájmů, podporou čtenářství a komunitních aktivit.

V současné době působí v ČR několik knihovnických spolků. Mezi nejvýznamnější z nich patří:

- **SKIP** (Svaz knihovníků a informačních pracovníků),
- **SDRUK** (Sdružení knihoven České republiky),
- **AKVŠ** - Asociace knihoven a vysokých škol,

- ČIS - Česká informační společnost.

9.1 SKIP – Svaz knihovníků a informačních pracovníků

Jde o dobrovolnou profesní a stavovskou organizací knihovníků a informačních pracovníků, která má charakter občanského sdružení. Posláním SKIP je usilovat o soustavné zvyšování úrovně knihovnické a informační práce a s tím spojené prestiže oboru a o to, aby ze strany státu, zřizovatelů knihoven a informačních institucí byly vytvářeny příznivé podmínky pro jejich rozvoj a činnost.

Obrázek 22 - Logo SKIP

SKIP je členem mezinárodních spolků IFLA a EBLIDA, je členem Spolku pro obnovu venkova, Sdružení místních samospráv, spolupracuje s Asociací krajů a Svazem měst a obcí.

SKIP sdružuje 1 637 členů³⁷ a je organizován na regionálním principu. Má **10 regionálních výborů**. Po odborné linii zajišťují činnost

- sekce (knihovníků trenérů paměti, veřejných knihoven, vzdělávání, zaměstnavatelská),
- kluby (dětských knihoven, školních knihoven, tvořivých knihovníků, vysokoškolských knihovníků, frankofonní, klub lékařských knihoven),
- komise (ediční, pro zahraniční styky).³⁸

SKIP10 pro Olomoucký a Moravskoslezský kraj sdružuje knihovníky i knihovny na území obou krajů. Je jedním ze spolupořadatelů knihovnické konference **Kniha ve 21. století**,³⁹ podporovatelem činnosti dětských knihoven (Klubko), zprostředkovává informace z celostátních jednání SKIP, podporuje setkávání kolegů z oboru. Zastupuje své členy v celostátních orgánech a komisích, pomáhá realizovat malé projekty knihoven, organizuje Den knihovníků.

SKIP10 má v současné době 94 individuálních a 112 kolektivních členů.

³⁷ Členy SKIP jsou právnické i fyzické osoby. Stav členské základny k 1. 1. 2016.

³⁸ Více zde: <http://skipcr.cz/>

³⁹ *Kniha ve 21. století* [online]. Opava: Slezská univerzita, 2018 [cit. 2019-08-02]. Dostupné z: <http://k21.fpf.slu.cz/>

9.2 SDRUK – Sdružení knihoven

Sdružení knihoven České republiky bylo ustaveno v prosinci 1992 jako nadace s cílem koordinovat spolupráci a napomáhat rozvoji odborných a veřejných knihoven. Členy SDRUK je v současné době 43 knihoven a informačních středisek (mezi nimi i Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě).

SDRUK se podílí na organizaci celostátní konference Knihovny současnosti; původně se setkávání konalo v Seči u Pardubic, v posledních letech je místem konání konference Olomouc. Významným počinem SDRUK je Slovník českých knihovníků⁴⁰, ve kterém jsou informace o významných osobnostech českého knihovnictví. Z podnětu SDRUK vznikla i **Nadace knihoven**, která umožňuje podporu studijních cest a exkurzí do zahraničních knihoven.

SDRUK pracuje v 7 odborných sekcích:

- [Sekce pro akvizici](#)
- [Sekce pro bibliografii](#)
- [Sekce pro historické fondy](#)
- [Sekce pro informační vzdělávání uživatelů](#)
- [Sekce pro informační technologie](#)
- [Sekce pro regionální funkce](#)
- [Sekce pro služby](#)

Obrázek 23 - Logo SDRUK

Sekce pro regionální funkce byla založena v roce 2002. V sekci pracují metodici krajských knihoven a odborníci Knihovnického institutu NK ČR. Programovou náplní sekce jsou aktivity směřující k vyrovnání úrovně kulturních a vzdělávacích služeb poskytovaných knihovnami působícími v obcích různých velikostí a celková podpora rozvoje služeb knihoven finančně dotovaná kraji. Sekce pořádá kromě pravidelných porad celostátní seminář ve dvouletých intervalech.⁴¹ V posledních letech jsou doplňkovou vzdělávací platformou i workshopy pro metodiky.⁴²

⁴⁰ SDRUK [online]. [cit. 2019-03-19]. Dostupné z: <http://sdruk.mlp.cz/sdruk/clanek/sdruk/>

⁴¹ Blíže zde: <http://sdruk.mlp.cz/sdruk/odborne-sekce/sekce-pro-regionalni-funkce/clanek/sekce-pro-regionalni-funkce/>

⁴² Workshop pro metodiky 6 [online]. Ostrava: Svaz knihovníků a informačních pracovníků, 2019 [cit. 2019-08-02]. Dostupné z: <https://workshop-pro-metodiky-6.webnode.cz/>

9.3 Asociace knihoven a vysokých škol České republiky

Asociace knihoven a vysokých škol ČR⁴³ (AKVŠ ČR) vznikla v roce 2001. Založilo ji 21 veřejných vysokých škol. Asociace zastupuje vysokoškolské knihovny a prosazuje jejich zájmy při jednání se vzdělávacími organizacemi, např. s distributory informačních zdrojů a snaží se podporovat mezinárodní spolupráci těchto knihoven. Členem AKVŠ se mohou stát jen vysokoškolské knihovny; v současné době jde o cca 25 členů.

Obrázek 24 - Logo AKVŠ

Asociace usiluje o spolupráci na mezinárodní úrovni, k jejím klíčovým aktivitám patří podpora open access (otevřený přístup k publikování výsledků vědy a výzkumu), podpora informačního vzdělávání, trendy a rozvoj kvality služeb.

AKVŠ je členem v mezinárodních sdruženích SPARC Euprove a Liber.

Pořádá také několik akcí, například konferenci **Bibliotheca academica**.

9.4 Česká informační společnost

Česká informační společnost, o. s., (ČIS), je sdružení občanů, kteří pracují v některém z oborů zabývajících se vyhledáváním, uchováváním a zpřístupňováním informací odborného (vědeckého, technického, ekonomického, medicínského apod.) charakteru. Jedná se zejména o informační pracovníky, archiváře, bibliografy, knihovníky, administrátory informačních systémů v informačních institucích a další příbuzné profese.⁴⁴

⁴³ AKVŠ - Asociace knihoven vysokých škol [online]. Pardubice: Univerzita Pardubice [cit. 2019-08-02]. Dostupné z: <https://akvs.cz/>

⁴⁴ Česká informační společnost, o.s. ČIS. Česká informační společnost, o.s. [online]. 2014 [cit. 2014-11-30]. Dostupné z: <http://cisvts.cz/>

Obrázek 25 - Logo České informační společnosti

Česká informační společnost každý rok pořádá konferenci, na které je možno shlédnout mnoho přednášek z oblasti informačních služeb a knihovnictví.

ÚKOL K ZAMYŠLENÍ

V českém prostředí působí několik knihovnických organizací. V čem jsou si podobné, v čem se odlišují?

SHRNUTÍ KAPITOLY

Knihovnické spolky a organizace, jejich vliv na rozvoj knihovnictví, podpora zájmových aktivit knihovníků, podpora profesního sdružování zaměstnanců knihoven.

OTÁZKY

1. Která z organizací sdružujících knihovníky se věnuje rozvoji a podpoře dětského čtenářství?
 - SKIP
 - SDRUK
 - ČIS
 - AKVŠ
2. Která z organizací sdružujících knihovníky se věnuje výkonu regionálních funkcí?

- SKIP
 - SDRUK
 - ČIS
 - AKVŠ
3. Která z organizací sdružujících knihovníky se věnuje prosazování zájmu vysokoškolských knihoven?
- SKIP
 - SDRUK
 - ČIS
 - AKVŠ
4. Která z organizací vznikla již v roce 1968 a její činnost byla násilně přerušena?
- SKIP
 - SDRUK
 - ČIS
 - AKVŠ
5. Která z organizací je občanským sdružením lidí, kteří se profesně věnují vyhledávání, uchovávání a zpřístupňování odborných informací týkajících se vědy, ekonomiky a techniky?
- SKIP
 - SDRUK
 - ČIS
 - AKVŠ
-

ODPOVĚDI

- SKIP
 - SDRUKJ
 - AKVŠ
 - SKIP
 - ČIS
-

10 MEZINÁRODNÍ KNIHOVNICKÉ ORGANIZACE

RYCHLÝ NÁHLED KAPITOLY

Mezinárodní knihovnické organizace jsou nezbytnou součástí rozvoje knihovnictví. Členství v nich je prestižní záležitostí každého rozvinutého státu a spolupráce přináší velký posun v rozvoji oboru.

CÍLE KAPITOLY

Studenti se seznámí s nejvýraznějšími a nejprestižnějšími mezinárodními knihovnickými organizacemi.

KLÍČOVÁ SLOVA KAPITOLY

Knihovnictví, organizace, spolky, mezinárodní, IFLA, EBLIDA, LIBER, OCLC.

Koncem 19. století se začalo modernizovat knihovnictví především v USA. Výsledkem byla modernizace sítě knihoven, vznik prvních zákonů v oblasti knihoven. Také knihovníci měli potřebu sdružovat se do spolků. První významný knihovnický spolek vznikl v USA v Philadelphii a nesl název The American Library Association. Pro světový a evropský prostor měl ale nejvýznamnější dopad vznik organizace IFLA a později ustanovení spolku EBLIDA.

10.1 IFLA

„The International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA) is the leading international body representing the interests of library and information services and their users. It is the global voice of the library and information profession.“

IFLA (The International Federation of Library Associations and Institutions) je nejvýznamnější celosvětová knihovnická organizace. Byla založena v roce 1927 v Edinburgu.

Obrázek 26 - Logo IFLA

IFLA je nevládní, nezisková a nezávislá organizace. Jejím dlouholetým úkolem je hájit zájmy knihovnických a informačních služeb a jejich uživatelů na celém světě. Podporuje vysokou úroveň standardu v poskytování knihovnických a informačních služeb. Tyto standardy se snaží přenášet do povědomí široké veřejnosti.

10.1.1 HISTORIE IFLA

Organizace IFLA je „**představitelkou knihovnické profese**“. Má 1800 členů, kterými jsou knihovnické spolky, knihovny a instituce ze 150 zemí celého světa. Tato nejvýznamnější knihovnická organizace byla založena ve skotském městě Edinburgu v roce 1927 na výročním zasedání asociace britských knihoven. O její založení se zasloužilo sedm zemí, mezi nimiž byla i Česká republika spolu s ředitelem tehdejší Knihovny Národního shromáždění Václavem Zdeňkem Tobolkou.

„Bylo to v září roku 1927, kdy se v Edinburgu sešla hrstka pokrokových knihovníků z 15 států a dohodla se, že založí mezinárodní knihovnickou organizaci... v dalších letech se IFLA rozrůstala nejen početně, ale rozšiřovala také náplň práce a okruh činností jak v oboru knihovnictví a souvisejících oborů, tak také geograficky. Za největší klad a pokrok ve své práci považují pracovníci IFLA to, že se za uplynulé období podařilo stmelit knihovníky a upevnit vskutku mezinárodní spolupráci v knihovnictví.“⁴⁵

Toto významné postavení si Spolek československých knihovníků v čele se Zdeňkem Václavem Tobolkou a Janem Ladislavem Živným zasloužil tím, že s mimořádným úspěchem zorganizoval v roce 1926 v Praze **Mezinárodní kongres knihovníků a přátel knih**. Kongresu se zúčastnilo 700 knihovníků, vydavatelů, knihkupců a bibliofilů z 88 organizací a 28 zemí z celého světa. Pražská rezoluce se stala podkladem pro další kroky vedoucí k ustavení mezinárodní knihovnické organizace a V. Z. Tobolka byl až do roku 1931 členem jejího výkonného výboru.

IFLA udržuje oficiální vztahy s UNESCO, je v postavení pozorovatele v rámci OSN, má přidružený status Mezinárodní rady vědeckých svazů (ICSU) a status pozorovatele

⁴⁵ KŘIVINKOVÁ, Julie. 50 let mezinárodní knihovnické federace. Zdravotnická dokumentace: časopis pro knihovny a vědecké informace ve zdravotnictví. 1977, 16(4), 228.

u Světové organizace duševního vlastnictví (WIPO) a Mezinárodní organizace pro normalizaci (ISO). V roce 1999 IFLA získala status pozorovatele u Světové obchodní organizace (WTO).

IFLA je členem **Mezinárodní rady pro archivy (ICA)**, **Mezinárodní rady muzeí (ICOM)** a **Mezinárodní rady památek a míst (ICOMOS)**, **Mezinárodního výboru Modrého štítu (ICBS)**. Posláním ICBS je shromažďovat a šířit informace a koordinovat činnost v situacích, kdy jsou ohroženy kulturní statky.

10.1.2 ÚŘEDNÍ JAZYKY IFLA

IFLA má v současné době sedm úředních jazyků: arabštinu, čínštinu, angličtinu, francouzštinu, němčinu, ruštinu a španělštinu. Obchodním jazykem IFLA je angličtina. Jednou ročně probíhá výroční konference, na které se setkávají knihovníci z celého světa. V současné době Českou republiku (SKIP) zastupuje RNDr. Lenka Prucková, která se účastní jednání sekce IFLA pro veřejné knihovny.

10.1.3 VEDENÍ IFLA

V období 2019-2021 byla zvolena prezidentem mezinárodní organizace IFLA Christine Mackenzie z Melbourne v Austrálii. Generálním tajemníkem IFLA je od roku 2019 Gerald Leitner, který je významnou knihovnickou osobností nejen v mezinárodní organizaci IFLA, ale působí také jako představitel evropské knihovnické organizace EBLIDA. Gerald Leitner je šéf Svazu knihoven Rakouska (Büchereiverband Österreichs) a je pro české knihovníky ten, jehož nabídka zvýhodněných podmínek členství vedla k tomu, že SKIP se stal členem této organizace aktivně usilující o to, aby hlas knihoven a jejich uživatelů byl na půdě Evropské unie náležitě slyšen.

Institucionálními členy IFLA v České republice jsou Svaz knihovníků a informačních pracovníků, Národní knihovna České republiky a Parlamentní knihovna.

10.1.4 ORGÁNY IFLA

- **Valné shromáždění členů** svolává své členy jednou ročně a je nejvyšším řídicím orgánem., který se schází jednou ročně při příležitosti výročních konferencí. Členové jsou zvoleni zástupci jednotlivých členů IFLA. Rozhoduje o volbě členů správní rady a předsedy a vydává usnesení pro Výkonný a Odborný výbor.
- **Správní rada** má odpovědnost za manažerské a odborné vedení organizace, je podřízena rozhodnutím Valného shromáždění členů. Zasedá dvakrát do roka.

- **Výkonný výbor** je orgán, který dohlíží na směr, kterým se IFLA řídí v období mezi jednotlivými zasedáními Správní rady. 8
- **Odborný výbor** (Professional Committee) byl ustanoven k zajištění koordinace všech jednotek IFLA odpovědných za odborné aktivity, programy a postupy. Prezidentem výboru je paní Christine MacKenzie z Austrálie.

Obrázek 27 - Orgány IFLA

10.1.5 PRIORITY IFLA

- Princip svobodného přístupu k informacím,
- podpora gramotnosti, čtení a celoživotního vzdělávání,
- poskytování neomezeného přístupu k informacím,
- harmonizace práv autorů na ochranu duševního vlastnictví s potřebami uživatelů,
- podpora sdílení zdrojů.

10.1.6 CÍLE IFLA

- Podporovat vysokou úroveň služeb a poskytování knihovnických a informačních služeb.
- Podporovat všeobecné pochopení hodnoty dobrých knihoven a informačních služeb.
- Zastupovat zájmy svých členů po celém světě.

10.1.7 Dokumenty IFLA

IFLA vydává celou řadu publikací, které jsou k dispozici převážně v jazyce anglickém, německém, francouzském a španělském. Jako globální organizace se IFLA pravidelně snaží překlenout kulturní rozdíly napříč knihovnickými komunitami, z nichž nejvýznamnější jsou ty, které se týkají rozmanitosti světových jazyků.

Pro národní potřeby jsou nastavena přesná pravidla, týkající se překladů a zveřejňování publikací. Ve většině případů překlady provádějí dobrovolníci z komunit oficiálních jazyků IFLA sami, nebo jsou placeni těmito komunitami. IFLA má záměr i nadále zpřístupňovat co nejvíce překladů v rámci svých dostupných zdrojů a v rámci toho, že je to možné pouze s podstatnou pomocí různých jazykových komunit.

Dokumenty IFLA pro české a slovenské prostředí jsou překládány jak českou, tak i slovenskou stranou a jsou navzájem sdíleny. Informačním zdrojem pro Českou republiku je webový portál Knihovnického institutu Národní knihovny České republiky, pro Slovenskou jde o webovou stránku InfoLib (Portál pro knižniční a informační prax), který je spravován Spolkem slovenských knihovníků a knižníků.

IFLA vydává monografie – publikace řady IFLA, a to standardy, pokyny, manifesty a směrnice.

IFLA Global Vision

„Silný a sjednocený knihovní prostor je pohonem gramotné, informované a participativní společnosti“

IFLA v roce 2017 zahájila celosvětovou diskuzi o budoucích směrech ve směřování knihoven. Rozvoj informačních technologií a globalizace nutí knihovny přemýšlet, kterým směrem se vydat. Rozvinula se diskuze a výstupem z ní by měla být inspirace, motivace ke změnám a nalezení nových způsobů spolupráce. Členové IFLA byli vyzváni, aby diskutovali ve svých zemích s odborníky knihovnického prostředí.

Cílem byl sběr informací a názorů na knihovnickou praxi od té nejmenší knihovny směrem k významným zástupcům knihovnické profese. Byli osloveni všichni členové IFLA a také Česká republika se do diskuze zapojila. Závěrečná jednání a výstup z něj vznikl na knihovnické konferenci Knihovny současnosti v Olomouci v roce 2017.

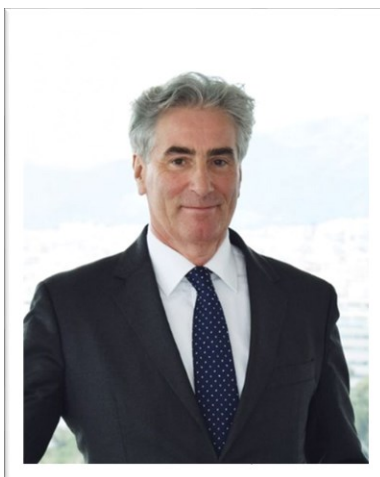
Akci moderoval Vít Richter. *„Ředitelé knihoven, jejich zástupci či vizionáři svých knihoven měli hledat odpovědi na těchto šest otázek, které byly zařazeny i do celosvětového online hlasování:*

- Jaké jsou základní hodnoty knihoven?
- V čem jsou knihovny velmi dobré?
- Co by měly knihovny dělat více?
- Co by měly knihovny dělat méně?
- Jaké jsou hlavní problémy/výzvy knihoven?
- Jaké charakteristiky by měl mít sjednocený knihovní prostor?“

Výsledky dokumentovaly nejen různorodost názoru, ale i vliv kolektivu na rozhodování.

10.1.8 IFLA GLOBAL VISION

Obrázek 28 - Předseda IFLA Gerald Leitner

10.1.9 MAPA KNIHOVEN VE SVĚTĚ

Na adrese <https://librarymap.ifla.org/> jsou k dispozici metriky jednotlivých členských států IFLA. Data jsou souhrnná – zobrazují výkony a aktivity knihoven na území jednotlivých států. Jde o tyto údaje:

- počet knihoven,
- knihovny s přístupem na internet,
- počet zaměstnanců (přepočty na celé úvazky),
- dobrovolníci,
- počet uživatelů,
- fyzické návštěvy,
- fyzické výpůjčky,
- elektronické výpůjčky.

Data za české knihovny do této databáze vkládá Knihovnický institut NK, a to po ukončení sběru statistických dat dle zákona o státní statistické službě.

10.1.10 CÍLE UDRŽITELNÉHO ROZVOJE A KNIHOVNY

Agenda OSN pro udržitelný rozvoj stanovila 17 základních cílů pokrývajících hospodářský, environmentální a sociální rozvoj. Příběhy SGD ukazují, jak knihovny a přístup k informacím přispívají ke zlepšeným výsledkům napříč všemi SDG.

Obrázek 29 - Cíle udržitelného rozvoje OSN

Za Českou republiku byly v roce 2019 vloženy dva příběhy (cíl 4 a 17):⁴⁶

- **VEŘEJNÉ KNIHOVNY SE SPOJÍ SE ZÁKLADNÍMI ŠKOLAMI S CÍLEM ZVÝŠIT ČTENÁŘSKOU GRAMOTNOST**

- Ivana Hutařová, aktivní členka Klubu dětských knihoven, divize Asociace knihovnických a informačních profesionálů České republiky (Svaz knihovníků a informačních pracovníků České republiky), přišla s myšlenkou projektu s názvem „Už jsem čtenář - Kniha pro první srovnávač“. Projekt, který byl zahájen v roce 2008, spojuje knihovny a školy s cílem rozvinout čtenářské návyky prváků základních škol (6 až 7 let).
- V rámci projektu pořádají dětská oddělení veřejných knihoven akce pro školní děti, včetně prohlídek knihoven, čtení pro dospělé i děti, setkání s autory a ilustrátory knih, diskusí o knihách a výstav. Počet akcí se liší podle knihovny a počtu zapojených školních tříd.
- Pro všechny děti, které se těchto akcí účastní, je na co těšit - na knihu připravenou výhradně pro ně. Každý rok se vyrábí zbrusu nový (dříve nezveřejněný) knižní titul pro děti s originálními ilustracemi, který není k dispozici k prodeji po dobu nejméně tří následujících let. Kniha dosud obdržela více než 250 000 žáků.

- **PROJEKT „S KNÍŽKOU DO ŽIVOTA“⁴⁷ SE SNAŽÍ ZLEPŠIT ČTENÁŘSKOU GRAMOTNOST**

- Až donedávna pouze hrstka českých knihoven poskytovala speciální služby novorozencům, batolatům a předškolním dětem a jejich rodičům či pečovatelům. Přestože celková míra gramotnosti v České republice v zásadě dosahuje 100%, mezinárodní průzkum PISA 2015 jasně naznačil, že čeští studenti - ve srovnání se studenty z jiných zemí OECD - dosahovali v čtenářské gramotnosti podprůměrných výsledků.
- Proto SKIP zahájil projekt v roce 2018 s názvem S knížkou do života. Inspiroval se původním projektem Bookstart založeným společností BookTrust ve Velké Británii v roce 1992. Jeho cílem je ukázat rodičům

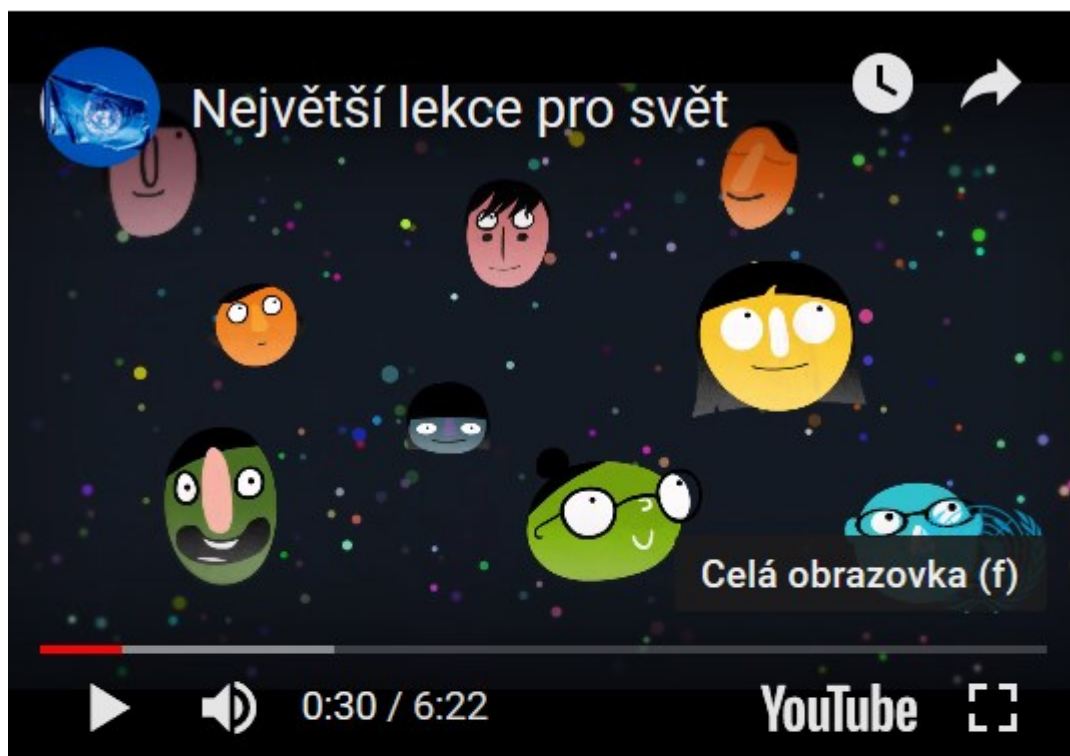
⁴⁶ Dostupné zde: <https://librarymap.ifla.org/stories/Czechia/PUBLIC-LIBRARIES-TEAM-UP-WITH-PRIMARY-SCHOOLS-TO-INCREASE-READING-LITERACY/136>

⁴⁷ S knížkou do života [online]. Ostrava [cit. 2019-09-03]. Dostupné z: <http://www.sknizkoudozivota.cz/>

malých dětí, jak je čtení důležité pro intelektuální a emoční vývoj jejich dětí a následně pro budoucí zaměstnání.

- SKIP poskytl všem zúčastněným knihovnám standardní balíček určený rodičům. Každá knihovna přidává bezplatnou knihovnickou kartu nebo poukaz a může přidat jakékoli další věci, které považuje za vhodné pro daný účel, jako jsou skládací obrázkové knihy nebo vhodné hračky. V prvním roce projektu obdržely knihovny balíček zdarma; počínaje druhým rokem je třeba jej zakoupit za malý poplatek.
- Balíčky jsou distribuovány rodičům při různých příležitostech, nejčastěji při přijímání novorozenců místními úřady, při zvláštních akcích, které se konají v knihovnách nebo na porodnicích v nemocnicích.
- Dosud se do projektu zapojilo 140 knihoven. Výsledkem bylo posílení vztahů knihoven s místními úřady a navázání partnerství s místními organizacemi a společnostmi. Dárkové balíčky sponzorují převážně partneři SKIP, zejména soukromé podniky, ale také Ministerstvo kultury ČR.

Největší lekce pro svět

Obrázek 30 - Udržitelný rozvoj - video

Cíle udržitelného rozvoje – videa:

<https://youtu.be/haJYrWzt9tk> <https://youtu.be/6qAbzDW6B9c>

10.2 EBLIDA

EBLIDA⁴⁸ je nezisková organizace zastupující národní knihovny a knihovnická sdružení v Evropské unii a dalších evropských zemích. Představuje prostřednictvím svých členů přibližně více než 70 000 jednotlivých knihoven napříč Evropou (z toho cca 65 000 se považuje za veřejné knihovny) a přibližně 100 milionů uživatelů. Prezidentem EBLIDA, zvoleným v květnu 2018 ve Štrasburku, je Ton Van Vlimmeren. EBLIDA je členem IFLA a Copyright for Creativity.⁴⁹

EBLIDA byla založena 13. června 1992 v Haagu, hlavním městě Nizozemska. K jejímu vzniku knihovnickou obec v tehdejší Evropském hospodářském společenství (EHS) vedly kroky podnikané v rámci tohoto společenství k vytvoření segmentu nadnárodního práva, pro který časem vzniklo (poněkud nepřesné) pojmenování „evropské autorské právo“. Zejména se jednalo o předložení návrhu směrnice o právu na pronájem a půjčování v prosinci 1990.⁵⁰

Obrázek 31 - logo EBLIDA

10.2.1 CÍLE EBLIDA

Cíle a činnosti vycházejí z Ústavy EBLIDA; prioritně se zaměřují na podporu konzultace mezi jejími členy o záležitostech společného zájmu; EBLIDA vytváří komunikační kanál mezi svými členy a dalšími partnery, zejména mezi Evropskou komisí, Evropským parlamentem a dalšími orgány Evropské unie. EBLIDA vystupuje jako reprezentativní hlas profesí knihovnictví a informatiky v evropských záležitostech a slouží a podporuje další zájmy profesí knihoven a informačních věd, jeho institucí a profesionálních pracovníků v Evropě.

⁴⁸ Eblida [online]. Eblida [cit. 2019-08-02]. Dostupné z: <http://www.eblida.org/>

⁴⁹ Autorská práva pro kreativitu – více zde: <http://copyright4creativity.eu/>

⁵⁰ MATUŠÍK, Zdeněk. 25 let EBLIDA: Lobbování za knihovny na poli autorského práva. Bulletin SKIP. 2017, 26(2). ISSN 1213-5828. Dostupné také z: <https://bulletinskip.skipcr.cz/vsechna-cisla/prohlizet-cisla/2017-rocnik-26-cislo-2/25-let-eblida-lobbovani-za-knihovny-na-poli>

10.2.2 OBLASTI ŘEŠENÉ EBLIDA

Informační oblasti, ve kterých se EBLIDA angažuje a podporuje své členy, je široká. Mezi nejčastější kategorie jejího zájmu však patří:

- právo duševního vlastnictví,
- otázky informační společnosti,
- odborné vzdělávání či kultura.

10.2.3 ADVOKACIE KNIHOVEN

EBLIDA se již od roku 1992 zabývá obhajobou knihovnické profese (advokací) na evropském kontinentu. V té době byla EBLIDA jedinou knihovnickou organizací zabývající se autorskými právy a obhajobou knihoven.

EBLIDA je komunitní centrum pro všechny organizace knihoven v Evropě usilující o spravedlivou, demokratickou a udržitelnou společnost. Cílem EBLIDA je šířit osvědčené postupy mezi svými členy a sdělovat názory a projekty svých členů Evropské komisi, Evropskému parlamentu, dalším orgánům Evropské unie, Evropské radě a dalším stakeholderům.

Členskou základnu EBLIDA tvoří 43 řádných členů, 76 přidružených členů ze 36 zemí evropského kontinentu. Každý členský stát Evropské unie je zastoupen alespoň jedním řádným členem.

10.3 LIBER

LIBER⁵¹ je hlasem evropských vědeckých knihoven. Sdružení bylo založeno v roce 1971, členy LIBER je přibližně 450 národních, univerzitních a dalších knihoven, širší okolí LIBER tvoří partnerství s jinými organizacemi v Evropě i mimo ni.

10.3.1 OKRUHY LIBER

- kvalitní služby pro všechny uživatele knihovnických a informačních služeb,
- duševní svoboda a přístup ke stipendiu,
- spolupráce s kampusy, místními, národními, evropskými a globálními partnery,
- správa fondů a institucionálních zdrojů v nejvhodnějším formátu,
- vedení, inovace a ochota využít příležitosti ke změnám,
- inkluze, rovnost příležitostí a naplnění potenciálu knihoven.

⁵¹ Liber [online]. Haag [cit. 2019-08-02]. Dostupné z: <https://libereurope.eu/>

Obrázek 32 - logo LIBER

10.4 OCLC

OCLC⁵² je mezinárodní sdružení knihoven, které podporuje tisíce knihoven při zvyšování dostupnosti a využití informací pro lidi po celém světě. Poskytuje sdílené technologické služby, originální výzkum a komunitní programy, které pomáhají knihovnám plnit neustále se vyvíjející potřeby jejich uživatelů, institucí a komunit.

Obrázek 33 - Logo OCLC

Tato organizace vznikla v roce 1967. Pravděpodobně nejznámější jsou světový katalog WorldCat, discovery systém WorldCat Discovery Service, sdílená katalogizace prostřednictvím OCLC Cataloging nebo služby jako xISBN a sISSN. OCLC má více než 16 tisíc členů z více než 100 zemí světa.

⁵² OCLC [online]. [cit. 2019-08-02]. Dostupné z: <https://www.oclc.org>

THE LIBRARY 100

100 nejlepších románů všech dob.

Pomocí WorldCat, největší databáze knihovnických materiálů na světě, jsme identifikovali 100 nadčasových nejlepších románů - těch, které byly nalezeny v tisících knihoven po celém světě.

Zobrazit knihovnu 100

Obrázek 34 - Z nabídky OCLC

OTÁZKY

1. Je IFLA charakterizována jako jednotný hlas knihovnické profese?
 - Ano – ne
2. IFLA Global VISION pokračoval i v České republice. Český název akcí, které proběhly ve všech krajích, byl:
 - Globální hlas knihovnictví
 - Knihovna jako téma
 - Knihovna věc veřejná
 - Veřejné knihovny a IFLA
3. EBLIDA je knihovnický spolek, který reprezentuje německy mluvící země.
 - Ano – ne
4. LIBER je organizace sdružující muzejní a galerijní knihovny ve světě.
 - Ano – ne
5. OCLC spravuje světový katalog WorldCat.
 - Ano - ne

ODPOVĚDI

- Ano

- Knihovna věc veřejná
 - Ne
 - Ne
 - Ano
-

10.5 SKIP jako člen IFLA

Svaz knihovníků a informačních pracovníků (SKIP) je národním členem IFLA od roku 1990, kromě toho byl SKIP členem IFLA i v době své "první existence" v letech 1968–1970.

Podle stanov má každý národní člen (tedy i Česká republika) právo volné registrace ve čtyřech sekcích IFLA a automaticky rovněž v sekci pro řízení knihovnických spolků (Management of Library Associations). SKIP je registrován ve čtyřech sekcích:

- **sekce pro veřejné knihovny** (zastoupená RNDr. Lenkou Pruckovou); tato sekce poskytuje aktivní mezinárodní fórum pro rozvoj a propagaci veřejných knihoven, které slouží celé komunitě v kontextu informační společnosti a zajišťují volný a rovný přístup k informacím na místní úrovni.
- **sekce pro výchovu a vzdělávání**; sekce se zaměřuje na vzdělávání a odbornou přípravu pracovníků knihovnictví a informatiky na základě výzkumné a odborné praxe. Slouží knihovníkům a pedagogům informačních věd, praktikům a manažerům s odpovědností za vzdělávání.
- **sekce pro knihovní budovy a vybavení**; sekce se zabývá všemi otázkami týkajícími se návrhu a konstrukce všech typů knihoven ve všech částech světa a jejich vybavení.

- **sekce pro dodávání dokumentů a sdílení zdrojů**; hlavním cílem sekce je rozšiřovat a zlepšovat poskytování dokumentů a prokládání jak na národní úrovni, tak i v
- mezinárodním měřítku prostřednictvím využití nových technologií a prohloubení spolupráce mezi knihovnami a dodavateli dokumentů.

10.6 SKIP jako člen EBLIDA

Členem mezinárodní organizace EBLIDA je SKIP (Svaz knihovníků a informačních pracovníků), a to od roku 2008. Zapojuje se zejména do aktivit **Skupiny odborníků pro informační právo** (zkratka EGIL) a v komisi pro zahraniční styky, kde SKIP zastupuje RSDr. Zdeněk Matušík.

Pro Českou republiku bylo 17. zasedání EBLIDA prvním zasedáním, kterého se SKIP jako nový člen účastnil. Zasedání se konalo ve Vídni dne 7. května 2009. Na zasedání byl 21 prezidentem EBLIDA zvolen Gerald Leitner, jednatel Svazu veřejných knihoven Rakouska.

53

OTÁZKY

ODPOVĚDI

⁵³ MATUŠÍK, Zdeněk. SKIP poprvé na půdě EBLIDA. *Bulletin SKIP* [online]. 2009, **18**(2), 43 [cit. 2019-03-31]. ISSN 1210-0927. Dostupné z: http://skip.nkp.cz/Bulletin/Bull09_229.htm#ti

11 ETICKÉ KODEXY KNIHOVEN

RYCHLÝ NÁHLED KAPITOLY

Knihovnické sdružení ve společnosti. Etické chování, Etické kodexy uplatňované v knihovnách.

CÍLE KAPITOLY

Studenti se seznámí se zásadami etického chování, s etickými kodexy.

KLÍČOVÁ SLOVA KAPITOLY

Etika, chování, zodpovědnost, transparentnost, komunikace.

Etická komunikace je velmi aktuální téma. Etické rozhodování není vždy snadné. Vyžaduje použití dobrého úsudku k posouzení situací a souvisejících rizik. Správné jednání ve správnou dobu a ze správného důvodu vyžaduje rovnováhu, spravedlnost a odvahu. Poskytuje praktické vedení, jak se chovat, a to nejen jako zaměstnanec knihovny.

Etické chování je popsáno jako sociální odpovědnost, zahrnující pojmy zodpovědnosti, transparentnosti a pověsti ve všech aspektech fungování profesí i asociací. Týká se toho, jak se řídí profesní jednání, má dopad na pověst a vztahy s ostatními organizacemi v místě, kde organizace působí, a také v širší komunitě.

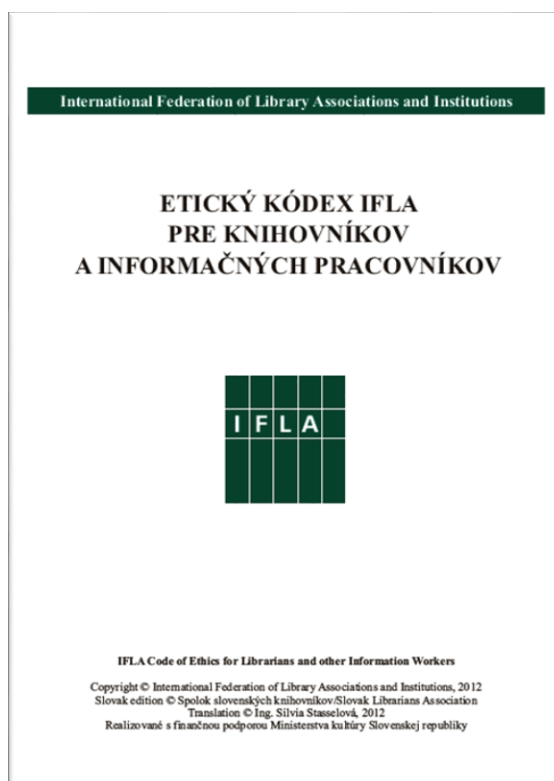
Etické chování zahrnuje dodržování zákonů ve vztahu k lidským právům a otázkách životního prostředí.

Je žádoucí, aby jednotlivé organizace vytvořily svůj etický kodex, nebo kodex chování – tedy soubor principů a hodnot, kterými řídí své chování, a to jak v rámci organizace, tak i v rámci vnějších vztahů.

11.1 Etické kodexy

Základní etický kodex platný pro české knihovníky je dostupný na stránkách Sdružení knihovníků a informačních pracovníků ČR, který je do značné míry překladem etického kodexu IFLA - The International Federation of Library Associations and Institutions. Na stránkách IFLA je možné najít i anglickou verzi českého etického kodexu.

Překlad etického kodexu IFLA ve slovenštině:

Obrázek 35 - Etický kodex IFLA⁵⁴

11.1.1 KODEX ETIKY ČESKÝCH KNIHOVNÍKŮ

Knihovny jsou veřejné, demokratické instituce, které shromažďují, uchovávají a poskytují informace všem členům společnosti. Zajišťováním a zpřístupňováním dokumentů a informací ve prospěch vzdělávání, výzkumu a kulturní úrovně obyvatel podporují ekonomický a sociální rozvoj společnosti, jsou službou pro místní komunity i důležitým kulturním a vzdělávacím centrem města, obce či regionu, kde působí. Pomáhají rozvíjet a obohacovat život jedince i celé společnosti.

Knihovník vždy hájí základní právo jedince na informaci. Poskytuje neomezený, rovný a svobodný přístup k informacím a informačním zdrojům, které jsou obsaženy ve fondech knihoven. Činí tak bez ohledu na politická, ideologická a náboženská hlediska a bez

⁵⁴ Dostupné z: <http://www.ifla.org/files/assets/faife/codesofethics/slovakcodeofethicsfull.pdf>

jakékoliv cenzury, s výjimkami uvedenými v zákonných předpisech. Nenese však odpovědnost za následky užití informací získaných z dokumentů nebo v knihovně;

- *usiluje o všestrannou dostupnost informací uložených v dokumentech bez ohledu na místo jejich uložení;*
- *poskytuje své služby uživatelům bez ohledu na jejich národnost, rasu, náboženství, pohlaví a sociální status;*
- *respektuje práva autorů a nakládá s jejich intelektuálním vlastnictvím v souladu se zákonnými předpisy;*
- *respektuje práva uživatelů na soukromí a anonymitu, vztahy s nimi zakládá na respektu k jejich osobnostem a informačním potřebám. Chrání jejich osobní údaje a uživatelské aktivity;*
- *svým profesionálním jednáním a loajálním chováním přispívá k dobré pověsti knihovny na veřejnosti. Formuje pozitivní obraz knihovny i profese ve společnosti;*
- *je si vědom své příslušnosti k profesnímu celku, respektuje kolegy z různých typů knihoven, udržuje s nimi úzké kontakty a spolupracuje s kolegy, kteří patří do širší sítě paměťových institucí;*
- *sleduje aktuální problematiku své profese a usiluje o celoživotní vzdělávání a profesní zdokonalování;*
- *slovy a činy podporuje kolegy a kolegyně, kteří se ocitli v nesnázích proto, že respektovali zásady tohoto etického kodexu.*

11.2 Charta služeb

„Chartu služeb lze obecně definovat jako veřejný dokument, kterým se stanoví základní informace o poskytovaných službách, o úrovni služeb, kterou může zákazník očekávat, stejně tak jako způsob podávání stížností či návrhů na zlepšení.“⁵⁵

Charta služeb je v českých knihovnách velmi ojediněle používaným nástrojem pro zvyšování kvality. Každá organizace, která zavádí chartu služeb, se musí zaměřit nejen na komunikaci se zaměstnanci (kteří by chartu měli naplňovat), ale také na uživatele.

Charta služeb, která je zaměstnanci pojímána jen jako interní materiál, nemá pro klienty žádný význam. Naproti tomu dobře koncipovaná charta služeb, se kterou jsou uživatelé obeznámeni, pomáhá naplňovat očekávání uživatelů, služby jsou transparentnější a sama o sobě je i impulsem pro zvýšení kvality celého souboru služeb a také komunikace s uživatelem. Jednoznačně jde o veřejný závazek kvality služby.

Charta služeb je deklaráce závazků či pravidel, jejichž splnění má právo uživatel očekávat. Stává se nástrojem pro zlepšení komunikace a vztahů mezi uživateli veřejné služby a jejími

⁵⁵ LÖFFER, Elke; PARRADO, Salvador; ZMEŠKAL, Tomáš. *Zlepšování orientace zákazníků prostřednictvím chart služeb : příručka pro zlepšování kvality služeb veřejného sektoru*, s 15.

poskytovateli a zároveň i prostředkem pro zkvalitnění poskytovaných služeb.¹⁰¹ Charta jako nový nástroj doplňuje již známé metody měření výkonů a zvyšování kvality knihoven. Je účelově orientována na klienty knihovny a jejich informovanost a následnou spokojenost. S tím je neoddělitelně spojena i trvalá snaha o zkvalitňování nabízených služeb.

V roce 2006 připravil Odbor modernizace veřejné správy Ministerstva vnitra České republiky pilotní projekt Charta pro občana.

Pilotní projekt Ministerstva vnitra ČR s názvem Charta pro občana zaujal vedení Knihovny Jiřího Mahena v Brně: Knihovna se do projektu zapojila a pro tvorbu charty si vybrala užší skupinu uživatelů - děti od 10 do 15 let. Důvody, které management knihovny vedly k tomuto rozhodnutí, vycházejí z dlouholetých zkušeností: tento věk je důležitý pro vytváření čtenářských návyků, jde o skupinu, která služeb knihovny využívá.

Samotná účast na projektu je důležitá pro obě strany – pracovníky organizace i její klienty. Zavedení charty služeb může pracovníkům přinášet pocit sounáležitosti s filozofií služeb knihovny, radost z práce a inspiraci pro osobnostní rozvoj; u klientů je výsledkem větší informovanost o službách a aktivitách knihovny. Díky tomu může vzniknout transparentní vztah mezi organizací a jejími klienty a v konečném důsledku také pozitivnější pohled na knihovnu jako celek.

Za aplikaci charty služeb získala Knihovna Jiřího Mahena v Brně v roce 2006 ocenění jako Organizace zvyšující kvalitu veřejné služby.

12 KNIHOVNICKÉ SOUTĚŽE A OCENĚNÍ

RYCHLÝ NÁHLED KAPITOLY

Knihovnické soutěž a ocenění, konference, semináře. Vztahy mezi státní samosprávou a knihovnami, spolupráce.

CÍLE KAPITOLY

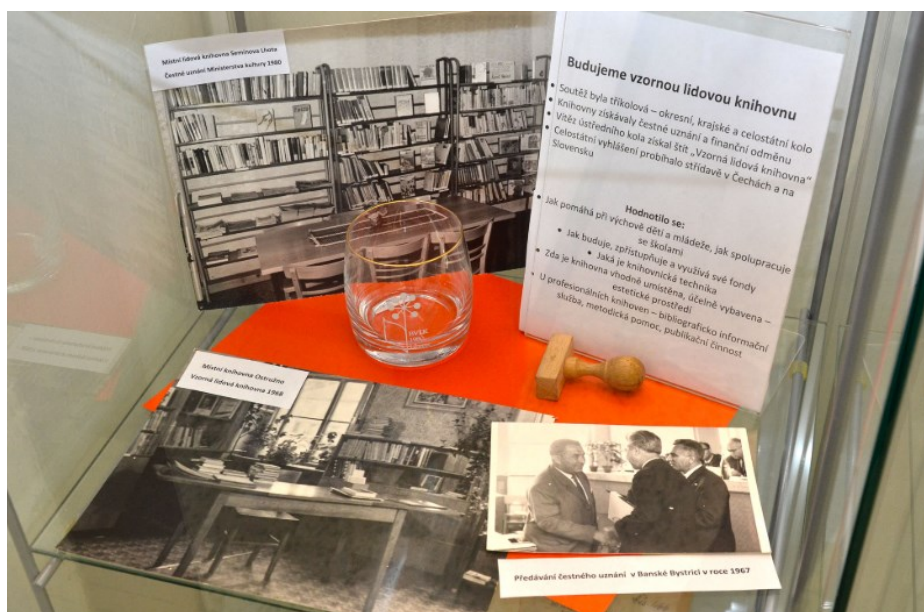
Student získá přehled o oceněních, udělovaných v českém knihovnictví. Seznámí se s významnými konferencemi a semináři určenými pro knihovnické odborníky.

KLÍČOVÁ SLOVA KAPITOLY

Knihovny, soutěže, ocenění, vzdělávání, semináře, konference.

Knihovny mají dlouhou tradici v podpoře činností, které se týkají hodnocení knihoven v rámci různých soutěží, ať už lokálních nebo celostátních.

Obrázek 36 - Soutěž Budujeme vzornou lidovou knihovnu

12.1 Vesnice roku

Soutěž **Vesnice roku** v Programu obnovy venkova je každoročně vyhlašována již od roku 1995. Od roku 2000 je součástí soutěže i ocenění pro knihovnu. Organizace soutěže probíhá ve dvou kolech – krajském a celostátním. SKIP patří mezi spoluvyhlašovatele soutěže a v obcích je hodnocena i úroveň knihovny. Ta nejlepší obdrží **Diplom za moderní knihovnické a informační služby** a obvykle postupuje do celostátního kola, kde se uchází o cenu **Knihovna roku**.

12.2 Knihovna roku

Knihovna roku je vyhlašována od roku 2003 Ministerstvem kultury⁵⁶ a uděluje se k ohodnocení dlouhodobých zásluh o rozvoj knihovnictví v obcích nebo mimořádného přínosu k rozvoji veřejných knihovnických a informačních služeb. Je udělována ve dvou kategoriích:

- **základní knihovna** - je určena především knihovnám v malých obcích, kde působí dobrovolní knihovníci, jako vyjádření veřejného uznání této prospěšné práci; předpokládá se již osvědčená návaznost na úspěšné umístění v soutěži Vesnice roku,
- **významný počin v oblasti poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb** – např. zpřístupnění nových informačních zdrojů, databází, nabídky nových služeb, zpřístupnění novostaveb a rekonstruovaných prostor knihoven, organizace odborných akcí apod.

⁵⁶ Více zde: <http://www.mkcr.cz/cz/literatura-a-knihovny/ceny-a-oceneni/cena-knihovna-roku-2014-225677/>.

Obrázek 37 - Diplom Knihovna roku 2018

12.3 Městská knihovna roku

Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR⁵⁷ vyhlašuje soutěž o nejlepší městskou knihovnu roku. Záštitu nad soutěží převzal Svaz měst a obcí ČR. Cílem soutěže je ocenit nejlepší české knihovny, které jsou provozovány či zřizovány městy a motivovat je k rozšíření a zkvalitnění veřejných knihovnických a informačních služeb.

Obrázek 38 - Ocenění Městská knihovna roku

12.4 Cena českých knihovníků

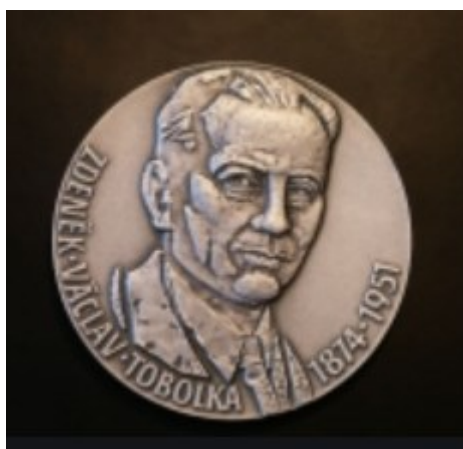
Knihovnickou cenu uděluje výkonný výbor SKIP knihovníkům a informačním pracovníkům za dlouholetou vynikající činnost v oboru knihovnictví. Jde o prestižní

⁵⁷ Ceny udělované SKIP: <http://skipcr.cz/akce-a-projekty/knihovnicka-cena-souteze>

ocenění udělované zejména za aktivitu spojenou s řízením, modernizací, automatizací a výstavbou knihoven a jejich sítí, odbornou konzultační účast při projektování nových či rekonstrukci starších budov knihoven, dále vědeckovýzkumné práce v knihovnictví a ve výuce knihovnických znalostí, působení v knihovnických a informačních dobrovolných stavovských organizacích.

12.5 Medaile Z. V. Tobolky

Medaile nese jméno po Zdeňku Václavu Tobolkovi, zakladateli Státní knihovnické školy a osoby, která prosadila knihovnictví jako studijní obor na Univerzitě Karlově. Medaili uděluje od roku 2000 Sdružení knihoven ČR a Nadace knihoven na základě návrhů členů SDRUK jedenkrát ročně u příležitosti konání konference Knihovny současnosti.⁵⁸

Obrázek 39 - Medaile Z. V. Tobolky

OTÁZKY

1. Cenu Knihovnu roku uděluje:
 - SKIP
 - SDRUK
 - Ministerstvo vnitra
 - Ministerstvo kultury
2. Cena českých knihovníků může být udělena in-memoriam
 - Ano – ne
3. Cena Z. V. Tobolky byla udělena
 - V letech 2000 – 2015

⁵⁸ Více zde: <http://sdruk.mlp.cz/sdruk/medaile-z-v-tobolky/>

- V letech 2000 – 2018
 - Je udělována od roku 2000
4. Soutěž Vesnice roku má zvláštní kategorii pro ocenění knihoven
- Ano – ne
5. V jednotlivých krajích jsou knihovny od roku 2000 oceňovány v soutěži Budujeme vzornou lidovou knihovnu
- Ano - ne
-

ODPOVĚDI

- SDRUK
 - Ano
 - Je udělována od roku 2000
 - Ano
 - Ne
-

13 VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI KNIHOVNICTVÍ

RYCHLÝ NÁHLED KAPITOLY

Knihovnictví, osobnosti, význam.

CÍLE KAPITOLY

Student získá přehled o významných osobnostech českého knihovnictví.

KLÍČOVÁ SLOVA KAPITOLY

Knihovny, osobnosti, význam, činnost.

13.1 Ladislav Jan Živný

(1872 - 1949) Živný nejprve působil jako učitel na několika školách v Čechách. Později byl ředitelem Československého ústavu bibliografického a v letech 1925 až 1929 dále pokračoval v práci na české národní bibliografii v Národní knihovně a vyučoval ve Státní knihovnické škole.

Obrázek 40 - Ladislav Jan Živný

13.2 Zdeněk Václav Tobolka

(1874 – 1951) Tobolka začal jako aprobovaný profesor dějepisu a zeměpisu, později nastoupil do Veřejné a univerzitní knihovny (dnešní Národní knihovna v Praze) Roku 1918 se zasadil o založení knihovny Národního shromáždění (dnešní Parlamentní knihovna) s mezinárodní meziknihovní výměnnou službou a mezinárodní parlamentní informační službou. Katalogizace se řídila Tobolkovými pravidly jmenného (1921) a věcného (1930) katalogu, vydanými hlavně pro potřeby knihovny Národního shromáždění.

Obrázek 41 - Zdeněk Václav Tobolka

Stal se členem Spolku československých knihovníků a jejich přátel. Celý život se intenzivně zabýval o problematiku legislativy knihoven a významně ovlivnil obsah československý knihovní zákon, který vyšel v roce 1919.

13.3 Jiří Mahen

(1882 - 1939) Po absolvování filozofické fakulty v Praze, krátce působil jako středoškolský profesor. Byl redaktorem Lidových novin v Brně, byl nucen sloužit v rakousko-uherské armádě, spolupracoval s deníkem Svoboda v Brně, byl dramaturgem Národního divadla v Brně a uváděl ve známost kvalitní repertoár v cyklu tzv. komorních her, vyučoval dramaturgii, režii a rozbor světového dramatu v dramatickém oddělení brněnské konzervatoře.

Obrázek 42 - Jiří Mahen

V únoru 1921 se stal spoluzakladatelem a knihovníkem brněnské Městské knihovny, od roku 1937 jejím ředitelem a pracoval zde až do své smrti.

13.4 Miroslav Nádvořník

(1921-1989) Podobně jako Dr. Naděžda Ježková a Dr. Miloš Papírník se tento muž zasadil o rozvoj knihovnictví na Moravě. Konkrétně v Olomouci jako ředitel Státní vědecké knihovny, kam nastoupil po deseti letech v brněnské Univerzitní knihovně.

Obrázek 43 - Miroslav Nádvořník

V publikační činnosti se zabýval především pravidly jmenného katalogu, teorií organizace a řízení knihoven a tvorbě slovníků.

13.5 PhDr. Naděžda Ježková

(1922 - 2003) Žena, která v roce 2001 dostala Cenu českých knihovníků. Zasloužila se především o rozvoj knihovnictví na severní Moravě. Od roku 1965 do roku 1971, kdy musela z politických důvodů odstoupit, byla ředitelkou Knihovny města Ostravy. Rozvíjela vztahy s knihovníky na Slovensku, Německu a Polsku.

Obrázek 44 - PhDr. Naděžda Ježková

13.6 PhDr. Miloš Papírník

(1924 - 2012) Tento knihovník pocházející z Brna začal s prací v knihovně hned po studiích na gymnáziu. Již ve 29 letech se stal ředitelem Univerzitní knihovny v Brně.

Obrázek 45 - PhDr. Miloš Papírník

Stál u zrodu Svazu knihovníků a informačních pracovníků (SKIP) v roce 1968 i u jeho obnovy v roce 1990. Patnáct let také vyučoval na Střední knihovnické škole v Brně.

13.7 Prof. PhDr. Jiří Cejpek, CSc.

(1925 – 2005) Vystudoval pedagogickou fakultu Univerzity Karlovy v Praze. Vyučovat začal v roce v 1956 na katedře knihovnictví a vědeckých informací, od r. 1968 jako docent. Působil také na Slezské univerzitě v Opavě (1991-2001) poté na Masarykově univerzitě v Brně na katedře Filozofické fakulty r. 2001 - 2005.

Obrázek 46 - Prof. PhDr. Jiří Cejpek, CSc.

Věnoval se pedagogické a publikační činnosti: dějiny knihoven, knihovnictví a knižní kultury, knihovnická a informační terminologie, právní informatika, informační věda. Publikační činnost zahrnuje cca 290 titulů monografií, statí ve sbornících, článků v časopisech uveřejněných v ČR a v zahraničí. Publikoval: Informace, komunikace a myšlení, Dějiny knihoven a knihovnictví.

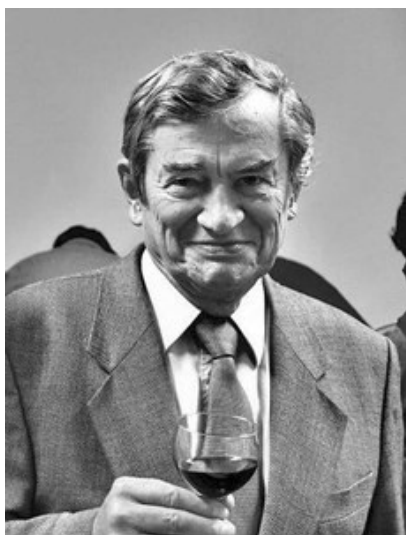
13.8 Doc. Jaromír Kubíček

(1938 -) je český bibliograf, knihovník a historik, dlouholetý ředitel Moravské zemské knihovny a předseda Sdružení knihoven České republiky, předseda Muzejní a vlastivědné společnosti v Brně.

Absolvoval Střední knihovnickou školu v Brně (1957). V letech 1957–1962 vystudoval při zaměstnání obor knihovnictví a čeština na Fakultě osvěty a novinářství Univerzity Karlovy v Praze, kde v roce 1968 dosáhl doktorátu filozofie. V roce 1980 ukončil vědeckou aspiranturu na Filozofické fakultě Univerzity Karlovy, dizertační práce Český politický tisk na Moravě a ve Slezsku v letech 1918-1938. V roce 2001 se habilitoval v oboru českých dějin na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci, habilitační práce Noviny a časopisy na Moravě a ve Slezsku do roku 1918.

V letech 1957-1959 byl zaměstnán v Krajské knihovně v Jihlavě, v letech 1959-1969 byl knihovníkem ve Státním oblastním archivu v Brně (dnes Moravský zemský archiv). V roce 1969 nastoupil do oddělení bibliografie Státní vědecké knihovny v Brně (dnes Moravská zemská knihovna), v této instituci pracoval 40 let, v letech 1986–2009 byl jejím ředitelem.

V roce 1991 inicioval založení vysokoškolského studia knihovnictví na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity v Brně, kde do roku 2001 působil jako pedagog. Od roku 2014 je pedagogem Ústavu bohemistiky a knihovnictví Filozoficko-přírodovědecké fakulty Slezské univerzity v Opavě.

Obrázek 47 - Doc. Jaromír Kubíček

V roce 1992 inicioval založení Sdružení knihoven ČR, do roku 2010 byl jeho předsedou. Stál za vznikem konference Knihovny současnosti. V roce 2000 mu byla udělena Medaile Z.V. Tobolky. Řadu let aktivně působil v Muzejní a vlastivědné společnosti v Brně, v letech 2010-2014 byl jejím předsedou, od 2014 je 1. místopředsedou.

13.9 PhDr. Jaroslav Vyčichlo

(1947 – 2008) Do knihovnické profese nastoupil v rodné obci Radnice u Rokycan jako střediskový knihovník v r. 1965 a po maturitě na střední knihovnické škole v r. 1975 se stal metodikem a v r. 1985 ředitelem Okresní knihovny v Rokycanech.

Dálkově vystudoval vědecké informace a knihovnictví na FF UK, v r. 1987 složil rigorózní zkoušku. Od 1. 3. 1990 zastával funkci ředitele Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje a to až do konce života, když podlehl těžké nemoci. Jako ředitel knihovny se zasadil o automatizaci knihovnických procesů (z vlastního systému přešla knihovna v r. 2002 na systém ALEPH), pravidelné pořádání výstav a publikační činnost.

Zásluhy má o rekonstrukci historického objektu knihovny a získání dvou budov v areálu na Borech v Plzni. Redigoval a autorsky přispěl ve sbornících k výročí knihovny 50 let Státní vědecké knihovny v Plzni (2000), 55 let Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje (2006). Od ustavení Sdružení knihoven ČR v r. 1992 byl jeho místopředsdou, od r. 2002 vedl sekci pro regionální funkce. Publikoval v knihovnických časopisech a sbornících. V r. 2003 převzal Medaili Z. V. Tobolky.

Od r. 1965 působil v amatérském ochotnickém souboru v Radnici, jako režisér a jeho vedoucí od r. 1973. Jeho zásluhy o západočeské divadelnictví jej přivedly až do funkce předsedy Svazu českých divadelních ochotníků, kterou zastával od r. 2002.

13.10 RNDr. Tomáš Řehák

(1964 -) RNDr. Tomáš Řehák, ředitel Městské knihovny v Praze, se narodil v Praze. Je absolventem Matematicko-fyzikální fakulty Univerzity Karlovy v Praze, obor Teorie pravděpodobnosti a matematická statistika. Do knihovny nastoupil v roce 1992 na pozici „experta pro automatizaci knihovních agend“ v nově vznikajícím Oddělení automatizace.

Jeho tehdejší úkolem bylo zajistit plynulý přechod výpůjčních agend z papírové do elektronické podoby a vývoj vhodného knihovnického systému. Výsledkem je vlastní systém pro Městskou knihovnu v Praze, který dostal název Koniáš.

Obrázek 48 - RNDr. Tomáš Řehák

Ředitelský post v knihovně zastává od roku 2002. Kromě knihovny, čtení, počítačů a matematických analýz patří k jeho zájmům skauting a angažování se ve věcech veřejných.

V současné době je předsedou SDRUK.

13.11 Mgr. Zlata Houšková

(1953-) Po maturitě studovala FFUK v Praze od 1971-1976 Knihovnictví a vědecké informace, později v letech 1986-1988 postgraduální studium Výchova a vzdělávání dospělých na téže fakultě téže univerzity.

V letech 1976-1984 pracovala v Bezručově knihovně ÚKDŽ jako metodik. V letech 1984-1987 působila v Ústředním vědeckometodickém kabinetě pro kulturně výchovnou činnost v ROH na pozici metodika pro knihovny a práci s mládeží. V letech 1987-1990 byla zaměstnána ve Státní knihovně ČSSR (dnes Národní knihovna ČR) jako vedoucí odborný referent-specialista/metodik. V letech 1990-1991 se vrátila do Bezručovy knihovny ÚKDŽ, kde měla funkci metodika. Nakonec od 1991 do 2012 pracovala v Národní knihovně ČR jako vedoucí oddělení vzdělávání Knihovnického institutu NK ČR.

Obrázek 49 - Mgr. Zlata Houšková

Podílela se na průzkumech věkové, vzdělanostní a platové analýzy situace v českých knihovnách – a to v letech 1998, 2004, 2011. Spolupracovala v dalších cca 5-6 průzkumech a výzkumech Knihovnického institutu NK ČR. Po dobu zaměstnání v NK se zapojila jako odborný garant programu VISK 2. Je spoluautorkou standardu Handicap Friendly pro knihovny.

Pracovala v projektech Národní soustavy povolání v letech 2011 – 2012. V letech 2011-2015 vytvořila Národní soustavu kvalifikací, kde se jedná o zpracování profesních kvalifikací pro knihovnické profese.

V letech 2013-2015 se stala členkou řídicího týmu projektu Společným postupem sociálních partnerů k přípravě odvětví na změny důchodového systému. Účastnila se také několika projektů s Uníí zaměstnavatelských svazů, resp. Konfederací zaměstnavatelských a podnikatelských svazů tj. šetření personální praxe, standardy pracovních náplní

Spolupodílela se na projektech Moje kniha v r. 2004 a Kniha mého srdce v r. 2009 a na většině projektů SKIP tj. kampaně, vzdělávací partnerské projekty, CERTIDoc a DECIDoc ad. Také se spolupodílela na iniciaci vzniku soutěže Knihovna roku.

13.12 PhDr. Vít Richter

(1949 -) Vysokoškolské studium na katedře knihovnictví a vědeckých informací FF UK zakončil v roce 1979 a o rok později v rigorózním řízení obhájil titul PhDr. Ve Státní knihovně ČR začal pracovat v roce 1971 jako pomocná síla ve skladišti knihovních fondů, od roku 1980 vedl oddělení studoven, v této funkci působil do roku 1985, kdy se stal vedoucím oddělení souborných katalogů a meziknihovních výpůjčních služeb.

Od roku 1990 pracoval jako ředitel sektoru služeb a speciálních oddělení Národní knihovny ČR. V letech 1992 – 1995 se věnoval výstavbě Centrálního depozitáře NK ČR v Praze - Hostivaři, v dalších třech letech centrální depozitář řídil.

Od roku 1998 do současnosti stojí v čele Knihovnického institutu Národní knihovny ČR. V letech 1998-2013 byl předsedou Svazu knihovníků a informačních pracovníků ČR (SKIP), který po změně politických poměrů v listopadu 1989 spoluzakládal, resp. pomáhal při jeho obnovení. Do čela SKIP byl několikrát opakovaně zvolen, od r. 2013 je čestným předsedou SKIP a působí jako výkonný tajemník SKIP. Od roku 1998 - 2019 byl předsedou Ústřední knihovnické rady, která působí jako poradní orgán ministra/ ministra kultury.

Podílel se na přípravě knihovního zákona č. 257/2001, na přijetí a financování dotačního programu VISK – Veřejné informační služby knihoven“, má zásluhy na přijetí a realizaci Projektu internetizace knihoven, na koncipování a prosazování Programu podpory regionálních funkcí knihoven; spolupracoval na přípravě autorského zákona včetně následných novel. Je garantem vyjednávání s kolektivními správci autorských práv o hromadných licencích pro služby knihoven. Je iniciátorem přípravy Metodického pokynu MK ČR k vymezení standardu služeb veřejných knihoven a standardu pro regionální funkce knihoven a realizace projektu Benchmarking knihoven.

Obrázek 50 - PhDr. Vít Richter

Jeho zásluhou se podařilo realizovat celostátní průzkumy vztahu dětské i dospělé populace k četbě, čtenářství a ke knihovnám; osvědčil se jak zakladatel a hlavní organizátor každoročních konferencí „Archivy, knihovny a muzea v digitálním světě“.

Má významný podíl na přípravě Koncepce rozvoje knihoven v ČR na léta 2017 – 2020, která navazuje na koncepcí z minulých let, na jejichž realizaci se rovněž podílel.

Vít Richter je členem redakčních rad knihovnického časopisu Čtenář a revue Knihovna, všestranně podporuje odbornou publikační činnost a mezinárodní reputaci českých knihoven. V roce 2001 obdržel za přínos českému knihovnictví čestnou medaili Z. V. Tobolky, v roce 2010 byl poctěn Cenou českých knihovníků. Nejvyššího uznání se mu dostalo v prosinci 2011, kdy byl vyznamenán Cenou Ministerstva kultury ČR za přínos k rozvoji české kultury.

13.13 Slovník českých knihovníků⁵⁹

Další významné osobnosti českého knihovnictví naleznete v této databázi. Hesla ve Slovníku jsou zpracovávána ve dvou kategoriích. Osobnosti z minulosti jsou zpracovány tak, aby si text zachoval autonomní povahu. Jeho rozsah je volný, řídí se závažností osobnosti, množstvím dostupných reálií, ale také subjektivním přístupem autora, který heslo zpracovává.

Databáze Slovník českých knihovníků zpřístupňuje informace o osobnostech českého knihovnictví, které svému povolání leckdy věnovaly celý život a mnohé z nich se významně zasloužily o jeho rozvoj, ať již pracovaly v oblasti vzdělávání nebo na jednotlivých odborných úsecích různých typů knihoven.

OTÁZKY

1. Významné osobnosti českého knihovnictví lze vyhledat v databázi s názvem:
 - Slovník československých knihovníků
 - Slovník českých knihovníků
 - Databáze osobností knihovnictví
2. Významnou knihovnickou osobností Brna, spisovatelem a zároveň knihovníkem byl:
 - Jan Patočka
 - Jiří Mahen
 - Oldřich Mikulášek
3. Významnou osobností, která prosadila realizaci projektu PIK byl/a:
 - Zlata Houšková
 - Vít Richter
 - Jiří Cejpek
4. Významnou osobností, která prosadila vznik regionálních funkcí knihoven, byl:
 - Jiří Papírník
 - Vít Richter
 - Jiří Cejpek
5. Významnou osobností, která stála za vznikem projektu Kamarádka knihovna, byl/a:
 - Vít Richter
 - Miroslava Sabelová

⁵⁹ Slovník českých knihovníků. *Informace pro knihovny* [online]. Praha: Národní knihovna ČR [cit. 2019-09-03]. Dostupné z: <https://ipk.nkp.cz/oborove-baze-dat/slovník-ceskych-knihovniku>

- Zlata Houšková
-

ODPOVĚDI

- Slovník českých knihovníků
 - Jiří Mahen
 - Vít Richter
 - Vít Richter
 - Zlata Houšková
-

OTÁZKY

1. Ve kterém roce došlo ke změně financování regionálních funkcí knihoven?
 - 2004
 - 2005
 - 2006
 2. Byly finanční prostředky na výkon RF plně převedeny z rozpočtu Ministerstva kultury?
 - Ano – ne
 3. Jaký název má dokument týkající se výkonu RF v MSK?
 - Zásady zajištění výkonu RF v MSK
 - Program zajištění výkonu RF v MSK
 - Zajištění výkonu RF v MSK
 4. Je sledovaným indikátorem výkonu regionálních funkcí počet svazků zakoupených do výměnných souborů?
 - Ano – ne
 5. Respektuje finanční dotace na výkon RF inflaci a valorizaci mezd?
 - Ano - ne
-

ODPOVĚDI

- 2005

Významné osobnosti knihovnictví

- Ne
 - Zásady zajištění výkonu RF v MSK
 - Ano
 - ne
-

14 ZÁVĚR

Knihovny se v současné době stále více proměňují. Stejně jako ve světě poskytují služby digitálně (7 dní v týdnu, 24 hodin online) a obsluhují stále více heterogenních skupin uživatelů s různorodými potřebami. Knihovny pomáhají lidem získávat informace, které potřebují pro přístup k ekonomickým příležitostem, péči o své zdraví a volný čas.

Vlivem společenských a technologických změn dochází i v knihovnách k proměně jejich činnosti od čistě paměťových institucí směrem ke komunitním centrům a neformálním vzdělávacím místům (specializované informační vzdělávání či celková kultivace návštěvníka). Knihovny jsou otevřeny nejen kmenovým čtenářům, ale také široké veřejnosti. Knihovny ze své podstaty nabízejí to, co jiné instituce nabídnout nemohou (sociální, informační kapitál), a mohou tak poskytovat reálné i digitální služby.

Zásadní význam veřejných knihoven zůstává v místním působení, komunitě, která je jedinečná a nikde se neopakuje. Podstatné je umět si odpovědět na otázku, jakou úlohu bude nebo může knihovna v obci plnit? Soulad cílů zřizovatele (obce), přání stávajících i potenciálních uživatelů knihovny je nutné sladit i s cíli knihovny. Pouze tak se může knihovna stát dobrou organizací a „rozcestníkem“ k získávání informací, k občanskému vzdělávání i ke smysluplnému trávení volného času.

Sociodemografické prostředí knihoven je natolik odlišné, že nelze použít jeden univerzální model veřejné knihovny. Zásadní je podpora různých dílčích služeb, vnímání potřeb a zájmů návštěvníků knihovny, přizpůsobení místa různým skupinám uživatelů – od tichých míst a čtecích koutků, přes místa k sezení a přátelskému povídání, dětské herny až po literární kavárny.

Smyslem dnešní knihovny není vytváření obsáhlých sbírek knih a dalších dokumentů, dnešní doba směřuje k menšímu počtu knih v prostorách knihovny a k ožívování jejich prostor. Knihovny nabízejí volnočasové aktivity různým věkovým skupinám a působí jako místa sociálního kontaktu občanů.

Dobrá veřejná knihovna je místem k učení (nabídka kurzů, přístupu k informacím, ke zdrojům poznání), je místem pro inspiraci (setkávání se spisovateli, umělci, regionálními osobnostmi), místem pro aktivní tvorbu (výtvarné dílny, workshopy i kreativní činnosti) a místem setkávání.

Rozvoj veřejných knihoven v České republice by nebyl možný bez systematické finanční i metodické pomoci, na které je stavěn výkon regionálních funkcí. Jeho komplexnost, šíře služeb, podpora ze strany krajů a krajských knihoven včetně národního metodického centra ukazuje, že spolupráce knihoven je nezbytnou cestou ke kvalitativnímu rozvoji veřejného knihovnictví.

Závěr

Vývoj knihoven i přes regionální disparity koresponduje s Konceptí rozvoje knihoven, a to především v oblasti orientace služeb na elektronickou dostupnost dokumentů, cílení služeb na různé skupiny uživatelů v knihovně a na důraz na funkci knihovny jako místa.⁶⁰

Určité mezery v nabídce knihovny je možné eliminovat ve spolupráci s knihovnami v okolí, využitím regionálních funkcí knihoven a koordinací s ostatními knihovnami na krajské nebo na celostátní úrovni. A to je nosnou myšlenkou programu regionálních funkcí knihoven.

⁶⁰ LONSKÁ, Pavlína. Dánský modelový program pro veřejné knihovny. Ikaros [online]. 2014, ročník 18, číslo 3 [cit. 2016-02-02]. ISSN 1212-5075. Dostupné z: <http://ikaros.cz/dansky-modelovy-program-pro-verejne-knihovny>

LITERATURA

AKVŠ - Asociace knihoven vysokých škol [online]. Pardubice: Univerzita Pardubice [cit. 2019-08-02]. Dostupné z: <https://akvs.cz/>

CREW: A Weeding Manual for Modern Libraries. *Texas State Library and Archives Commission* [online]. Texas, 2017 [cit. 2017-09-23]. Dostupné z: <https://www.tsl.texas.gov/ld/pubs/crew/index.html>

VI. workshop pro metodiky knihoven [online]. Ostrava, 2019 [cit. 2019-09-03]. Dostupné z: <https://workshop-pro-metodiky-6.webnode.cz/>

PÁLINKOVÁ, Lenka. *Minulost a současnost mimoškolního vzdělávání knihovníků v Moravskoslezském kraji*. Opava: Slezská univerzita, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Ústav bohemistiky a knihovnictví, 2019. 77 s. Vedoucí diplomové práce PhDr. Marie Šedá.

Slovník českých knihovníků. *Informace pro knihovny* [online]. Praha: Národní knihovna ČR [cit. 2019-09-03]. Dostupné z: <https://ipk.nkp.cz/oborove-baze-dat/slovník-ceskych-knihovniku>

ČESKO. Vyhláška č. 88/2002 Sb. Ministerstva kultury k provedení zákona č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2002, částka 39. Dostupné také z: http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=03_Leg/01_LegPod/Zakon257Vyhl.htm

GILL, Philip. *Služby veřejných knihoven: směrnice IFLA/UNESCO pro rozvoj*. Praha: SKIP, 2002, 127 s. ISBN 80-858-5114-8. Dostupné také z: http://www.nkp.cz/o_knihovnách/konsorcia/skip/ifla.pdf

IFLA Library Map of the World. *IFLA* [online]. Haag: IFLA, 2019 [cit. 2019-08-02]. Dostupné z: <https://librarymap.ifla.org/>

INFORMACE PRO KNIHOVNY. Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2011-2015 včetně internetizace knihoven [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2015 [cit. 2016-02-02]. Dostupné z: <http://ipk.nkp.cz/legislativa/koncepce-strategie-deklarace>

Informativní počet obyvatel v obcích. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. Praha: Ministerstvo vnitra České republiky, © 2019 [cit. 2019-08-21]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/clanek/statistiky-pocty-obyvatel-v-obcich.aspx>

Knihovna ve 21. století [online]. Opava: Slezská univerzita, 2018 [cit. 2019-08-02]. Dostupné z: <http://k21.fpf.slu.cz/>

KOLOŠOVÁ, Dana. Průzkum účinnosti metodické práce okresních knihoven. *Z knihovnické praxe: Zpravodaj knihoven Severomoravského kraje*. Olomouc: Státní vědecká knihovna, 1979, (64), 1-7.

KRULIŠOVÁ, Jana. Regionální funkce a okresní úřady. *Čtenář* [online]. 1999, **51**(6), 169-170 [cit. 2019-08-08]. ISSN 0011-2321.

KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV) [online databáze]. Praha: Národní knihovna České republiky, 2003- [cit. 2019-06-04]. Dostupné z: <https://aleph.nkp.cz/cze/ktid>

KUBÍČEK, Jaromír. *Dějiny veřejných lidových knihoven v českých zemích*. Brno: Moravská zemská knihovna, 2019. ISBN 978-80-7051-250-0.

TURECKIOVÁ, Michaela. Další vzdělávání knihovníků jako součást systému a cyklu celoživotního vzdělávání a učení. In.: *Knihovny současnosti 2007*.

KULIGOVÁ, B. Jak jsme začínali. *Z knihovnické praxe*. Olomouc, 1970, (25), 17-19.

KOONTZ, Christie a Barbara GUBBIN. Služby veřejných knihoven: směrnice IFLA. 2., zcela přeprac. vyd. Praha: Národní knihovna České republiky - Knihovnický institut, 2012. S. 87. ISBN 978-80-7050-612-7.

KULIGOVÁ, B. Jak jsme začínali. *Z knihovnické praxe*. Olomouc, 1970, (25), 17-19.

Kultura České republiky v číslech: Vybrané údaje ze statistických šetření [online]. Praha: Národní informační a poradenské centrum pro kulturu, 2017 [cit. 2017-09-24]. Dostupné z: http://www.nipos-mk.cz/wp-content/uploads/2013/05/Kultura_v_cislech_2017_web.pdf

TOBOLKA, Zdeněk Václav a Josef VOLF. *Knihy a knihovny: revue věnovaná knihovnictví, knihopisu a knihomilství*. V Praze: Fr. Řivnáč, 1920.

LELKOVÁ, Marta. *Analýza vývoje regionálních funkcí knihoven ČR v letech 2002-2015*. Brno, 2017. Diplomová práce. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta, Ústav české literatury a knihovnictví, Kabinet informačních studií a knihovnictví. Vedoucí práce PhDr. Vít Richter.

LONSKÁ, Pavlína. Dánský modelový program pro veřejné knihovny. *Ikaros* [online]. 2014, ročník 18, číslo 3 [cit. 2016-02-02]. ISSN 1212-5075. Dostupné z: <http://ikaros.cz/dansky-modelovy-program-pro-verejne-knihovny>

Metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu doplňování a aktualizace knihovního fondu pro knihovny zřizované a/nebo provozované obcemi na území České republiky. Praha: Ministerstvo kultury, 2017. Dostupné také z: https://www.mkcr.cz/doc/cms_library/2017_metodicky-pokyn-mkdef-7674.pdf

Metodický pokyn Ministerstva kultury k zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven a jejich koordinaci na území České republiky. Praha, 2014, 14 s., 4 s. příl. Dostupné také z: <http://www.mkcr.cz/assets/literatura-a-knihovny/metodicky-pokyn-regionalni-fce.pdf>

NÁRODNÍ KNIHOVNA ČESKÉ REPUBLIKY – KNIHOVNICKÝ INSTITUT.

Standard pro dobrou knihovnu: metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu veřejných knihovnických a informačních služeb poskytovaných knihovnami zřizovanými a/nebo provozovanými obcemi a kraji na území České republiky [pdf]. 3. vyd. Praha: Národní knihovna České republiky, 2015. ISBN 978-80-7050-652-3.

Dostupné z: http://ipk.nkp.cz/docs/Standard_pro_dobrou_knihovnu.pdf

Národní soustava kvalifikací [online]. Praha: NÚV a Trexima, 2014 [cit. 2019-08-08].

Dostupné z: <https://www.narodnikvalifikace.cz/>

Národní soustava povolání [online]. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, ©2017

[cit. 2019-08-21]. Dostupné z: <https://www.nsp.cz/>

Prostějovská výzva. Čtenář [online]. 2001, **53**(6), 176-177 [cit. 2019-07-24]. ISSN 0011-2321.

Prostějovská výzva. In: *Národní knihovna České republiky: Informace pro knihovny* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2015 [cit. 2016-02-13]. Dostupné z:

<http://ipk.nkp.cz/programy-podpory/regionalni-funkce-verejnych-knihoven/dokumenty/RegPro.htm>

Regionální funkce knihoven. *Národní knihovna České republiky* [online]. Praha: Národní knihovna ČR, 2015 [cit. 2016-02-13]. Dostupné z: <http://ipk.nkp.cz/programy-podpory/regionalni-funkce-verejnych-knihoven>

RESSLER, Miroslav (ed.). Informační věda a knihovnictví: výkladový slovník české terminologie z oblasti informační vědy a knihovnictví: výběr z hesel v databázi TDKIV. 1. vyd. Praha: Vysoká škola chemicko-technologická, 2006. 161 s. ISBN 80-7080-599-4.

RICHTER, Vít. Benchmarking knihoven. Čtenář [online]. 2009, **61**(2), 43-48 [cit. 2019-07-24]. ISSN 0011-2321. Dostupné z: <https://ctenar.svkkk.cz/clanky/2009-roc-61/02-2009.htm>

Standard pro dobrý knihovní fond: Metodický pokyn Ministerstva kultury k vymezení standardu doplňování a aktualizace knihovního fondu pro knihovny zřizované a/nebo provozované obcemi na území České republiky. Praha: Národní knihovna České republiky, 2017. ISBN 978-80-7050-689-9. Dostupné též z:

<http://ipk.nkp.cz/docs/standard-pro-dobry-knihovni-fond>

STRÁDAL, Jiří. Národní soustava kvalifikací. *Moderní vyučování: časopis na podporu rozvoje škol.* Kladno: AISIS (sdružení), 2014, **20**(5-6), 24-25. ISSN 1211-6858.

TREFNÁ, Luďka. *Regionální služby Městské knihovny ve Frýdku-Místku: V kontextu vývoje českého knihovnictví.* Opava, 2005. Bakalářská diplomová práce. Slezská univerzita v Opavě, Filozoficko-přírodovědecká fakulta, Ústav bohemistiky a knihovnictví. Vedoucí práce Mgr. Zuzana Bornová.

Workshop pro metodiky 6 [online]. Ostrava: Svaz knihovníků a informačních pracovníků, 2019 [cit. 2019-08-02]. Dostupné z: <https://workshop-pro-metodiky-6.webnode.cz/>

ZEMÁNKOVÁ, Ladislava. Střediskový systém knihoven. In: KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV) [online]. Praha : Národní knihovna ČR, 2003- [cit. 2019-07-28]. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=direct&doc_number=000000716&local_base=KTD

KOLOŠOVÁ, Dana. Průzkum účinnosti metodické práce okresních knihoven. *Z knihovnické praxe: Zpravodaj knihoven Severomoravského kraje*. Olomouc: Státní vědecká knihovna, 1979, (64).

ČESKO. Usnesení Vlády České republiky ze dne 3. ledna 2001 č. 10 + P k návrhu Metodiky střednědobých koncepcí. In: *Sbírka zákonů*. Praha, 2001, ročník 2001.

ČESKO. Zákon č. 257 ze dne 29. června 2001 o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovní zákon). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2001, částka 98. Dostupné také z: http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=03_Leg/01_LegPod/Zakon257.htm

SDRUK [online]. [cit. 2019-03-19]. Dostupné z: <http://sdruk.mlp.cz/sdruk/clanek/sdruk/>

Významné osobnosti. *WikiKnihovna* [online]. 2017 [cit. 2019-09-03]. Dostupné z: http://wiki.knihovna.cz/index.php?title=Speci%C3%A1ln%C3%AD:Citovat&page=V%C3%BDznamn%C3%A9_osobnosti&id=49148

S knížkou do života [online]. Ostrava [cit. 2019-09-03]. Dostupné z: <http://www.sknizkoudozivota.cz/>

SHRNUTÍ STUDIJNÍ OPORY

Studijní opora Regionální funkce knihoven 1,2 je materiálem, který studentům přibližuje jednu z odborných knihovnických činností.

Úvodní kapitoly navozují historický pohled na vznik knihovních zákonů, způsoby spolupráce knihoven do roku 2002, který se stal určitým předělem v chápání systematické podpory knihoven, především v menších sídelních oblastech.

Ustanovení regionálních funkcí vycházelo z nutnosti institucionalizovat odborné knihovnické činnosti, dát jim řád, systém a možnost porovnávat kvalitu i kvantitu knihoven.

K výkonu RF byly postupně vydávány metodické pokyny (standarty) pod hlavičkou Ministerstva kultury České republiky, prakticky jsou RF metodicky řízeny Národní knihovnou České republiky – Knihovnickým institutem a Sekcí pro regionální funkce při Sdružení knihoven České republiky.

Studijní opora seznamuje studenty knihovnictví s metodikou výkonu regionálních funkcí a se strukturou modelu této činnosti. Studenti se mohou podrobně seznámit i jednotlivými činnostmi, které pověřené knihovny směřem ke knihovnám obsluhovaným vykonávají.

Důležitou část opory tvoří vývoj spolupráce knihoven a RF v Moravskoslezském kraji, popsány jsou i externí zpětné vazby, které jsou významné z hlediska zpracovávání dat o knihovnách.

Významná kapitola o vnějších vztazích vymezuje okruhy týkající se knihovnických soutěží a ocenění, konferencí a seminářů a také knihovnických organizací, bez kterých by spolupráce knihoven nepřinášela zkvalitnění jejich práce.

15 ZÁSObNÍK DISTANČNÍCH PRVKŮ

DEFINICE

KONTROLNÍ OTÁZKA

KORESPONDENČNÍ ÚKOL

K ZAPAMATOVÁNÍ

DALŠÍ ZDROJE

NEZAPOMEŇTE NA ODPOČINEK

ODPOVĚDI

OTÁZKY

PŘÍPADOVÁ STUDIE

PRO ZÁJEMCE

PRŮVODCE STUDIEM

ŘEŠENÁ ÚLOHA

SAMOSTATNÝ ÚKOL

NÁMĚT NA TUTORIÁL

ÚKOL K ZAMYŠLENÍ

VĚTA

RYCHLÝ NÁHLED KAPITOLY

CÍLE KAPITOLY

ČAS POTŘEBNÝ KE STUDIU

KLÍČOVÁ SLOVA KAPITOLY

DEFINICE

Benchmarking - jedná se o nepřetržitý a systematický proces porovnávání a měření produktů, procesů a metod vlastní organizace s těmi, kdo byli uznáni jako vhodní pro toto měření, za účelem definovat cíle zlepšování vlastních aktivit, jde o nástroj strategického managementu.

Krajská knihovna je součástí systému knihoven, plní a koordinuje plnění regionálních funkcí vybraných základních knihoven, je garantem kvalifikačního růstu pracovníků knihoven v kraji.

Meziknihovní výpůjční služba – je formou meziknihovní spolupráce, je založená na poskytování dokumentů mezi knihovnami s cílem uspokojit potřeby uživatelů knihoven. Jde o komplex odborných, organizačních a technických činností, které uskutečňují knihovny mezi sebou s cílem zprostředkovat svým uživatelům knihovní jednotky, popř. jejich kopie, bez ohledu na místo jejich uložení. Je založena na principu reciprocit, z něhož pro zúčastněné instituce vyplývá povinnost poskytovat meziknihovní výpůjční služby z vlastních fondů, jsou-li o ně požádány.

Neprofesionální knihovna je základní knihovna provozovaná příslušným orgánem obce s pracovním úvazkem knihovníka do 15 hodin týdně.

Obsluhovaná knihovna je základní knihovna nebo její pobočka, která poskytuje veřejné knihovnické a informační služby podle knihovního zákona a je zapsaná v evidenci Ministerstva kultury. Provozovatel obsluhované knihovny uzavírá s pověřenou knihovnou smlouvu o poskytování regionálních funkcí, v níž je označena jako jejich příjemce.

OPAC katalog - veřejně dostupný online katalog určený uživatelům knihovny. Kromě vlastního vyhledávání záznamů dokumentů obvykle také zpřístupňuje řadu dalších služeb, např. umožňuje správu uživatelského konta, přístup k dalším informačním zdrojům apod.

Pobočka je lokálně vyčleněná část základní knihovny, je organizační součástí této základní knihovny a pracuje pod jejím vedením.

Pověřená knihovna je základní knihovna, zapsaná v evidenci Ministerstva kultury, která na základě smlouvy uzavřené s krajskou knihovnou plní regionální funkce v rozsahu a na území smlouvou vymezeném. Součástí této smlouvy je jmenovitý seznam obsluhovaných knihoven.

Profesionální knihovna je základní knihovna provozovaná příslušným orgánem obce s pracovním úvazkem knihovníka vyšším než 15 hodin týdně.

Regionální disparity - neodůvodněné regionální rozdíly v úrovni ekonomického, sociálního a ekologického rozvoje regionů. Jde o rozdíly vyvolané subjektivní lidskou činností, nikoliv rozdíly vzniklé z objektivních příčin. Disparita je často chápána ve

smyslu nežádoucího jevu, tj. jako problém. Na druhou stranu však mohou být definovány i disparity pozitivní, tj. ve smyslu silných stránek regionu. Jedná se o komparativní výhody, na nichž může být založen rozvoj daného území.

Regionální funkce jsou funkce, v jejichž rámci krajská knihovna a další jí pověřené knihovny poskytují základním knihovnám především poradenské, vzdělávací a koordinační služby, budují výměnné fondy a zapůjčují výměnné soubory knihovních dokumentů a vykonávají další nezbytné činnosti napomáhající rozvoji knihoven a jejich veřejných knihovnických a informačních služeb.

Regionální funkce knihovny - funkce zpravidla univerzální knihovny zaměřené na vymezený region. Jsou jimi zejména činnosti koordinační, poradenské a konzultační, meziknihovní služby, vzdělávací aktivity, shromažďování, zpracovávání, uchovávání a zpřístupňování dokumentů a informací o daném regionu.

Zásady zajištění výkonu regionálních funkcí knihoven v Moravskoslezském kraji – pojmy, charakteristika a úkoly regionálních funkcí knihovny; vycházejí z celostátního dokumentu s přihlédnutím k místním podmínkám knihoven.

Stručné shrnutí či rekapitulace celého studijního textu, včetně doporučení studentům ke studiu, literatuře ... Závěrečné slovo autora.

16 OTÁZKY A KLÍČE K OTÁZKÁM

OTÁZKY

V průběhu vývoje českého knihovnictví došlo ke schválení tří knihovnických zákonů. Ve kterých letech to bylo a čím byly jedinečné?

ODPOVĚDI

430/1919 Sb. – zákon o veřejných knihovnách obecních (nařízení ustanovit knihovnu v každé obci, povinnost sběru statistických dat, dozor nad nově vznikajícími knihovnami, financování knihoven...)

53/1959 Sb. – Zákon o jednotné soustavě knihoven (zvýraznění významu knihoven, zřízení Státní knihovny ČSR, vzájemná spolupráce knihoven, odborné vzdělávání knihovníků...)

257/2001 Sb – Zákon o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (nový model spolupráce knihoven a vzájemných vazeb mezi nimi)

OTÁZKY

Regionální funkce knihoven a jejich současný vývoj – vliv politických změn a nový model spolupráce knihoven – jaké mezníky můžeme v této oblasti definovat?

ODPOVĚDI

Regionální funkce knihoven jako historický proces úzké spolupráce knihoven napříč různými typy knihoven vycházejí z celkového pojetí českého knihovnictví. Mezníky byly rok 1989 a postupný rozpad vazeb mezi knihovnami, nové legislativní dokumenty a významné svolání českých knihoven nazvaný Prostějovská výzva. Návazné dokumenty vydané MK (Program podpory zajištění výkonu RF). Rok 2005 a přechod financování z gesce MK na jednotlivé kraje.

OTÁZKY

Jaká je struktura modelu fungování RF?

ODPOVĚDI

Národním centrem je NK ČR, jejíž Knihovnický institut koordinuje výkon RF. Krajskými centry jsou krajské knihovny, jejich práce spočívá ve výkonu RF, úzkou spoluprací s KI NK, krajskou i místní samosprávou, jsou metodickými centry pro knihovny v kraji a z této pozice vykonávají řadu dalších činností.

Na lokální úrovni pracují pověřené knihovny, jejichž počet stanoví podle místních specifik krajská knihovna. Ty provádějí celou škálu činností, napomáhajících rozvoji a zvyšování kvality práce v menších, tzv. obsluhovaných knihovnách.

OTÁZKY

Čím je definována programová náplň výkonu regionálních funkcí v ČR?

ODPOVĚDI

Standardem kvality i kvantity služeb knihoven – jde o metodický pokyn Ministerstva kultury k zajištění výkonu RF; jde o soubor nároků na způsob a úroveň poskytování služeb v rámci výkonu RF. Tyto standardy jsou závazné pro krajské i pověřené knihovny.

OTÁZKY

Jaká jsou specifika MSK v oblasti spolupráce knihoven?

ODPOVĚDI

V MSK je celkem 15 pověřených knihoven, které obsluhují různě veliké regiony. Při jejich stanovení nebylo přihlíženo k územním celkům, ale ke spolupráci knihoven ještě z období centralizace. Cílem bylo zachovat dobré vazby a vzájemnou spolupráci mezi různě velkými územními celky.

OTÁZKY

Doporučení pro knihovny v MSK v rámci výkonu RF jsou odlišná od státem stanoveného metodického pokynu. Čím se odlišují? A jak došlo k tomu, že některé kraje mají odlišná doporučení?

ODPOVĚDI

V MSK bylo zastupitelstvem kraje schváleno doporučení, tzv. Zásady zajištění výkonu RF v MSK (rok 2007 a novela v roce 2015). Jsou zde stanoveny minimální výkony, které pověřené knihovny musí dodržovat. Propočet dotace na výkon RF se odlišuje od celostátního modelu, vzhledem k vysoké lidnatosti a menšímu počtu obcí v kraji.

Po změně zákona o rozpočtovém určení daní... byly v některých krajích nastaveny jiné podmínky pro výkon regionálních funkcí.

OTÁZKY

O činnosti knihoven vypovídají mnohá data – jaké jsou externí zpětné vazby?

ODPOVĚDI

Jde o statistický výkaz Kult (MK) 12-01 (dle zákona o státní statistické službě), projekt Benchmarking knihoven a projekt ROI.

OTÁZKY

Jaké jsou vnější vztahy knihoven a čím jsou významné?

ODPOVĚDI

Existuje řada knihovnických soutěží a ocenění, která jsou vnímána jako ohodnocení mimořádných výkonů knihoven a knihovníků Jsou významným nástrojem pro public relations, mnohdy jsou zaštiťovány obcemi i kraji.

OTÁZKY

Jaké jsou významné české knihovnické organizace?

ODPOVĚDI

- SKIP
- SDRUK
- Asociace knihoven a vysokých škol
- Česká informační společnost

PŘEHLED DOSTUPNÝCH IKON

	Čas potřebný ke studiu		Cíle kapitoly
	Klíčová slova		Nezapomeňte na odpočinek
	Průvodce studiem		Průvodce textem
	Rychlý náhled		Shrnutí
	Tutoriály		Definice
	K zapamatování		Případová studie
	Řešená úloha		Věta
	Kontrolní otázka		Korespondenční úkol
	Odpovědi		Otázky
	Samostatný úkol		Další zdroje
	Pro zájemce		Úkol k zamyšlení

Pozn. Tuto část dokumentu nedoporučujeme upravovat, aby byla zachována správná funkčnost vložených maker. Tento poslední oddíl může být zamknut v MS Word 2010 prostřednictvím menu Revize/Omezit úpravy.

Takto je rovněž omezena možnost měnit například styly v dokumentu. Pro jejich úpravu nebo přidávání či odebrání je opět nutné omezení úprav zrušit. Zámek není chráněn heslem.

Název: **Regionální funkce knihoven**
2. část

Autor: Jména autorů každé na nový řádek včetně titulů

Vydavatel: Slezská univerzita v Opavě

Filozoficko-přírodovědecká fakulta v Opavě

Určeno: studentům SU FPF Opava

Počet stran: 122

Tato publikace neprošla jazykovou úpravou.